

BUDAPEST ÉS KÖRNYÉKE

ÁLLATTANI TEKINTETBEN.

A BUDAPESTI FAUNA ÁTALÁNOS JELLEMZÉSE S RÖVID RENDSZERES ÁTNÉZETE,
A FAJOK LEJELMEIVEL ÉS AZOKRA VONATKOZÓ JEGYZETEKSEL.

IRTA

Dr. MARGÓ TIVADAR.

(A MADARAK ÉS ROVAROK: FRIVALDSZKY JÁNOSTÓL.)

BUDAPEST,

NYOMATOTT A MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1879.

Külön lenyomat a m. orvosok és természetvizsgálók XX-ik nagygyűlése alkalmára
megjelent „Budapest és környéke orvosi és természettudományi helyirata“
című munkából.

Budapest és környéke állattani tekintetben.

DR. MARGÓ TIVADAR-tól.

A Madarak és Rovarok: Frivaldszky János-tól.

Midőn Budapest vidékének állattani leírását s faunájának rendszeres átnézetét előadni magamra vállaltam, mindenekelőtt szükségesnek tartom fölemlíteni, hogy tekintve az idő rövidségét s ama nehézségeket, melyek az ily munkával rendszeren járni szoktak, e feladatnak csak azért vagyok képes némileg megfelelni, mert a Budapest körül talált egyes állatfajok és csoportok felől más buvárok részéről számos adatok állottak rendelkezésemre; magam pedig több mint 25 éve foglalkozom szülővárosom faunájának részletes tanulmányozásával úgy, hogy e hosszú évek alatt, — kivált az alsóbb osztályú állatfajok kutatása és pontos meghatározása nyomán, nagy számú érdekes faunistikai adatok birtokába jutottam — részben oly csoportokról, melyekkel hazánkban eddig senki sem foglalkozott, s melyeket lehetetlen lett volna bármily szorgalom mellett ily rövid idő alatt megszereznem.

A munka továbbá meg lett könnyítve az által is, hogy jeles entomológusunk, Frivaldszky János, szives volt a budapesti madarak és rovarok rendszeres összeállítását magára vállalni, s így bátran állíthatom, miszerint a csoportok legnagyobb része akként van e munkában előadva, hogy az a legújabbban talált fajokat is magába foglalja, s e szerint faunánkról jelenlegi ismeretünket hiven visszatükrözi.

Hogy a munka — a mennyire lehet — tudományos értékkel is bírjon, s egyszersmind a későbbi buvárlatoknál hasznos és megbízható kalauzul szolgálhasson, szükségesnek találtam nemcsak az illető állatok neveit — pusztán enumeratio alakjában — felsorolni, hanem ezenkívül még azok lelhelyeire, az irodalomra s egyéb érdekesebb viszonyokra vonatkozó jegyzeteket is röviden közölni, mellőzve minden diagnosisokat, vagy a megismerésökre szolgáló leírásokat, mely utóbbiak a munka kiadását ily rövid idő alatt egészen lehetetlenné tették volna.

E munka *első részében* Budapest vidékének általános állattani leírását vagyis faunistikai jellemzését adom elő, kiemelve mindazon fajokat, melyek a budapesti faunára nézve legérdekesebb- és legjellemzőbbek, míg *második*

részeben a budapesti faunának rendszeres áttekintését közlendem, az eddig talált fajoknak nemcsak pusztá neveivel, hanem egyszersmind lehelyeik s egyéb érdekesebb viszonyaik rövid megjegyzésével.

Mintthogy továbbá e leírásnak nemcsak saját észleleteim és faunistikai jegyzeteim, hanem még más állatbuvárok tapasztalatai is szolgáltak alapjául, illő és méltányos, hogy ez utóbbiakról is megemlékezzünk.

Irodalmunk kevés oly munkával bir, mely a budapesti faunával kizárólagosan foglalkozik, s ezek is csak egyes állatsoportokra szorítkoznak. Ilyenek Dr. Chyzer Kornél és Tóth Sándor értekezései a budapesti Héjanczokról és Rotatoriákról¹⁾, valamint saját értekezésem a Budapest körül észlelt Ázalagokról²⁾. — Azonban meg kell említenem még azon állatbuvárokat is, kik a magyarországi fauna egyes részeivel foglalkozva, munkáikban a Budapest vidékén talált fajokat is leírták, s ez által a budapesti fauna ismertetése körül maguknak érdemeket szereztek.

E részben első helyen említendő Frivaldszky Imre „Jellemző adatok Magyarország faunájához“ című munkája, melynek „Hazánk középhegységei és rónái“ című fejezetében egyes jellemző emlősök-, madarak-, hüllők- és halakon kívül, különösen a rovarok, s ezek közt az általa Budapest vidékén talált fajok is elő vannak sorolva. Továbbá hálával felemlítendő: Petényi Salamonnak a madarakra vonatkozó dolgozatai, Frivaldszky Imre³⁾ és Gerenday József⁴⁾ munkája a magyarországi kigyókról, Heckel J. J.⁵⁾, Kriesch János tanár dolgozatai a halakról, Frivaldszky János magánrajza a magyarországi Orthopterákról, s ugyanennek dolgozatai a Coleopterákról. Herman Ottó monographiája a magyarországi Pókokról⁶⁾, végre a Hemipterákra nézve Dr. Horváth G., a Hymenopterákra nézve Mocsáry Sándor,

---

¹⁾ Dr. Chyzer K.; Crustacea Phyllopora faunae pestiensis. A pesti levéllábu héjanczokról, VII. tábl. Pesten 1861. — *Ugyanaz*: Über die Crustaceenfauna Ungarns (Verhandl. der k. k. zool.-bot. Gesellschaft in Wien 1858.) — Továbbá Chyzer K. és Tóth S., A Budapest vidékén eddig talált héjanczokról. (Magyarhoni Természetbarát, IV. füz.) — *Ugyanazok*: Pótlékadat a Branchipus ferox ismertetéséhez. (Magyarhoni Természetb. II. köt. 1—4 ábra.) — Dr. Tóth S. A budapesti kandicstélek, 1861. — *Ugyanaz*: A Pestbudán újabban talált kagylórákok s boucztani viszonyuk. — *Ugyanaz*: A budapesti keréklönyök (Rotatoria faunae budapestiensis), 1861.

²⁾ Dr. Margó T., Ázalagtani adatok, s a Pest-Buda ázalagfaunájának rövid rendszeres átnézete. (A m. t. Akadémia math. és természettud. közleményeinek III. kötetében. Pest 1865.)

³⁾ Frivaldszky Imre., Monographia serpentum Hungariae. Pestini, 1823.

⁴⁾ Gerenday J., Magyar-Dalmátországi kigyók. Pesten, 1839.

⁵⁾ Heckel J. J., Magyarország édesvízi halainak rendszeres átnézete, jegyzetekkel s az új fajok rövid leírásával. Fordította Chyzer Kornél 1863. (A m. orvosok és természetvizsgálók Sopronban tartott VIII. nagygyűlésének munkálataiban.) — Heckel J. J. és Kner R., Die Süßwasserfische der österreichischen Monarchie sat. mit 204 Holzchnitten. Leipzig, 1858.

⁶⁾ Herman O., Magyarország Pókfaunája, 3 köt. Budapest, 1876—1879.

a Rotatoriákra nézve Dr. Bartsch S. *) s az Auguillulidákra nézve Dr. Örley L. kutatásai.

Legvégre kötelességemnek tartom még hálámat nyilvánítani Madarász Zs. Ede úrnak, hogy nem egy alsóbb rendü állatfajra nézve saját észleleteit velem közölni sziveskedett.

Ezek előrebocsátása után áttérek a budapesti faunának általános jellemzésére.

I.

A budapesti fauna általános jellemzése.

Kétséget nem szenved, hogy fauna tekintetében minden vidéknek van bizonyos jellemző sajátysága, mi által azok többé-kevésbé eltérnek egymástól. Ezen eltérés olykor nem annyira új s a szomszéd vidékekétől egészen különböző fajok, hanem gyakran csak ugyanazon fajoknak különböző válfajai vagy helybeli változványai által nyilvánul, míg ellenben más esetben valamely vidéknek faunáját egészen új s a többiektől eltérő fajok által látjuk jellemezve.

Az ilyféle tünemények valódi okait a geographiai elterjedésben találjuk, vagyis azon természeti viszonyok és körülményekben, melyek az egyes állatfajok, nemek és családoknak a földön való elterjedésére befolyanak.

A régibb természethüvárok nem nagy gondot fordítottak az állatok hazája- s elterjedési körének pontos meghatározására; az újkori állatbüvárok azonban — Darwin és Wallace úttörő vizsgálatai nyomán — ezt felette fontosnak tartják, úgy annyira, hogy az állatok geographiai elterjedését mainál már igen lényeges jellegnek kell tekintenünk. Kétségtelen tehát, hogy azon állatfajokat is, melyek hazánk vagy Budapest vidékének faunáját jellemzik, csak akkor fogjuk teljesen ismerni, ha azok elterjedési körét hazánkban és a szomszédos területeken minél pontosabban meghatároztuk, s ezen elterjedés valódi physikai okait kipuhatóltuk.

A mi ezen physikai okokat illeti, tagadhatatlan, hogy bizonyos vidéken a klíma, a növényzet minősége s a talaj konfigurációja befolyással vannak az állatok elterjedésére; de e tekintetben nem egy érdekes viszonyt ismerünk még hazánk, sőt Budapest faunájában is, mely a klimatikus okokból egyedül meg nem magyarázható.

Mi oka annak például, hogy a lajhárok csak Délamerikában találhatók, míg ellenben a varjúk, melyek másutt a földön nagy számmal fordulnak elő, ugyanott teljesen hiányoznak? Tudjuk továbbá, hogy a Lemuridák egyedül Madagaskár szigetén léteznek, a Paradicsommadarak pedig csak Uj-Guineában. Hazánk és Budapest faunájában is találkozunk ily állattani

*) Dr. *Bartsch S.* *Rotatoria Hungariae*, 4 táblával, Budapest, 1877.

problemákkal, milyen például a hullók közül az *Ablepharus pannonicus* és a *Coluber caspius*, halak közül az *Umbra Krameri*, emlősök közül a *Spalax typhlus* és *Sminthus vagus*. Az *Ablepharus*, melyet hazánk egyik jeles buvára Kitaibel Budán először fedezett fel, nálunk csak a budai kopár hegyeken, de sem a pesti oldalon, sem hazánk és Középeurópa más részeiben nem található.

Ismerünk ugyan az *Ablepharus* nemhez tartozó még néhány más fajt is, de ezek mind nagy távolságban egymástól s mintegy elszigetelve tenyésznek a föld különböző részein: így Görögthonban az *Ablepharus Peronii* Dum. és Bibron, Afrikában a Mozambique partjain az *Ablepharus poecilopterus* Wiegmann, és az Uj-Hollandiában s a Sandwichi szigeteken élő *Ablepharus Leschenauxi* Cocteau*). Mi oka annak, hogy az egy és ugyanazon családba és nembe tartozó oly közel rokonok, milyen az *Ablepharus* ezen négy faja, nem állanak semmi térbeli összeköttetésben? — A hazánk és Budapest faunáját oly jellemző kaszpi sikló — *Coluber caspius* — másutt Európában sehol sem fordul elő, de előfordul az déli Oroszországban s a kaszpi tenger nyugati partjain. — Egyik igen érdekes halfajunk, az *Umbra Krameri* csak egyes korlátolt kisebb helyeken található, melyek klímára nézve sok más közelebb vagy távolabb eső helyektől, hol e halacska hiányzik, miben sem különböznek. Ez érdekes halacskát ugyanis eddig csak a következő öt helyről ismerjük, u. m. a budapesti ördögmalmi árokból, Tapolczából a Szala toroklatjából, Hanságból a Fertőtó turfalyukaiból, továbbá alsó Ausztriából a Moosbrunn melletti forrásból és az odessai Dnieszterből. — A hazai faunánkra nézve oly érdekes rágesáló emlősfajok, *Sminthus vagus* és *Spalax typhlus*, melyek Pestmegye délkeleti részében is előfordulnak, szintén igen nevezetes elterjedéssel bírnak. Mindkettőről ugyanis ismeretes, hogy az elterjedési körük keleti határa déli Oroszországban (Ázsiában) egészen a Volga folyamig terjed, nyugati határvonala pedig Magyarországon van.

Az ily problémák megfejtése csak úgy sikerülhet, ha Darwin és Wallace nyomdokai után mindenekfelett azon természetes akadályok- és egyéb tényezőket vesszük tekintetbe, melyek a folyton szaporodó, s minden lehető irányban terjeszkedni törekvő állatokra befolyással vannak, s azok elterjedését akadályozzák vagy előmozdítják, s így végeredménykép valamely állatcsoportnak elszigetelését vagyis teljes izolációját idézik elő.

Ha e tényezőket mind számba vesszük, s figyelemmel kísérjük még azon számtalan módokat, melyek által egy állatnak olykor sikerülhet véletlenül nagyobb akadályokat is legyőzni, s ily módon mintegy ugrással valamely távolabbi vidékre eljutni, s ott kedvező viszonyok mellett tovább sza-

*) E négy fajon kívül találtak még egy *Ablepharus*-t újabb időben Perzsaország- és Bokharában, melyről azonban nincsen még teljesen eldöntve, vajjon azonos-e budapesti fajunkkal, vagy ennek talán csekély eltérését képezi?

porodni, — akkor az ily problémák megfejtése valóban nem fog oly nehéznek látszani, mint ahogy azt némelyek hiszik.

Magától értetődik, hogy e tényezők hatásából származott végeredmény is különböző leend, a mint az egyes állatok természete s az azokat környező viszonyok minősége különböznek.

Némely emlősök lakhelyei csak rengeteg erdőkre szorítkoznak, melyek határain túl nem igen terjeszkednek, például majmok, lajhárok, s hazai emlőseink között az evetkék, pelék, vadmacskák sat. Oly emlősök, melyek folyóvizek, tavak és mocsárok partjain laknak, mint például a hódok, vízi poczkok, vidrák, rendszeren a nagy hegylánczok, valamint a kiterjedt száraz puszták által, — melyek pedig a száraz és halmos kopár vidéket kedvelik, azok ismét a nagy folyók és mély völgyek által gátoltatnak az elterjedésben. Valószínű továbbá, hogy egyes esetben az emlősök is nagyobb vízterületeken véletlenül elterjedhettek, részint télen a befagyott vizeken át, részint zajló jégtáblák, uszadékfa, vagy hajók által.

A röptülő állatok, denevérek, madarak, rovarok rendszeren nagyobb elterjedési körrel bírnak, mert röptülő képességüknél fogva könnyebben is terjeszkedhetnek. Így a budapesti denevérek közül a korán röptülő erdei denevér — *Vesperugo noctula* K. et Bl. — mely a budai erdőben igen nagy számmal található, egyike a legjobb és legkitartóbb röptülőknék, s e képességénél fogva nemcsak hazánkban és Európában, de még éjszaki Afrika- és közép Ázsiában is Japánig elterjed. Nagy elterjedési köre van még a törpe denevérnek — *Vesperugo Pipistrellus* K. et Bl. — is, mely nemcsak hogy kitünő röptülő, de a hideg iránt is legkevésbé érzékeny. Innét magyarázható, hogy e denevérek nálunk a városligeti kertekben egész éjjelen át röpködnek, s egész Európa- és Ázsiában Japánig elterjednek, még pedig nemcsak lapályokon, de 6000 láb magasságu hegyes vidékeken is. A nálunk eléggé közönséges hosszúszűlű denevér — *Plecotus auritus* — szintén jó röptülő, s ennek megfelelően egész Európában az Ural- és Kaukazusig, sőt Keletindiában is előfordul. A barlangi denevér — *Miniopterus Schreibersii* — mely északi Afrika, Olaszhon, Dalmatia, Istria és Magyarország barlangjaiban lakik, s a Kaukasusban is találtatott, felette hosszú szárnyakkal bír, s oly kitünő és gyors röptülő, hogy hazánkban újabb időben már Budapestig is elterjedt*).

De bár a jól röptülő állatok elterjedése is lehet olykor akadályozva az oceánok, a tápszerzés nehézsége vagy hiánya által: mindezen akadályok dacára azonban mégis megtörténhetik, hogy véletlenül erősebb légáramlatok és viharok által egyes madarak saját hazájuktól néha távoli vidékre, még az oceánon át is eljuthatnak. Így Európában már 69 amerikai madárfajt találtak, nagyobbbrészt Angolhonban és Helgoland szigetén. Ehez hasonló tü-

*) Ez érdekes fajt Budapesten 1878. év mártius havában fedeztem fel a nagy hárshegyí barlangban, hol később is mindig nagy számmal találtam.

neményt észlelhetni a hazánkat csak hosszabb időközök után látogató vendég madárfajoknál, milyen például a *Syrhaptus paradoxus*, a *Colymbus glacialis* és *septentrionalis*, *Harelda glacialis* L., *Clangula glaucion* L., *Mergellus albellus* L., *Haematopus ostralegus* L., *Plectrophanes nivalis* és *calcuratus*, *Otocorys alpestris*, *Carpodacus roseus*, *Ampelis garrulus* L., *Alauda tatarica* Pall. és a *Pastor roseus*.*) A vendégfajok voltaképen nem tartoznak a mi faunánkhoz; mert egy állat elterjedési körébe csak azon helyeket vagy vidékeket vonhatjuk be, melyekben azok rendszeren az év valamely szakában, vagy egész éven át tartózkodnak.

E szerint a vándormadarak, melyek az év bizonyos szakában hozzánk rendszeren megérkeznek és később távoznak, a mi faunánkhoz szint oly joggal számítandók, mint a nálunk állandóan előforduló fajok. Sok éjszakvidéki madár télen (például a fenyőrigó, egyes kacsák és gázlók), mások ismét nyáron érkeznek hozzánk (péld. a kakuk, feeskék és számos éneklők). A nyáron vagyis tavaszkor hozzánk érkező madarak célja rendszeren a szaporodással függ össze, a mennyiben nálunk fészkeket építenek, tojásokat raknak és ki is költik, s fiaikat fölnevelik, azután pedig hideg és táphiány miatt ismét délibb tartományokba visszavándorolnak.

Tapasztalásból tudjuk, hogy a legtöbb madár, melyek tavaszkor vagy nyáron a mérsékelt Európába s így hazánkba és Budapestre érkeznek, rendszeren a telet éjszaki Afrikában s nyugoti Ázsiában töltik; azok pedig, melyek téli időben vándorolnak hozzánk, nyáron át rendszeren Európa és Ázsia legéjszakibb részeiben tartózkodnak. E vándormadarak közül nálunk általános ismeretesek a feeskék és fülemilék, melyek elterjedési körébe nemcsak nyugoti Ázsia és éjszaki Afrika, hanem Európa déli és közép része is esnek.

Majdnem valamennyi éneklő madár s így a feeskék és fülemilék is a földközi tengeren át három vonalon vándorolnak Európába.

Az egyik vonal érinti a Cyprus, Rhodus és egyéb szigeteket, továbbá Török-, Görög- és Magyarországot, — a másik Malta és Sicília szigetét és Olaszországot, a harmadik végre Gibraltárt, Spanyol- és Franciaországot.

A vizi madarakat illetőleg a sok évi tapasztalás azt bizonyítja, hogy míg ezek egy része a Feketetenger és a Duna partjai mentén Magyarország- és Budapestten át közép Európába jut: addig azok másik része a földközi tengeren és a Rhone völgyén át Franciaország- és nyugoti Európába vándorol.

Ha már most figyelembe vesszük, hogy hazánk s kivált a dunamelléki vidék tavaszkor és ősszel sok vándorló madárnak szolgál átmeneti állomásul, s mintegy országutul, — úgy e vándorlási törvényekből nem egy érdekes tünemény lenne megfigjthető, mely hazánk és Budapest faunájára vonatkozik.

---

*) E madár, melynek valódi hazája éjszaki Afrika és nyugoti Ázsia, már nem egyszer jelent meg a Rákos mezőn, városligetben és a Sz. Gellérthegyen nagyobb csapatokban. Petényi S. szerint az apaji pusztán egyszer fészkelte és költött is.

Ha a hüllők elterjedési viszonyait vizsgáljuk, úgy találjuk, miszerint a kigyók elterjedésére a klíma nagy befolyással bír, s innét magyarázható a többi közt az is, hogy Európában már 6000 láb magasságban kigyót sehol sem találni; míg ellenben a gyíkok, melyek nem oly érzékenyek a hideg iránt, sokkal magasabb hegyeken is előfordulnak.

A békák és szalamandrák elterjedése sok esetben valószínűleg az által mozdítottatik elő, hogy a vízi és gázló madarak ezek petéit lábaikra tapadva messze földre elhordják. Így magyarázható valószínűleg a déli Oroszországban honos *Rana ridibunda* elterjedése hazánkban, hol ez óriási békaválfaj a Tisza és Duna közti lapályos és mocsáros vidékeken, még Budapest közelében is előfordul; e békafaj azonban Európa más helyein még eddig sehol sem találtatott. A békák és szalamandrák elterjedésére nézve meg kell még jegyeznünk, hogy ez legnagyobb mértékben van gátolva a tengerek és száraz puszták által.

A mi az édesvízi halakat illeti, ezek elterjedése gyakran nagy szelek és viharok által van feltételezve, melyek nemcsak ikraját, de néha a halakat is a légtérbe emelve, záporosóval egy egészen más rendszerbe tartozó folyó- vagy patakba csaphatják le; mi annál valószínűbb, mert más állatokról is, péld. egerek, gyíkok, békák és egyebekről hasonló esetek vannak följegyezve.

Az édesvízi puhányok — csigák és kagylók — hihetőleg nem egyszer elterjedtek már távolibb vidékekre uszó és gázló madarak segítségével; a szárazföldi csigák pedig, a mint az azokkal tett kísérletek bizonyítják, roppant nagy életszívóssággal bírnak, mi által uszadékfa- vagy más tárgyra tapadva nagyobb folyókon, sőt tengeren át is képesek messze földekre eljutni. Wallace az egyiptomi sivatagban talált ily csigáról tesz említést, mely héjába zárkózva, 1½ évig dobozba eltéve, később a British Museum gyűjteményében 4 évig egy táblácskán odaragasztva, még e hosszú idő múlva is újra feléledt.

Még könnyebben fejthetők meg némely tünemények, melyek a rovarok elterjedésére vonatkoznak, ha ugyanis tekintetbe vesszük, hogy a legtöbb rovar szárnyakkal bír, s hogy azok nagyobb része légáramlások és viharok, vagy a vízben uszó testek segélyével nemcsak a levegőn, hanem még a nagyobb vizeken át is messze vidékekre könnyen eljuthat. De még azt is figyelembe kell vennünk, hogy nem egy uszó fadarab- vagy faágban rovarok petéi, álcái vagy bábjai is lehetnek elrejtve, mely utóbbiakról ismeretes, hogy sokkal nagyobb életszívóssággal bírnak, mint a teljesen kifejlett rovarok. Nincs kétség tehát, hogy ezen tényezők által a rovarok könnyen elterjedhetnek rendes hazájokból oly vidékekre, hol azelőtt nem léteztek. Igen valószínű, hogy a budapesti faunában nem egy rovarfaj ily elterjedési viszonyoknak köszöni létét. Azonban számításba kell még vennünk azon körülményt is, hogy a rovaroknak különben oly könnyü elterjedése olykor csak az által van gátolva, hogy azok bizonyos táplálékra vannak utalva; így ugyanis megtör-

ténhetik, hogy valamely rovar, mely kedvező viszonyok mellett bár szerencsés volt más vidékre eljutni, itt a szokott táplálék hiánya miatt később mégis elpusztulhat.

A mi végre a pókok- és apró atkákat, a kisebb héjanczokat (Cladoce-
rák, Ostracodák, Phyllopodák sat.), férgekét s egyéb a vízben élő parányi
mikroszkopiai állatokat illeti, ezeknek egyes oly vidékeken, hol azelőtt nem
léteztek, néha rögtöni megjelenése s kedvező életviszonyok mellett további
elszaporodása többnyire erősebb légáramlat vagy viharnek tulajdonítható.
Igy saját tapasztalásomból tudom, és Madarász E. úr is emlékezik ez esetre,
hogy Budapesten a Lipótváros egyik utcájában nyári záporosó után rögtön
tömérdek számu élő Apusok jelentek meg. Hasonlóan magyarázhatjuk egyes
esetben az Estheriák rögtöni megjelenését a budapesti határon.

E tényezőkön kívül némely esetben még a vízi és gázló madarak,
valamint uszó fadarabok és hajók is hasonló hatással bírnak az alsóbb vízi
állatok elterjedésére nézve. Igy valószínű, hogy a Feketetengerben honos
Dreissena polymorpha, melyet az újpesti kikötőben és egyebütt a Dunában
ezölöpök, hajók és Anodontákra tapadva nem egyszer találtunk, hozzánk
csak hajók által juthatott el.

Mindezekből világosan kitűnik, hogy a fauna kellő megfejtésére okvet-
lenül szükséges mindazon tényezőket számításba venni, melyek az egyes
fajok elterjedésére valamely vidéken előmozdító- vagy gátlólag hatnak.
Tagadhatatlan azonban, hogy mindezen kívül a vidék klimájára, a talaj és
a növényzet minőségére is kell tekintettel lennünk.

Ha Budapest környékének klimáját, talajminőségét és configurációját
s növényzetét vizsgáljuk, azt találjuk, hogy annak egész területe hazánk
nagy folyója a Duna által két nemcsak physikailag, de floristikai és faunis-
tikai tekintetben is sokban eltérő részre oszlik. Ennek egyike a Duna jobb
partján elterülő pilisi és budai hegylánczolatot tünteti elő. Ezen éjszak-
nyugotról délkelet felé hullámzóan elhaladó hegysornak mintegy végágait
képezik a Buda körül félkörben elterülő Háromhatárhegy, Szent-Jánoshegy,
Svábhegy a budaörsi hegyekkel együtt, a Sashegy és a Szent-Gellérthegy. E
hegyek nagyobb része lombos erdővel van borítva, míg némely kiálló hegy-
ormok, melyek aljai szőlővel takarvák, kopár csuesok alakjában emelked-
nek; így a Háromhatárhegy, Sashegy s a Szent-Gellérthegy. A hegyek erdős
oldalain a legkülönbözőbb lombos fák és cserjék tenyésznek, s a mint az
erdők, pagonyok vagy harasztok sűrűbbek vagy vigályosabbak, s a talaj
lankás rétek- vagy berkekből áll, vagy a mint a föld buzával, tengerivel,
szőlővel, takarmánnyal van beültetve, vagy mint pld. a város közelében,
veteményes és gyümölcsös kertekkel és nyaralókkal szegélyezve: így az
állatvilágot is a talaj és a növényzet különfélesége szerint különbözönek
fogjuk találni.

A Duna jobb partján elterülő és dúsabb növényzetü vidék általán véve

nagy befolyással van az itt gazdagabban kifejezett rovarfaunára, s felette érdekes azon jelenség, hogy minél inkább közeledünk a fővároshoz, annál sajátosabbnak találjuk állatvilágát. Ezt leginkább látjuk igazolva akkor, ha a Buda közelében fekvő Sashegy, Sváb- és Háromhatárhegy faunájára vetünk egy pillantást, mely hegyek nem egy tekintetben igen jellemzetes, s az ország többi faunájától eltérő faunával bírnak.

A Duna bal partján délkeleti irányban messze elterülő rónaság, mely a Duna és Tisza közti nagy rónaságnak, az alföldnek, csak egy kis részét képezi, a Duna jobbparti vidékkel összehasonlítva, mind égalji, mind állat- és növénytanilag egészen más jelleget mutat úgy, hogy e vidék állatvilága is nem egy tekintetben eltérőnek látszik a dunántuli vidék faunájától.

Az e vidék északi részében Vácztól Gödöllőig elterülő erdős hegyek és halmok, másrészt pedig berkek, mívelt földek és rétek, s a főváros északkeleti oldalán Pécel, Rákos, Keresztúr és R.-Csaba határán át Gödöllő tájékaról jövő, s a város északi részében a Dunába szakadó Rákospatak, a nagyszámu tócsák, álló vizek s vízi növényekkel benőtt vizárkok, továbbá déli irányban a Duna mentén elterülő rónaság, sajátos növényzetével, helylél-közzel mocsáraival és burjánzó nádasaival s a Duna gyakori kiöntései- és holt ágaival, mind megannyi különböző physikai föltételeit képezik e vidék jellemző faunájának.

Ha mindezen földrajzi és physikai tényezőket tekintetbe vesszük, s ha megfontoljuk, hogy Budapest jobbparti vidéke a baloldaltól egy széles folyó által van elválasztva, mely valószínűleg némely állatok elterjedését többé-kevésbé nehezíti vagy gátolja, s hogy a Duna ágai között elterülő, többnyire berkes szigeteken oly viszonyok uralkodnak, melyek majd a jobb-, majd a balparti vidék viszonyaival egyeznek meg : beláthatni, miért van az, hogy Budapest vidékének faunája az ország többi vidékei faunájától nem egy tekintetben eltérőnek s azokkal összehasonlítva egyszersmind dús-, változatos- és jellemzetesnek mutatkozik, s hogy továbbá ismét Budapest jobbparti vidékét a balparttól fauna tekintetében némileg különbözönek találjuk.

Innét magyarázható végre még az is, hogy a budapesti faunában miért látjuk képviselve nemcsak a szárazföldi állatokat, hanem a folyók- és patakokban, tavak, tócsák, árkok és mocsárookban élő édesvízi fajokat is nagy számmal, a mint ezt a budapesti fauna alább következő rendszeres átnézete a legjobban bizonyítja.

Ha az állatok geographiai elterjedését tekintjük, úgy Sclater és Wallace szerint¹⁾ Budapest vidéke, úgy mind egész hazánk általán véve, a palaearktikus Regio, még pedig az európai Subregióhoz tartozik.

¹⁾ Olvasóink számára meg kell itt jegyeznem, hogy Sclater és Wallace, kiknek újabb időben sikerült az állattani Geographiát tudományosan megalapítani, az egész földterületet 6 zoologiai Regióra vagyis fő vidékre osztják, u. m. palaearktikus,

Ugyanis az eddigi faunistikai buvárlatokból s az alább közlött rendszeres átnézetből világosan kivehető, hogy nálunk mindazon főbb családok és nemek előfordulnak, melyek az európai subregióhoz tartozó országok- és tájékokban honosak; Budapest körül azonban még oly fajok, sőt nemek és családok is lelhetők, melyek az európai subregió más tartományaiban eddig még soha nem találtattak. Ezen a faunánkat jellemző fajok körül némelyek rendszeres lakói a mediterrán subregióhoz tartozó vidékeknek, u. m. Olaszország-, Török- és Görögországnak, továbbá déli Oroszországnak és a Kaszpitó vidékének, Kis-Ázsia- és éjszakai Afrikának. Ilyen fajok például a *Rhinolophus Euryale*, *Miniopterus Schreibersii*, *Vespertilio ciliatus*, *Sminthus vagus*, *Spalax typhlus*, *Buteo ferox*, *Erythropus vespertinus*, *Ephialtes scops*, *Merops apiaster*, *Calamophilus biarmicus*, *Lanius rufus*, *Pastor roseus*, *Haematopus ostralegus*, *Ibis falcinellus*, *Coluber caspius*, *Ablepharus pannonicus*, *Rana esculenta* var. *ridibunda*, *Umbra Kramerii*, *Gobius marmoratus* sat.

A mennyiben tehát ezen fajok rendszeres lakói az Alpesei-, Balkán- és Feketetengeren túli, déleurópai, ázsiai vagy északafrikai vidékeknek, úgy bizton állíthatni, hogy faunánk közép európai jellege mellett még határozott mediterrán jelleggel is bír.

Végül ha Budapest környéke faunáját egész Magyarország eddig ismert faunájával összehasonlítjuk, azon eredményre jutunk, hogy Budapest környékének is vannak saját jellemző fajai, melyek Magyarország határain belül eddig másutt nem találtattak.

Áttérve a mi faunánkba foglalt egyes állatesoportokra, legyen szabad itt még azon fajokról részletesebben szólnunk, melyek vagy ritkaságuk, vagy az által érdemelnek külön említést, mert Budapest vidékének vagy egész hazánknak faunájára nézve jellemzők.

A különböző osztályokat egymással összehasonlítva, azt találjuk, hogy a Gerinczesek közt faunánk jellemzésére legnagyobb fontossággal bírnak az Emlősök és a Hüllők, s csak ezek után a Madarak és Halak osztályai. A Gerincztelenek közül legjellemzőbb alakokat találunk a Rovarok és Héjanczok osztályában, kevésbé a Puhányok, Férgesek és a többi alsóbb állatoknál.

Az *Emlősök* közül különösen jellemzők a Denevér fajok (összesen 9), melyek közül a budai hegyek barlangjai-, kőbányái- és sziklarepedéseiben

---

aethyopikus, indiai, ausztráliai, nearktikus és neotropikus régiókra. Minden Régió ismét több Subregióra oszlik; így a palaearktikus régió áll az európai, mediterrán, siberiai és mandzsu subregiókból. Wallace szerint a *palaearkticus régió*hoz tartoznak: Európa legnagyobb része, mérsékelt Ázsia, és éjszakai Afrika, mely földrészek zoológiai szempontból együvé tartoznak. Az *európai subregió* déli határait képezik a Pyraeneusok, az Olasz- és a dinári Havasok, a Balkán és Feketetenger; keleti határait pedig a Kaszpitó és az Urál. A *mediterrán subregió* magában foglalja déli Európát, éjszakai Afrikát az Atlaszhegység és Sahara sivatag tropikus részéig, s ide tartozik még Egyiptom, Kis-Ázsia, Perzsaország és Kabul. (Wallace A. R., Die geographische Verbreitung der Thiere, 2 Bde. Dresden, 1876.)

néhány oly fajt is találtunk nagyobb számu példányok által képviselve, melyek tulajdonképen a mediterrán vagyis középtengeri subrégiónak lakói. Ugyanis a denevérek közt a *Miniopterus Schreibersii* hazánk más barlangjaiban is találtatik; a *Vespertilio ciliatus* és a *Rhinolophus Euryale* fajok pedig hazánkban eddig csak Buda körül találtattak.¹⁾

A Rágcsálók közt mint jellemző fajok különös említést érdemelnek kivált a Tisza és Duna közti vidéken, még Pestmegye délkeleti részeiben is, habár nem nagy számmal előforduló *Spalax typhlus*, és *Sminthus vagus*, valamint a házi egérnek azon válfaja, mely a nép nyelvén „gözü“ név alatt ismeretes (*Mus musculus*, var. *spicilegus*). Házi emlőseink közül mint hazánkra nézve jellemzők felemlithetők még: a fehérszörű magyar kuvaszkutya vagy komondor (*Canis familiaris* var. *pastoralis hungarica*), továbbá a magyar házi sertésnek több válfaja (*Sus scrofa* var. *domestica hungarica*), a magyar ökörfaj (*Bos taurus* var. *hungarica*), a magyar juh faj (*Ovis aries* var. *hungarica* v. *strepsiceros*), és a magyar lófajta (*Equus caballus* var. *hungaricus*).

A *Maulurak* osztályában, melyből Frivaldszky János adatai után vidékünkben már 340 faj észleltetett, egy fajt sem találunk, mely kizárólagos sajátját képezné a budapesti faunának. Az állomásos fajok többnyire Közép-európa más vidékein is elterjedtek. A költöző vagyis vándorfajok nagyobb-részt tavasszal, s a középtengeri vidékekből hozzánk is elvándorolnak, péld. az éneklők és gázlók; némely éjszakai fajok azonban őszelejen vagy télen látogatják vidékünket. Itt csak a Pestmegyében és Budapest környékén talált érdekesebb fajokat említjük fel, u. m.

Buteo ferox Gm.
Aquila pennata Gm.
Circus gallicus Gm.
Pandion haliaetus L.
Haliaetus albicilla L.
Falco sacer Schl.
Tinnunculus cenchris Naum.
Erythropus vespertinus L.
Pernis apivorus L.
Circus Swainsonii Sm.
Circus cyaneus L.
Ephialtes scops L.
Cypselus apus L.
Alcedo ispida L.
Merops apiaster L.

Certhia familiaris L.
Sitta caesia W. et M.
Tichodroma muraria L.
Mecistura caudata L.
Aegithalus pendulinus L.
Calamophilus biarmicus L.
Alauda tartarica Pall.
Otocorys alpestris L.
Calamodyta luscinioides Savi.
     „ *locustella* Lath.
Hypolais salicaria Bonap.
Phylloperone trochilus L.
Accentor modularis L.
     „ *alpinus* Gm.
Petrocincla saxatilis L.

¹⁾ Ezen hazánkra nézve egészen új két denevérfajt 1878. év tavaszán fedeztem fel a budai hegyek közt.

- Lusciola philomela* K. Bl.
 „ *luscinia* L.
Muscicapa parva Bechst.
Ampelis garrulus L.
Lanius rufus Briss.
Nucifraga caryocatactes L.
Pastor roseus L.
Plectrophanes nivalis L.
 „ *calcaratus* Pall.
Emberiza hortulana L.
Fringilla montium Gm.
Carpodacus roseus Pall.
Loxia curvirostra L.
Columba palumbus L.
 „ *oenas* L.
Turtur auritus Ray.
Syrnhaptis paradoxus Pall.
Otis tarda L.
 „ *tetrax* L.
Oedicnemus crepitans Temm.
Glareola pratincola L.
Vanellus cristatus L.
Charadrius morinellus L.
Streptilas interpres L.
Haematopus ostralegus L.
Grus cinerea Bechst.
Ardea cinerea L.
 „ *purpurea* L.
 „ *alba* L.
 „ *garzetta* L.
 „ *minuta* L.
 „ *comata* L.
- Botaurus stellaris* L.
Nycticorax griseus L.
Platalea leucorodia L.
Ciconia alba Briss., és *nigra* Gm.
Ibis falcinellus L.
Numenius arquatus L.
Totanus glottis L.
 „ *stagnalis* Bechst.
 „ *ochropus* L.
Actitis hypoleuca L.
Philomachus pugnax L.
Scolopax rusticola L.
Gallinago major Gm. — *media* és *gallinula*.
Recurvirostra avocetta L.
Cygnus olor Gm.
Anser segetum Gm.
Mareca penelope L.
Dafila acuta L.
Clangula glaucion L.
Harelda glacialis L.
Oedemia fusca L.
Erismatura leucocephala Scop.
Mergellus albellus L.
Colymbus glacialis L. és *septentrionalis* L.
Pelecanus onocrotalus L.
Graculus carbo L.
Larus fuscus, *argentatus* és *ridibundus*.
Sterna anglica Mont.

A *Hüllők* osztályába tartozó 5 gyík-faj közül legérdekesebb, s egyszersmind faunánkra nézve legjellemzőbb az *Ablepharus pannonicus*, mely kizárólag a budai hegyek sajátja, s eddig sem közép Európában, sem hazánk más helyein nem találtatott. A 6 kigyó-faj közül, mint hazánkra és a budapesti vidékre nézve jellemzőt kell emlitenünk a *Coluber caspius* Lep. vagyis kaszpi siklót, mely kigyó Európában kizárólag csak Magyarországon, s olykor, kivált Buda környékén, 6 láb hosszú példányokban is lelhető, s a keleti vidékeken, Ázsia és déli Oroszthonban is honos.

Az *Amphibiák* vagyis kétéletűek osztályából hazánk és Budapest faunájára nézve különösen jellemző a *Rana esculenta*-nak egy érdekes váljafa,

vagyis a Pallas által külön fajként leírt *Rana ridibunda* (= *R. Tisza* Petényi), a mennyiben ezen tulajdonképen déli oroszországi békafaj csak nálunk kizárólag, jelesen a Tisza vidékén, de Pestmegye mocsáiraiban is előfordul.

A *Halakból* Budapest környékén és Pestmegye vizeiben és a Dunában eddig összesen 45 fajt (részben válfajt) ismerünk. Ezek közül 38 a csontos halakhoz, és 7 a porczos Ganoidok — még pedig Tokfélék családjába — tartozik. A tüskeparások (Acanthopteri) közül jellemző a *Gobius marmoratus* Pall., mely déli oroszországi és feketetengeri faj, eddig Budapesten csak az ó-budai puskaporos malom melletti meleg forrásban, a Dunában és Morva-folyóban is Pozsony közelében találtatott. A *Physostom* halak — sőt mondhatni valamennyi halak közül — legjellemzőbb a budapesti faunára nézve az *Umbra Kramerii*, a mennyiben e faj a budapesti ördögmalmi árokban, továbbá a Fertőtó- és Tapolczában, s azonfelül még alsó Ausztriában (Moosbrunn mellett), és az odessai Dnieszter-ben található. Hogy a Dunába szakadó ördögmalmi árok vizében mennyire változatos a halfauna, kitetszik azon fajok számából, melyeket több évi kutatásaim nyomán sikerült benne fölfedeznem. E fajok a következők:

Cyprinus carpio L.

„ *carpio* L. var. *acuminatus* Heck.

Carassius vulgaris Nils. (többnyire ennek „Gibelio“ nevű válfaja).

Abramis ballerus Cuv.

Gobio fluviatilis Cuv.

Alburnus lucidus Heck. és Kner.

„ *bipunctatus* Heck.

Aspius rapax Agass.

Scardinius erythrophthalmus L.

Rhodeus amarus Bl. Agass.

Cobitis taenia L.

Umbra Kramerii Fitz.

Ami az *Izlábuikat* illeti, ezek közt faunistikai szempontból legfontosabb és legérdekesebb a *Rovarok* és a *Héjanczok* osztálya.

A felette dúsz *rovarfaunában* Frivaldszky János kutatásai szerint csak a *Coleopterák* rendjéből eddig Budapest vidékén már 2500 faj észleltetett, s ezek közt 21 oly fajt találunk, melyek mint a Budapest vidékének legjellemzőbb fajai csupán hazánkban jönnek elő, és 2 fajt, mely eddig kizárólagosan csak Budapesten találtatott.

A csupán hazánkban s egyszersmind Budapesten is előforduló *Coleopterák*:

Harpalus Rayei Lind.

Saprinus herbaeus Mars.

Meligethes Frivaldszkyi Reitt.

Spaniopaemus laticollis Mill.
Glaresis Frivaldszkyi Westw.
Corymbites chrysocomus Germ.
Cerallus rubidus Gyll.
Cistela amplicollis Lind.
Otiorhynchus granulatus Boh.
Hypera Kraatzii Cap.
Lixus difficilis Cap.
„ *Euphorbiae* Cap.
Smicronyx striatipennis Tourn.
Bagous Frivaldszkyi Tourn.
„ *validus* Rosenh.
Tychius subsulcatus Tourn.
Sibinia Hopffgarteni Tourn.
Ceuthorhynchus hungaricus Briss.
Grammoptera Frivaldszkyi Kraatz.
Chrysomela chalcitis Germ.
Mychophilus minutus Friv.

A kizárólagosan csak a budapesti vidéken előforduló Coleoptera fajok pedig:

Ptilinus fissicollis Reitt., és
Ceuthorhynchus albolienatus Friv.

A *Lepidopterák* közül, — mely rendből csak a *Macrolepidopterák* Frivaldszky J. szerint Budapest vidékén eddig észlelt 780 fajból állanak, — 7 oly fajt ismerünk, melyek a budapesti fauna kizárólagos sajátját képezik, u. m.:

Fumea Sapho Mill.
Oxytripia orbiculosa Esp.
Stegaria delectaria Hb.
Hibernia Ankeraria Stg.
Chondrosoma fiduciaria Ank.
Eupithecia alliarda Stg. és
Butalis Emichi Ank.

A csupán hazánkban előforduló budapesti fajok pedig:

Psyche Ecksteinii Led.
Orgyia Ericae Germ. var. *intermedia* Friv.
Steganoptycha hungaricana HS.
Dicrorampha cinerosana HS.

A *Hymenopterák* rendjéből eddig 14 kizárólagos budapesti faj ismeretes, u. m.:

Macrophya eximia Mocs.
Ctenochira bisinuata Först.
Xenodocon ruficornis Först.

Cleptes aërosa Först.
Holopya chrysonota Först.
Odynerus aurantiacus Mocs.
Eucera pannonica Mocs.
„ *paradoxa* Mocs.
Cilisses budensis Mocs.
Megachile bicoloriventris Mocs.
„ *hungarica* Mocs.
Osmia dives Mocs.
Phiarus minutus Mocs.
Dioxys pannonica Mocs.

Ezeken kívül még több csupán hazánkban honos fajt ismertünk, u. m.:

Anomalon propugnator Först.
„ *vicinum* Först.
„ *melanops* Först.
„ *brevicorne* Först.
Chrysis eingulicornis Först.
Tachytes discolor Friv.
Ammophyla Mocsáryi Friv.
Cerceris cribrata Mocs.
Larra hungarica Friv.
Celonites abbreviatus Vill., var. *hungaricus* Mocs.
Bombus Mocsáryi Krichb.
Osmia affinis Friv.
Coelioxys coronata Först.
„ *polycentris* Först.
„ *emarginata* Först.

A *Dipterákból* eddig mint kizárólagos budapesti fajok észleltettek:

Medeterus chrysotimiformis Kow.
Paragusia Frivaldszkyi Schin.
Eurhina calva Egg.

Más fajok ismét jellemzők azért, mert csupán hazánkban fordulnak elő, ilyenek:

Nemotelus signatus Friv.
Chrysops perspicillaris Loew.
Thereva laticornis Loew.
Dioctria lata Loew.
Eumerus longicornis Loew.
Winnertzia mesomelaena Loew.
Ceroxys unicolor Loew.

A *Hemipterákból* kizárólagos budapesti fajok:

Ryparochromus hungaricus Horv.

Pachymerus validus Horv.
Aradus sordidus Horv.
Globiceps sordidus Reut.
Hyridea notaticeps Reut.
Tamnotettix quadrum H. Sch.

Ezekén kívül több jellemző faj is van, melyek hazánk más helyein is találhatóak, u. m.:

Zosmenus porcatus Horv.
Agramma minutum Horv.
Monanthia flavipes Horv.
Poeciloscythus cognatus Fieb.
Plagiorhama suturale H. Sch.
Piezocranum simulans Horv.
Criocoris moestus Reut.
Amblytilus Horvathi Reut.
Macrocoleus dissimilis Reut.
Corisa Frivaldszkyi Horv.
Ommatidiotus inconspicuus Stäl.
Deltocephalus varipennis H. Sch.

Vége az *Orthopterák* rendjéből, mint majdnem kizárólagos sajátja a budapesti faunának, említhető a

Calimenus desypus Illig., mely faj Frivaldszky J. szerint csak Budán, s azonkívül még Szerbiában is fordul elő,

de vannak oly jellemző fajok is, melyek csupán hazánkban — s így Budapesten is — előfordulnak, u. m.: *Odontura scytha*, *O. discoidalis*, *Brunneri* és *laticauda*. *Stenobothrus antennatus* Fieb.

Ezen itt említett kizárólagos budapesti és hazai rovarfajokon kívül, a többiek nagyobbrészt közösek a középeurópai fajokkal; mindamellét találunk azonban oly rovarfajokat is nagy számmal, melyek hazánkon kívül csak a déli vagy délkeleti tartományokban (déli Oroszország-, Török-, Görög- és Olaszországban) honosak, mely déli és délkeleti fajok faunánk általános európai jellege mellett még határozott mediterrán jellegét is bizonyítják.

A *Pankányok* (Arachnoideák) osztályát tekintve saját vizsgálataink csak az Atkák, Tardigradok és Linguatulínák rendjére szorítkoztak. Ezek szerint Budapest környékén észleltetett:

Atkákból	32 faj
Tardigradokból	2 „
Linguatulínákból	1 „

Ami a Pókokat illeti, ezekből — Herman Otto jeles araneologusunk eddigi kutatásai szerint*) — 95 faj észleltetett már Budapest vidékén, s

*) Herman O., Magyarország Pókfaunája, 3 köt. Budapest, 1876—79.

ezek között 3 oly fajt találunk, mely eddig kizárólagos sajátját képezi Budapest környékének, u. m.:

Prothesima calceolata O. Herm.

Gnaphosa soror O. Herm.

Lycosa exornata O. Herm.

Más ismert közép-európai és délkeleti fajok ismét azért érdekesek, mert hazánkban eddig csak Budapest körül találtattak, u. m.:

Erigone fuscipalpis C. K.

Dictyna uncinata Thor.

Prothesima longipes L. K.

Dysdera Westringii Camb.

Nemesia Sauvagesii Dorth.

Xysticus marmoratus Thor.

Tarentula Eichwaldii Thor.

Mint jellemző fajok továbbá fölemlíthetők még:

Argiope lobata Pall.,

Epeira grossa C. K.,

Epeira Victoria Thor.,

Eresus ruficapillus C. K.,

Trochosa infernalis Motsch.

A *Soklábúak* (Myriapodák) osztályából Budapest vidékén eddig csak igen kevés faj vizsgáltatott, még pedig a Chilopodák rendjéből 5 faj, a Chilognathákból pedig 4 faj.

Sokkal gazdagabb s felette érdekes és jellemzetes Budapest környékén a *Héjanczok* faunája, mely összesen 74 eddig észlelt fajt foglal magában még pedig:

Decapodákból	2 fajt,
Isopodákból	10 „
Amphipodákból	4 „
Phyllopodákból	30 „ (Branchiopoda 9, Cladocera 21), továbbá:
Ostracodákból	16 „
Copepodákból	12 „

Igen érdekes, hogy a Phyllopodák fajai nagyobb számmal vannak a budapesti faunában képviselve, mint bármely más eddig ismert hasonló európai vidék faunájában, mit valószínűleg az ezen állatok szaporodására nálunk felette kedvező viszonyoknak lehet tulajdonítani.

Ezek közt legjellemzőbb fajok :

- Branchipus torvicornis Waga.
- „ stagnalis L.
- Cheirocephalus diaphanus Prevost.
- Apus cancriformis Schöff.
- Lepidurus productus Bosc., Brauer.
- Estheria dahalacensis Rüpp.
- „ cycladoides Joly.
- Lymnetis brachyurus O. Fr. Müll.

Továbbá a Lynceidák családjából van 8 faj, a Daphnidákból 11 faj, a Sida félekből 2 különböző faj. A kagylós Rákok (Ostracodák) nagy számu fajai közül 2 fajt ismerünk, mely eddig csak Budapesten észleltetett, u. m. : Cypris Zenkeri Chyz. Tóth., és Cypris hungarica Mgó, Mad.

A *Puhányokra* nézve, részint saját vizsgálataimból, részint mások adataiból kitűnik, hogy Budapest puhányfaunája, kivált egyes nagy családokat tekintve, szintoly érdekes, mint változatos. A *Gastropodák* vagyis haslábuak fajai, melyek Budapest körül eddig találtattak, 6 különböző családhoz tartoznak, még pedig :

a *Prosobranchiák csoportjából*

- a Neritidae család 3 fajjal,
- Melanidae „ 1 „
- Paludinidae „ 2 „

a *Pulmonaták* közül:

- Limnaeidae család 15 fajjal,
- Helicidae „ 18 „
- Limacidae „ 2 „

Ezen összesen 41 Gastropod faj közül faunánkra nézve különösen jellemzők :

- Neritina danubialis Ziegl.
- „ transversalis Ziegl.
- „ Prevostiana Perty.
- Melanopsis Esperi Fér.
- Paludina vivipara L.
- „ achatina Brug.
- Neritostoma peregra Drap.
- Limnophysa palustris L.
- Physa fontinalis L.
- Lymnaea nemből 5 faj.

Planorbis corneus L., és marginatus Ziegl.
„ cristatus Drap.
„ nitidus Rossm.
Spirorbis contortus L.
Ancyclus lacustris L.
„ fluviatilis O. Fr. Müll.
Bulimus radiatus Brug.
„ fasciolatus Brug.
Succinea putris L.
„ oblonga Drap.
„ Pfeiferi Rossm.
Helix nemből 9 faj.
Helicella nitidula Drap.
Pupa frumentum Drap., és muscorum L.
Clausilia bideus Drap.

A *Lamellibranchiáták* vagyis Kagylósok osztályából, az *Unio batavus* és *tumidus*, s néhány *Anodonta* fajon kívül, melyek Budapest körül elég gyakoriak, különös érdekléssel bír — délkeleti jellegénél fogva — a *Dreissena polymorpha* Pall.

A *Férgek* csoportjából Budapest környékén — részint a vizekben, iszapban és nedves földben vagy talajban, részint más állatok- vagy növényekben, mint élődiék, — eddig már 180 faj észleltetett az egyetemi állattani intézetben. E fajok számra nézve a különböző osztályok szerint ily módon csoportosulnak:

az Annuláták	osztályából	21 faj,
Rotatoriák	„	48 „
Nematelmiák	„	51 „
Platyelmiák	„	37 „

Itt csak a legjellemzőbb és legérdekesebb fajokat akarjuk fölemlíteni, u. m.:

Az *Annuláták* közül

Lumbriculus variegatus O. Fr. Müll.
Saenuris rivulorum Lam.
„ *variegatus* Hoffm.
Nais proboscidea O. Fr. Müll.
„ *elinguis*.
Aeolosoma decorum Ehrbg.
Dero digitata O. Fr. Müll.
Clepsine complanata Sav.
„ *bioculata* Sav.

Clepsine marginata O. Fr. Müll.
 Nephelis vulgaris Moq. Tand.
 Hirudo officinalis és medicinalis L.
 Haemopsis vorax Moq. Tand.
 Aulacostomum gulo Moq. Tand.
 Piscicola geometra L.
 Branchiobdella Astaci Odier.

A *Rotatoriák* közül, mint jellemzők, említhetők :

Melicerta ringens Ehrbg.
 Floscularia longilobata Bartsch.
 Stephanoceros Eichhornii Ehrbg.
 Philodina erythrophthalma Ehrbg.
 „ roseola Ehrbg.
 Rotifer vulgaris Ehrbg.
 Hydatina senta Ehrbg.
 Diglena grandis, és lacustris Ehrbg.
 Lindia torulosa Duj.
 Distemma setigerum Ehrbg.
 Triarthra longiseta Ehrbg.
 Salpina mucronata, redunca et brevispina Ehrbg.
 Noteus quadricornis Ehrbg.
 Brachionus 4 különböző faja stb.

A *Fonalférgeket* illetőleg, az egyetemi állattani intézetben alkalmunk volt eddig a következő családokból egyes fajokat észlelni, u. m. :

Ascaridák	családjából	13	fajt,
Filaridák ¹⁾	„	4	„
Strongylidák	„	6	„
Trichotrachelidák ²⁾	„	4	„
Anquillulidák ³⁾	családjából	18	fajt,
Mermítidák	„	2	„
Gordiuidák	„	2	„
Acanthocephalák	„	3	„

¹⁾ Az orvosi szempontból igen érdekes *Filaria medinensis* L. csak egyszer észleltetett, mint vendégfaj a Vámbéry tanárral bevándorolt tatárnál. E példány látható az egyet. állattani gyűjteményben.

²⁾ Ezek közt a *Trichina spiralis* Ow. nálunk szintén csak mint vendég észleltetett.

³⁾ Ezek közül a káros buzaféreg — *Tylenchus tritici* Roffredi, — és az eddig csak Budán talált *Monhystera stagnalis* Bast., s azonkívül a szintén Budapesten Dr. Örley L. által talált fajok, u. m.: *Dorylaimus stagnalis*, *Tylenchus fungorum*, *Mononchus truncatus*, *Pelodera Pellio*, *Plectus parietinus*, *acuminatus*, *granulosus* és *communis*, a *Plectusnak* egy egészen új faja s a *Cephalobus oxyuris* és *oxyuroides*.

A *Lapos férgek* osztályából a *Cestodák* rendje nálunk a legtöbb (16) faj által van képviselve, melyek közül az emberi testben élő *Taenia* faj csak 3 észleltetett, a többi mind más állatokban találtatott. Továbbá a *Trematodák* rendjéből 9 faj, a *Turbelláriákból* szintén 9 faj, melyekhez még egy édes vizi *Nemertin* féreg (*Prorynchus stagnalis*) is járul.

Vége a legalsóbb állatokat illetőleg, a budapesti vizekben sok évi vizsgálataink nyomán találtunk :

Édes vizi Bryozoákból	2 fajt,
Édes vizi Polypok- v. Hydratélékből	3 „
Édes vizi Spongiákból	1 „

Továbbá az *Infusoriák* közül :

Acinetinákból	4 fajt,
Ciliatákból	82 „
Flagellatákból	36 „

A *Gregarinákból* eddig 3 fajt, a *Rhizopodákból* összesen 12 fajt észleltünk.

II.

A budapesti fauna rövid rendszeres átnézete a fajok lelhelyeivel s azokra vonatkozó jegyzetekkel. *)

MAMMALIA, Emlősök.

Chiroptera, Röpkedők.

Rhinolophidae, Patkorrfélék.

Rhinolophus Euryale Blas. E déli európai fajt, mely hazánk faunájában eddig ismeretlen volt, 1878 év márczius havában fedeztem fel a budai hegyek közt a Szépjuhászné közelében levő nagy Hárshegy barlangjában, több más denevér társaságában; azóta másutt is találtam e fajt a budai hegyekben, elég nagy számmal. A pesti oldalon nem fordul elő.

Rh. bihastatus Geoffr., Fitz. (= *Rh. Hipposideros* Leach, Blas.) Kis Patkorr. Sokkal ritkább mint az előbbeni. Farkasvölgy, hárshegyi barlang.

Vespertilionidae, Denevérfélék.

Miniopterus Schreibersii Natterer. Hosszuszárnyú Denevér. Schreibers Denevére. Déli európai és közép tengervideki (mediterrán) faj, mely nemcsak

*) E rendszeres átnézetben a madarak- és rovarokra vonatkozó részt Fritvaldszky János ur szíves közreműködésének köszönjük.

éjszaki Afrikában, Olaszhonban, Istria- és Dalmátiában, de hazánkban is előfordul, jelesen a Veteráni, Abaligeti és Aggteleki barlangokban, valamint a bánsági hegyek barlangjai- és sziklaüregeiben. Budapest vidékén, hol eddig nem ismerték, 1878. év ápril 2-án fedeztem fel legelőször, nevezetesen az Orbánhegy agyagos gödreiben s a Hárshegy kisebb barlangjában, mely helyeken elég nagy számmal található. A pesti oldalon hiányzik.

Plecotus auritus Geoffr. Blas., Hosszúfülü Denevér. Egész Európában nagyon elterjedt faj, mely Ázsiában is előfordul. Magyarországon, s így Budapesten is közönséges a Duna mindkét oldalán, házpadlásokon, faodúkbán s a budai hegyek barlangjaiban, hol rendszeren a többi fajokkal (*Vesperugo noctula*, *Vespertilio murinus* és *Rhinolophus Euryale*) együtt föllelhető.

Synotus Barbastellus Schreb. Blas., Szélesfülü Denevér. Sziutén nagyon elterjedt Európában; Magyarországon más helyein, s Budapesten is előfordul, kivált az erdők szélein, kertekben és a lakások közelében. Sokkal ritkább, mint az előbbi faj.

Vesperugo Noctula Keys. Blas., Koránröpülő Denevér. Ezen erdei denevérfaj Európa- és Ázsiában nagyon elterjedt, hazánkban is található, kivált az erdős vidékekben. Nálunk a budai erdős hegyek- és völgyekben, jelesen a hárshegyi barlangban igen nagy számmal találtam.

Vesperugo Pipistrellus Schreb. Blas. (= *Vespertilio pygmaeus* Leach.) Törpe Denevér. Elterjedési köre Európában és Ázsiában igen nagy; hazánkban és Budapesten is előfordul, kivált a pesti oldalon a Városligetben, s ehez közel eső kertekben elég nagy számmal.

Vespertilio murinus Schreb. Bl. (= *Myotis murina* Fitz.), Közönséges Denevér. Egyike a legelterjedtebb fajoknak, mely nemcsak közép- és déli Európában, hanem éjszaki Afrikában és keleti Ázsiában is előfordul. Magyarországon Budapesten is közönséges. Nemcsak a tornyokban és házpadlásokon, de a barlangokban is található: így a budai hárshegyi barlangban más fajokkal együtt.

Vespertilio (*Myotis* Fitz) *ciliatus* Blas. var. *budapestinensis* Margó. A csillázott Denevérnek budapesti válfaja. Középeurópai faj, mely hazánkban eddig nem észleltetett. Én ezen igen érdekes fajt, illetőleg válfajt Budapesten a Farkasvölgyben fedeztem fel 1878-ban; s pontos vizsgálat után úgy találok, hogy a budapesti példányok a Blasius által leírt *Vespertilio ciliatus*-fajnak egy a hazai és budapesti faunára nézve igen jellemző válfaját képezik. Más helyen Budapesten eddig nem találtam.¹⁾

---

¹⁾ Ezen érdekes Denevérfaj, illetőleg budapesti válfajnak részletes leírását egy külön értekezésben fogom közölni.

Insectivora, Rovarevők.

Erinaccidae, Sünfélék.

Erinaceus europaeus L., Európai Sündisznó. Egész Európában és Ázsia egy részében is elterjedt; hazánkban s Budapest körül is előfordul.

Soricidae, Czikzkányfélék.

Sorex vulgaris L., Közönséges v. erdei Czikzkány. Nemcsak rovarokat, hanem apró emlősöket, kivált mezei egereket is pusztít. A budai erdőkben és azok szélein több ízben találtam.

Crocidura aranea Schreb. Házi Czikzkány. A házak és falvak közelében; pusztai tanyák körül; istállókba is bejut.

Crossopus fodiens Pallas. Vizi Czikzkány. Halakból s azok ikrájából s egyéb vízi állatokból, rovarok- és békákból él a folyamok, patakok s álló vizek közelében, a Rákospatak mellett.

Talpidae, Vakondfélék.

Talpa europaea L., Európai Vakandok. Egész hazánkban s Budapest körül is jó nagy számmal található, főleg termékeny, lapályos földeken s mezőkön. Az egyetemi gyűjteményben van egy példány a Sz.-Jánoshegyről s egy példány a ritkán előforduló fehér válfajból (*T. europaea* var. *alba*).

Rosores, Rágcsálók.

Leporidae, Nyúlfélék.

Lepus timidus L., Közönséges v. Mezei nyúl.

L. cuniculus, Házi nyúl v. tengeri nyúl. Egész hazánkban mint meghonosult állat ismeretes.

Cavia cobaya Schreb., Szelid tengeri malacz. Meghonosulva nálunk is előfordul mint házi állat.

Castoridae, Hód-félék.

Castor fiber L., hazánkban régi időkben úgy látszik nem épen ritkán fordult elő, mit számos helyiségek nevei, u. m. Hódmezővásárhely, Hód-ság, Hódos (falu Temesmegyében és puszta Somogy megyében), Ó-Hódos, Hódoska (puszták Veszprémmegyében) eléggé bizonyítanak. A jelen században azonban már igen ritka esetben s csakis a Duna mentében találtatott. Így Frivaldszky Imre szerint még a hatvanas években Pozsony és Petronell tájékán találtak több példányt; úgy szintén a Duna mentében Zimonynál; a Duna és Száva közötti szigeteken szintén több példányt ejtettek el. Frivaldszky Imre egy hód példányról tesz említést, melyet 1831-ben Pestmegyében közel a Dunához, Némedi helység határában, a szántóföldön agyonverték.

Sciuridae, Ewetkefélék.

Sciurus vulgaris L., Közönséges Ewetke vagy Mókus. Ennek barna fekete válfaja a budai hegység erdeiben, bár nem nagy számmal fordul elő; a barnavörös színű válfaj nálunk felette ritka.

Spermophilus Citillus L., Mezei Űrge. Pestmegyében s Budapest határában nem ritka a lapályos és dombos helyeken. A magasabb északi vidékeken nem fordul elő.

Myoxidae, Pelefélek.

Myoxus avellanarius Keys. Blas., Mogyorós Pele. (= *Mus avellanarius*, *Myoxus muscardinus* Schreb., *Muscardinus avellanarius* A. Wagn.). Legkisebb a pelék közül. A budai erdőkben is előfordul, Szent-Endre- és Visegrád-ról láttam példányokat.

M. dryas Schreb. (= *M. nitidula* Pall.), Erdei Pele. Az egyetemi gyűjteményben van egy példány a budai erdőkből.¹⁾

Muridae, Egérfélék.

Mus decumanus L., Vándor Patkány. A fővárosban s a város körül igen elterjedt.

M. musculus L., Házi Egér.

M. musculus L., var. *spicilegus* Friv. Imre. Gözü Egér vagy Güzü. Petényi Salamon a gözü egeret külön fajnak tartotta „*M. spicilegus*“ név alatt. Frivaldszky Imre azonban azt a házi egér elvadult válfajának tartja, mivel csak színre és életmódra nézve tér el a házi egértől. Pestmegye délkeleti részeiben s a Tisza vidékén némely évben igen gyakori.

M. minutus Pall., Törpe Egér (= *M. pratensis* Ocskay), kisebb a házi egérnél. Pestmegye keleti részéből Monor helység határából egy példányt észleltem.

Sminthus vagus Andr. Wagn.²⁾ (= *Mus lineatus* Lichtst.), Csíkos Egér. Déli Oroszthonban honos; de hazánk alföldi rónáin is, a Duna és Tisza között észleltetett először Petényi S. által, ki azt egy egészen új, még le nem írt egérfajnak tartotta „*Mus trizonus* név alatt³⁾“, habár az már régóta Wagner A. által oroszországi példányok után iratott le. Már a Dunán túl is, állítólag Fehérmegyében találtatott. Valószínű, hogy Pestmegye délkeleti részeiben is előfordul.

¹⁾ A *Myoxus glis*. Keys. Blas., mely még a *M. Nitelánál* is nagyobb, csak déli Magyarországon honos. Az egyetemi gyűjteményben van egy példány Vukovár vidékéről.

²⁾ A. Wagner, Schreber „*Säugethiere*“ című munkában III. p. 610.

³⁾ Lásd Frivaldszky Imre: Jellemző adatok Magyarország faunájához 139. lap. I tábla, 2. ábra.

Cricetus frumentarius Pallas, Közönséges Höresög. Középeuropai faj, mely Sibiáig terjedt el. Hazánkban elég gyakori s Pestmegyében és Budapest környékén is lelhető.

Arvicolidae, Poczokfélék.

Arvicola arvalis Pallas. Mezei Poczok. Hazánkban és Pestmegyében is igen elterjedt. Nálunk „mezei egér“ név alatt ismeretes. Szántóföldeken, mezőkön, télen a házakban is, kivált pincékben található.

A. amphibius L. (= *Hypudaeus* Illig.), Vizi Poczok. Nedves helyeken a vizek közelében tartózkodik. A városligeti hattyútó partján is észleltem,

Spalacidae, Vakonyfélék.

Spalax typhlus Pall., Fogas Vakony. Hazánk egyik jellemző emlős faja, mely délkeleti Oroszországban egészen a Volga folyam határáig, a fekete-tengerparti vidékeken, Moldvában, Bessarabia- és Kis-Ázsiában (Erzerum Smyrna) s Göröghonban is előfordul. Hazánkban s a fentemlített helyeken kívül másutt Európában még nem találtatott. Nálunk rendszeren az alföldi rónaságon tartózkodik, s ott sem épen gyakori. Néhány év előtt több példányt észleltem Csongrádmegyéből Makó vidékéről. Budapest határában is találtatott már Frivaldszky Imre által. A Dunántúl csak igen ritkán fordul elő.

Carnivora, Ragadozók.

Felidae, Macskafélék.

Felis catus L., Vadmacska. Ritkán a budai hegység erdeiben s a Mátrában.

Canidae, Ebfélék.

Canis lupus L., Farkas. Olykor télen Budapest körül is megfordul.

C. vulpes L., Róka. Budapest körül elég gyakori.

C. familiaris L. Ennek számtalan válfajai és fajtái. Hazánkra nézve jellemző a kutyának magyar válfaja, az ugynevezett „Kuvasz kutya“ vagy Komondor (var. *pastoralis hungarica*).

Mustelidae, Nyestfélék.

Mustela martes Briss., Nyuszt. A budai és pilisi erdőkben, s Gödöllőn.

M. foina Briss., Nyest. Falun a házak közelében szokott tartózkodni.

Foetorius putorius Ks. Bl., Görény. A házak közelében.

Foetorius vulgaris K. Bl. (= *Putorius vulgaris* Cuv. = *Mustela vulgaris* L.), Menyét. Közönséges.

F. erminea Cuv. (= *Mustela erminea* L.), Hermelin. Nálunk igen ritkán találtatik.

Lutra vulgaris Erxl. Közönséges Vidra. Az álló vizek partjain többnyire önásta gödrökben tartózkodnak; halak, vizimadarak, békák és rákokból

élnék. Rákos-Keresztúrból kapott egyik példánynak a gyomrát rákok héjai-
val s apró halakkal tömve találtam.

Ungulata Artiodactyla, Párosujju Patások.

Non Ruminantia, Nem kérődzők.

Suidae, Sertésfélék.

Sus scrofa L. Vaddisznó.

S. scrofa L. var. *domestica*, Házi Disznó. A magyar házi sertésnek több
fajtái vannak: a nagy-szalontai, bakonyi stb. Mangolicza Szerbiából és Oláh-
országból származik.¹⁾

Ruminantia, Kérődzők.

Cavicornia, Üresszarvuak.

Bovina, Tulokfélék.

Bos taurus var. *hungaricus*. A tiszta fehérszinű, hosszú szarvu magyar
ökör fajta, mely Rütymeyer szerint valószínűleg a *Bos primigenius* Boj. ős
alakból származott.

Ovina, Juhfélék.

Ovis aries L. var. *hungarica* s. *strepsiceros*. A magyar juh fajta.

Caprina, Kecskefélék.

Capra hircus L., Házi Kecske.

Cervidae, Szarvasfélék.

Cervus elaphus L., Gím szarvas. Erdős vidékek lakója; a gödöllői erdő-
ségben több mint 400-ra becsülik az egyének számát.

Cervus dama L. (*Dama vulgaris* Brook.). Dám szarvas. Déli faj, mely
nálunk a vadaskertekben tenyésztetik.

Cervus capreolus L. Őz.

Ungulata Perissodactyla, Páratlanujju Patások.

Equidae, Lófélék.

Equus caballus L. var. *hungaricus*. A magyar lófajta.

Equus asinus L. E két faj hazánkban mint házi állat eléggé ismeretes.

---

¹⁾ A magyar sertés faj, valamint a nápolyi, andalúziai, chinai és cochinchinai
faj is Nathusius szerint nem a *Sus scrofa*tól, hanem egy másik vadfajtól, az indiai
sertéstől, valószínűleg a *Sus indicus* Pallas, vagy a *Sus vittatus*tól Mül. Schleg.
származik.

AVES, Madarak.

FRIVALDSZKY JÁNOS-tól.

A budapest-vidéki s ezzel kapcsolatban a pest-pilis-solt- és kiskúnme-gyei madár-faunát különösen néhai Petényi Salamon J. tanulmányozta nagy szorgalommal és szerze szép gyűjteményt, mely valamint a Földváry Miklós-féle, szintén e megye fajait magában foglaló gyűjtemény, a Nemzeti Mu-zeumnak lettek adományozva. E két gyűjtemény példányainál talált jegyzete-ket használtam fel főleg az alább összeállított fauna szerkesztésénél, melyben a Magyarországbán észlelt körülbelöl 340 fajból, 238 van felem-lítve, és pedig a közönségesek csak név szerint, a jellemzőbbek pedig lelhe-lyeikkel együtt. E jegyzékből kitűnik, hogy ez osztály faunája is, ugy a szárazföldi, mint a vízi szárnyasokkal, gazdagon van képviselve vidékünkön.

Az ide vonatkozó irodalom a következő:

Petényi Sal. J.: Wichtige Beobachtungen über den rothfüssigen Fal-ken (*Erythropus vespertinus*) und des österreichisch. Sandhuhn (*Glaucola Austriaca*) etc. Mitgetheilt von Brehm. (Isis. 1830. Heft VIII.)

Ugyanaz: Zur Ornithologie. (Gemeinnützige Blätter. 1833. Nr. 19., 20., 21.)

Naumann Joh. Friedr.: Ornithologische Reise nach und durch Un-garn. (Archiv für Naturgeschichte. III. 1837.)

Landbeck L.: Der Pöszérer-Wald (Peszér) und seine Bewohner. (Buch der Welt. 1843.)

Ugyanaz: Vögel-Colonien in nördlichen und südlichen Europa. (Ugyanott. Az Apaj közül és adonyi szigeten talált madár-telepekről.)

Frivaldszky Imre: Hazánk faunájára vonatkozó adatok, és a pusztá-peszéri erdő. (Magyar Tudom. Akad. Évkönyvei. IX. 1848—49.)

Petényi Sal. J.: A Pirokokról általán, különösen egy a budai Istenhe-gyén fogott rózsás pirokról. (Magyar Tud. Akad. Értesítője. 1850. 1 táblával.)

Frivaldszky Imre: Jellemző adatok Magyarország faunájához. 1 ma-dár-táblával. Pest. 1865.

Accipitres, Ragadozók.

Vulturidae, Keselyűfélék.

Vultur monachus L. E hazánk több vidékén megforduló, s főleg déli részé-ben fészkelő faj, némelyek állítása szerint, Budapest területén is ész-leltetett.

Gyps fulvus Gm. Az alsó Dunaszoros magas sziklái fészkel, honnét a hullák felkeresése végett felsőbb vidékeinkre is el-ellátogat; a pestmegyei táz-lári pusztán is megfordult.

Falconidae, Súlyomfélék.

- Buteo ferox* Gm. E keleti faj Buda vidékén 1866. augusztus hóban észleltetett.
- *vulgaris* Bechst. és *Achibuteo lagopus* Gm.
- Aquila chrysaetos* L. (*fulva* L.). Gödöllő, Rákos-Csaba, Csik-Tarcsa és peszéri puszta.
- *imperialis* Bechst. Délkelet-Európa faja; hazánk déli részében fészkel, s Budapesthez közel a sz.-lőrinczi pusztán ejtetett el.
- *naevia* Gm. Hazánkban közönséges; Pestmegyében is néha megfordul.
- *pennata* Gmel. E ritkább európai faj főleg a Dunamentében lelhető; Budapest környékén is észleltetett, s a gyömrői erdőben fészkel.
- Circaetos gallicus* Gm. Apajon, Budán a Lipótvölgyben, s a vácsi Nagy-Szállhegyen lövetett; a peszéri pusztán pedig fészkel. A pestmegyei pótharaszti pusztán Nagy-Kőrös mellett, az 1825. augusztus 9-én elejtett példánynak bal lába nyíllal volt keresztüllöve, s ezzel együtt került a n. muzeumba.
- Pandion haliaetus* L. Pestmegyében nem gyakori; a Margitszigeten lövetett.
- Haliaetus albicilla* L., *Falco communis* Gm. és *sacer* Schl. Ez utóbbi déli faj a lipótmezei sziklán fészkel; Dabason és Péterin is lövetett.
- Hypotriorchis subbuteo* L., *aesalon* Gm., *Tinnunculus alaudarius* Briss. és *cenchrus* Naum. Az utolsó a n. muzeum épületén fészkel 1857-ben.
- Erythropus vespertinus* L. Déleurópai faj; Pestmegyében gyakori. Péteri, peszéri erdő, monostori sziget.
- Pernis apivorus* L. Nálunk ritkább faj; Alsó-Pencz.
- Milvus regalis* Briss., *niger* Briss., *Astur palumbarius* L.
- Accipiter nisus* L., *Circus aeruginosus* L., *cyanus* L., *Swainsonii* Sm. (Buda vidékén lövetett 1862-ben), *cinnereus* Mont.

Strigidae, Bagolyfélék.

- Carine noctua* Retz. Közönséges faj, mely nappal is kóborol.
- Ephialtes scops* L. E déleurópai faj közép-hegységeinkben fészkel, mint a milyen a vácsi Nagy-Szállhegy keleti oldala, honnan a sáskafélék és bogarak után Pestmegyébe is ellátogat.
- Syrnium aluco* L. A pilis-szántói hegységből egy sötétszínű válfaj van a n. muzeumban.
- Nyctale Tengmalmi* Gm. Ezen éjszaki, hazánk felső megyéiben fészkelő fajtól, a pesti madár-piaczon 1866-ban egy fiatal fekete válfaj Buda vidékéről vétetett a n. muzeum gyűjteménye számára.
- Otus vulgaris* Flem., *Brachyotus palustris* Bon. és *Strix flammea* L. Mind a három faj közönséges.

Motacillidae, Billegetőfélék.

Motacilla alba L., *flava* L., *Anthus campestris* Bechst., *spinoletta* L., *arbo-reus* Bechst. és *pratensis* L.

Alaudinae, Pacsirták.

Alanda arvensis L., *arborea* L. és *cristata* L.

— *tartarica* Pall. E déloroszországi és éjszakázsi faj Budapest vidékén is előfordult.

— *alpestris* L. E faj az éjszaki tájakról télre hozzánk vándorol, és Buda-pest körül majdnem minden télen látható.

Turdidae, Rigófélék.

Turdus viscivorus L., *pilaris* L., *musicus* L., *iliacus* L., *torquatus* L. és *merula* L. Pestmegyében gyakoriak; a *musicus* a budai erdőkben fészkel.

Luscinidae, Fülensélfélék.

Calamodyta turdoides M. W., *arundinacea* Gm., *palustris* Boie, *phragmitis* Bechst. A nádasokban és a mocsáros berkekben; Czinkota, Péczel, Péteri, Dabas.

— *luscinioides* Savi. E ritka fajból a Rákospataknál lőttek egy fehér-szárnyu példányt 1834. szeptemberben.

— *locustella* Lath. és *fluviatilis* Mey. A Rákos mentében, nádasokban.

Hypolais salicaria Bonap., *Phyllopneuste trochilus* L., *sibilatrix* Bechst., *rufa* Lath. A lombos erdőkben, kertekben s a patakok közelében.

Regulus cristatus Ray, és *ignicapillus* Cuv., *Sylvia hortensis* L., *atricapilla* L., *cinerea* Briss., *curruca* Lath. és *nisoria* Bechst. A berkekben, kertekben, erdőkben, s ezek szélein.

Accentor modularis L. Az erdőkben, szőlőkben és kertekben.

— *alpinus* Gm. E havasi fajból a Gellérthegyen 1844. január 30-án egy nőstényt fogtak.

Lusciola philomela K. et Bl., *lusciniola* L., *rubecula* L., *suecica* L. és *phoeni-cura* L. A lombos erdőkben és kertekben.

Petrocincla saxatilis L. E déleuropai faj sziklás helyeken tartózkodik és fészkel; a budai hegyekben is lővetett.

Pratincola rubetra L., *rubicola* L. és *Saxicola oenanthe* L. Az első a lapályos nedves helyeket, a második az előerdőket, s a harmadik a dombos és hegyes vidéket szereti.

Muscicapidae, Légykapófélék.

Muscicapa grisola L., *atricapilla* L. és *albicollis* L. Ritkás erdőkben és kertekben.

— *parva* Bechst. E délkeleti ritkább faj költözéskor Pestmegyét is érinti. Budapest környéke, Rákos-Keresztúr, Péteri, Mende.

Scansores, Kúszók.

Picidae, Harkályfélék.

Picus major L., *medius* L., *minor* L., *Geococcyx viridis* L. *canus* L. és *Yunx torquilla* L. Az erdők- s kertekben.

Cuculidae, Kakukfélék.

Cuculus canorus L. Általában elterjedt.

Volucres.

Caprimulgidae, Lappantyúfélék.

Caprimulgus europaeus L. Budapest, Czinkota, Péteri, Tápió-Sz.-Márton.

Cypselidae.

Cypselus apus L. Budapest környékén többször észleltetett.

Upupidae, Bankafélék.

Upupa epops L. A falvak közelében tavasztól őszig nem ritka.

Alcedinidae, Jegérfélék.

Alcedo ispida L. Budapest, Rákos-Keresztúr.

Meropidae, Gyurgyalagfélék.

Merops apiaster L. E déleurópai szép faj Pestmegyében gyakori; Farkasd. peszéri erdő, Sz.-István puszta.

Coraciidae, Karicsfélék.

Coracias garrula L. Budapest, Bille, Sári, Gyömrő.

Oscines, Éneklők.

Certhiidae.

Certhia familiaris L., *Sitta caesia* W. et M. és *Troglodytes europaeus* Cuv. *Tichodroma muraria* L. Szirtes vidékeken tartózkodik és fészkel; a budai várak templomában 1860. marc. 15-én egy példányt fogtak.

Paridae, Czirgefélék.

Parus major L., *coeruleus* L. et *palustris* L. Budapest, Péteri, Veregyház, Farkasd puszta.

Mecistura caudata L. Budapest, Czinkota.

Aegithalus pendulinus L. E főleg délkeleti faj Pestmegyében nem ritka. Budapesti szigetek, Rákospatak körül.

Calamophilus biarmicus L. E szintén délkeleti faj Pestmegyében a nádas helyeken és fűzfaberkekben fordul elő.

Ampelidae, Locskafélék.

Ampelis garrulus L. Némely télen nagyobb csoportokban vonul hozzánk, s a budai hegyekben tanyázik.

Hirundinidae, Fecskefélék.

Chelidon urbica L. és *Hirundo rustica* L. Ez utóbbi fajból fehér válfajok Dabasról és Soroksárról vannak a n. muzeumban.

Cotyle riparia L. A partokban fészkel. Czinkota.

Laniidae, Gébicsfélék.

Lanius excubitor L., *minor* Gm. és *collurio* L. Az erdők, ligetek szélein és kertekben.

— *rufus* Briss. E déli faj a budai hegységben észleltetett (Friv. Imre).

Corridae, Holló- vagy Varjúfélék.

Garrulus glandarius L. Fáskertekben s erdőkben.

Nucifraga caryocatactes L. Fenyves erdők lakója, mint vonuló s huzódó madár Pestmegyében is megjelenik, néha nagyobb számmal is; így 1844. szeptember végén és október elején a budai hegységben, a Margitszigeten és Rákos-Keresztturnál.

Corvus corax L., *corone* L. és *frugilegus* L. A két utóbbi közönséges, az első pedig nagy hó alkalmával szintén a falvakba s városokba ellátogat.

— *cornix* L. Nyáron az erdőkben, télen pedig a városok, falvak és kertek közelében tartózkodik.

— *monedula* L. Nyáron a felvidéken, télen pedig az alföldön gyakoribb; rendszeren minden évben fészkel a n. muzeum homlokzatán.

Pica caudata Ray. Gyakori. Egy a szokottnál sötétebb színű válfaj, fiatal példány, lövetett Rákos-Keresztúron 1855-ben.

Oriolidae, Aranybegyfélék.

Oriolus galbula L. Az erdőkben és kertekben.

Sturnidae, Seregélyfélék.

Pastor roseus L. E szép faj Ázsia s Afrikából nagyobb-kisebb csapatokban gyakrabban vetődik hazánkba. Budapest vidékén 1837-ben nagy csapat fordult meg, s több napokig, éjjel a rákosi nyárfákon, az Oreczy- és Nádorkertben tanyáztak, nappal pedig részint a gellérthegyi sziklák repedéseibe rejtőztek (Petényi szerint itt fészkelni szándékoztak), részint pedig a Rákoson a rovarokat, különösen a sáskaféléket, cserebogarakat és Cicindelákat hajhászták. Némelyek állítása szerint e csapat Baracs és Vacs körül fészkelte. Különben Pestmegyében fordultak még nagyobb számmal az 1830., 32, 53, 56, 59, 67 és 75-ki években.

Sturnus vulgaris L. Budapest vidékén, különösen őszkor és tavaszkor.

Fringillidae, Pintyfélék.

Plectrophanes calcaratus Pall. A legéjszakibb Európa s Ázsia vidékeiről télen egyesek hozzánk is elvetődnek; egy példány 1838-ik évben Pest vidékén fogatott.

— *nivalis* L. Szintén, mint az előbbi, éjszak lakója; de télen gyakrabban fordul meg hazánkban; a n. muzeum gyűjteményében van számos példány, melyek Pestmegyében, sőt Pestvárosa közelében is, ejtettek el.

Emberiza miliaria L. Nálunk állandó madár, ősszel és télen csapatokban látható.

— *citrinella* L. Mint az előbbi. Budapest, Rákos-Keresztur.

— *hortulana* L. Déleuropából májusban jön hozzánk, s korán vonul el Mogyoród, Péteri, Farkasd.

— *schoenicius* L. A nádasokban és szőlőkertekben tartózkodik; Budapest, Czinkota, Dabas, Sz.-Márton.

Coccothraustes vulgaris Ray. Budapest, Mogyoród, Péteri, Mende.

Fringilla coelebs L. Budapest, Csömör.

— *montifringilla* L. Ősszel lejő a felső hegyekből az alantabb fekvő vidékekre; Péteri.

Passer domesticus L. és *montanus* L. Az előbbi közönséges, az utóbbi szintén nem ritka.

Fringilla carduelis L., *spinus* L., *chloris* L., *serinus* L. és *cannabina* L. Budapest környékén, és Pestmegyében rendszeren fordulnak elő.

— *montium* Gm. Éjszak-Európa s Ázsiából vonulása közben több-kevesebb példányban jelenik meg; Pestvidéke.

— *linaria* L. Télen csapatosan jön éjszokról a lapályon levő gyümölcsös kertekbe; Pest környéke, Czinkota, Péteri.

Pyrrhula vulgaris Temm. Téltre jelenik meg nálunk. Budapest, Veresegyház, Péteri.

Carpodacus roseus Pall. Éjszak-Ázsiából télen néha hozzánk is elvetődik; így 1850-ben december 4-én egy jércze a budai Svábhegyen az előbbi fajjal együtt hálóval fogatott.

Loxia curvirostra L. A fenyvesekből, hől költ, gyakran nagy csapatokban érkezik lombos erdeinkbe; így Budapest vidékén 1837. és 45-ben szeptember havában nagy számmal voltak láthatók.

Columbae, Galambok.

Columba palumbus L. és *oenas* L. Mindkettő vonuláskor látható.

Turtur auritus Ray. Gyakori; a két előbbinél későbben érkezik s hamarabb távozik.

Gallinae, Tyúkok.

Pteroclididae.

Syrhaptus paradoxus Pall. E szép madár a kirgiszi sivatagokról 1863-ban nagyobb csapatokban jelent meg hazánkban, s egy hím példány májusban Bugyi mellett ejtetett el.

Tetraonidae, Fajdfélék.

Perdix cinerea L. Közönséges; 1870. október 27-én a Csepelszigeten lövett egy fehér példány.

Coturnix communis Bonn. Enyhe télen némelyek itt maradnak.

Grallae, Gázlók.

Otididae, Tűzokfélék.

Otis tarda L. Pestmegye lapályain; Tázlár, Tass, Tápió-Györgye.

— *tetrax* L. Sík és dombos helyeken; Apaj puszta.

Charadriidae, Lilefélék.

Oedinenus crepitans Temm. A tavak és mocsárok közelében; Rákos-Keresztur, Sz.-Miklós puszta.

Glareola pratincola L. E fürge madár a pestmegyei pusztákon gyakori, hol fészkel is.

Vanellus cristatus L. Csapatokban a vizek körül.

Charadrius pluvialis L., *minor* Mey. és *cantianus* Lath. Tavak és mocsárok körül.

— *morinellus* L. Ez éjszakai faj néha-néha nálunk is megfordul; így 1840. szeptember 20-án az ócsai sóstónál lövett két példány, és 1865. októberben szintén Pestmegyében egy példány.

Streptilas interpres L. Éjszakeről ritkán vetődik hozzánk; a Tápió-Sz.-Györgye melletti tavaknál 1835. augusztusban lövett.

Haematopus ostralegus L. Ritkán látható hazánkban. A Soroksár és a Csepelsziget közti fővenytorlaton 1845. május 29-én lövett egy példány.

Gruidae, Darufélék.

Grus cinerea Bechst. Lapályainkon a mocsarak és tavak körül; Pestvidéke, Apaj.

Ardeidae, Gémfélék.

A Gémfélékből Pestmegye vizei körül előfordulnak: *Ardea cinerea* L., *purpurea* L., *alba* L., *garzetta* L., *minuta* L. és *comata* L., valamint a *Botaurus stellaris* L. és a *Nycticorax griseus* L.

Plataleidae, Kanályfélék.

Platalea leucorodia L. Vizeink körül gyakori; Tétény, Vasad.

Ciconiidae, Gólyafélék.

Ciconia alba Briss. és *nigra* Gmel. Mind a kettő a tavak és folyók körül s a nedves réteken; Pest környéke, Apaj, Tápió-Sz.-Márton.

Tantalidae.

Ibis falcinellus L. E délkeleti faj évenként hazánkat is meglátogatja, s Pestmegye vizenyős helyeit is fölkeresi.

Scolopacidae, Szalonkafélék.

Numenius arquatus L., *phaeopus* L. és *tenuirostris* Vieill. Mind a három költözéskor Pestmegyében is megfordul.

Limosa aegocephala L. A tavak és mocsárok körül gyakori; Apaj.

Totanus stagnatilis Bechst., *ochropus* L., *glareola* L., *calidris* L., *fuscus* L. és *glottis* L. Vizünk körül nagyobb-kisebb csapatokban láthatók; különösen Apaj és Dömsöd vidékein.

Actitis hypoleuca L. Szintén nem ritkán található; Budapest környékén s a Rákospatakznál is megfordult.

Tringa cinclus L., *Temminckii* Leist. és *subarquata* Gm. Mind a három Pestmegyében is, de az első és utolsó gyakoribb.

Philomachus pugnax L. E közönséges faj enyhe téleken is itt marad.

Gallinago major Gm., *media* Steph. és *gallinula* L. Rákos-Palota és Keresztur, Gyömrő, Dabas.

Scolopax rusticola L. Költözéskor erdeinkben némely években nagyszámmal.

Recurvirostridae.

Recurvirostra avocetta L. Pusztáinkon a tavak körül fészkel; Tass, Tázlár. *Himantopus vulgaris* Bechst. Közönséges; Bugyi és Apaj mellett számosan fészkelnek.

Rallidae, Gvutfélék.

Rallus aquaticus L., *Crex pratensis* Bechst., *Ortygometra porzana* L. et *minuta* Pall., *Gallinula chloropus* L. és *Fulica atra* L.

Anseres vel Natatores, Ludfélék vagy uszómadarak.

Anatidae, Ruczafélék.

Cygnus olor Gm. Költözésekor lövetett Csik-Tarcsa határán 1854. november 7-én. Valószínű, hogy a *Cygnus musicus* Bechst. is hasonló alkalmal Pestmegyét szintén érinti; mert hazánkban már több vidéken ejtetett el.

Anser cinereus Mey. A vizek és mocsarak körül fészkel; a Dunán télen is látható.

— *segetum* Gm. Költözésekor fordul elő.

— *brevirostris* Heck. Egyesek találtak a földeken, mocsárokbán és vizeken; Monornál 1833. szeptember 8-án a jégesőben.

Mareca penelope L. Költözésekor Pestmegye több vidékén lövetett, sőt Pest határán is.

Dafla acuta L. Dömsöd határában ejtetett el 1829. május 28-án.

Anas boschas L. Nálunk e faj gyakori.

Querquedula crecca L. és *circia* L., *Chaulelasmus streperus* L., *Spatula clypeata* L. és *Fuligula cristata* Ray. Költözéskor fordulnak elő vizeinknél.

Nyroca ferina L. és *leucophthalma* Bechst. Vizeinknél fészkelnek, nevezetesen Apaj és Tápió-Sz.-Györgye határaiban.

Clangula glaucion L. Ez éjszokról télen hozzánk vetődő faj 1866. december hóban Soroksárnál lövetett.

Harelda glacialis L. Szintén Soroksárnál ejtetett el 1866. februárban.

Oedemia fusca L. Ugyanott lövetett 1865. és 1866. decemberben.

Eristatura leucocephala Scop. Keletről jön hozzánk, s itt költ is; 1853. évben a pesti sertés-szállások mellett fiaival együtt találtatott.

Mergus albellus L. Télen keletről költözvén, vizeinket is meglátogatja.

Colymbidae, Bukdárfélék.

Colymbus glacialis L. Télen néha nagyobb vizeinknél is mutatkozik; Zsámbor mellett lövetett egy fiatal hím 1871. december hóban.

Colymbus septentrionalis L. Frivaldszky Imre szerint, télen, mikor a jég zajlik, jelenik meg, s ilyenkor a Margitsziget közelében már számos példány ejtetett el.

Podiceps cristatus L., *subcristatus* Jard., *auritus* L. és *minor* Gm. Pestmegye vizenyős vidékein; Apaj, Vasad.

Laridae, Sirályfélék.

Larus fuscus L. Egy fiatal példány Fóth mellett ejtetett el 1839. november 3-án.

— *argentatus* Brünn. A Csepelszigeten lövetett egy fiatal 1862. októberben.

— *ridibundus* L. Vizeink körül közönséges, hol fészkel is; Budapest közt is a Dunán, gyakran látható.

Sterna anglica Mont. A tavak és mocsaraknál jelenik meg, nevezetesen az Apaj-pusztán, honnét 1853. június 29-én az első példányok kerültek a n. muzeum gyűjteményébe.

— *hirundo* L. Vizeinknél gyakori, s itt költ is.

Hydrochelidon hybrida Pall., *leucoptera* Temm. és *fissipes* L. Tavainknál s mocsáros vizeinknél fészkelnek; Apaj, Tápió-Sz.-Márton.

Pelecanidae, Gődényfélék.

Pelecanus onocrotatus L. Pestmegye keleti részéről egy példány a n. muzeum gyűjteményében.

Graculus carbo L. A Duna mentén gyakori, a kisebb patakokat is fölkeresi; Cs-Rákosaba.

REPTILIA, Hüllők.

Ophidia, Kigyók.

Colubridae, Siklófélék.

Coluber caspius Lepéck., Kaspi Sikló. Európában kizárólag csak Magyarhonban. Nálunk a budai oldalon elég gyakori. Előfordul még déli Oroszországban és Ázsiában a Kaspi tó vidékén. Az egyetemi gyűjtemény 6—7' hosszú példányokkal is bír.

C. flavescens Scop. (= *C. pannonicus* Nau.). Sárgás-Sikló. Ezen faj, mely Európa déli részeiben igen elterjedt, hazánkban és Dalmátországban is előfordul; Budapest körül elég gyakori.

Tropidonotus natrix Wagl. (= *Coluber natrix* L.), Közönséges vízi sikló. Hazánkban igen közönséges. Budapesten igen gyakori a vizek közelében, de különösen a Rákoson. Előfordul több színváltozatokban.

Tr. tessellatus Wagl. Kockás vízi Sikló. Buda körül, Sz.-Endrén s Visegrádon. Ritkább, mint az előbbi.

Coronella austriaca Laur. (= *C. laevis* Laur. = *Zacholus austriacus* Wagl.) Európa legtöbb részeiben. Buda körül elég közönséges, különösen a napnak kitett hegyi tájékokon. Pest körül, a Duna bal partján még eddig nem találtam.

Viperidae, Viperafélék.

Pelias berus Merrem., Béri Pajzsócz. E mérges kigyó majdnem egész Európában, s így hazánkban is elterjedt. A budai oldalon ritkábbnak látszik ellenben a pesti oldalon a Rákosmezőn, a Rákospatak mentében gyakoribb

Sauria, Gyíkok.

Gymnophthalmidae, Mereszkefélék.

Ablepharus pannonicus Fitz. Pannoniai Mereszke. (= *Ablepharus Kitaibelii* Gravenhorst = *Cryptoblepharus pannonicus* v. d. Hoev.) Jeles buvárunk Kitaibel Pál legelőször a budai kopár hegyeken találta ezen érdekes ritka gyíkocskát. Európában másutt nem találták; hazánkban is eddig csak a budai kopár és napsütötte hegyeken, a Sashegy déli és keleti, a kis Svábhegy keleti oldalán, valamint a Háromhatárhegyen, s ott is nem nagy számmal lelhető. Hazánkon kívül még Görögthonban, Cyprus szigetén, Bokharában és Perzsiában találtatott. Kérdés azonban, vajjon a Görögthonban (Moreában) talált *Ablepharus Peronii* Dum. et Bibr. nem-e egészen más faj. Kétséget nem szenved, hogy e kis gyíkocska Budapest faunájának legjellemzőbb fajt képezi *)

*) Az itt említett *Abl. pannonicus* Fitz. és *Abl. Peronii* Dum. et Bibr. fajokon kívül az *Ablepharus* nemnek még két más faja iratott le, u. m. *Ablepharus*

Scincidae.

Anguis fragilis L., Törékeny Kuszma. Európában mindenütt található. A budai hegyek völgyeiben is.

Lacertidae.

Lacerta agilis L. (= *L. stirpium* Daud.), Közönséges Gyik. Mindenütt közönséges, különféle színű változatokban.

L. viridis L. Zöld Gyik. Száraz napsütötte mezőkön gyakori. Városerdő.

L. (Podarcis) muralis Merr. Budapest körül igen ritka.

Chelonia, Teknősök.

Emydae, Édes vízi teknősök.

Emys europaea Schw. Tavakban és egyéb álló vizekben.

AMPHIBIA, Kétéltűek.

Anura, Farkatlanok.

Ranidae, Vizibékák.

Rana esculenta L. Étibéka, kecskebéka. Közönséges egész Európában, sőt Ázsia- és Afrikában is található. Nálunk minden állóvizben, tócsában. Petéit nagyobb csomókban rakja május közepétől június közepéig.

R. esculenta, var. *ridibunda* (= *Rana ridibunda* Pallas). Ezen jelentékeny nagyságú válfaj Pest megye déli részeiben a Duna melletti mocsáros vizekben, s a Tisza vidékén is előfordul, hol Petényi Salamon először találta és *Rana Tiszá-nak* elnevezte.

R. temporaria L. Gyepi v. erdei béka Mezőkön, ligetekben, berkekben elég gyakori. Petéit már márczius közepe táján rakja le nagyobb tömegekben a vízbe. Ennek 2 válfaja közül: a *Rana platyrhinus* Steenstrup (lapos orru erdei béka) nálunk gyakrabban lelhető, mint a *R. oxyrhinus* Steenstr. (hegyes orru erdei béka).

Pelobatidae, Varangybékák.

Pelobates fuscus Laur. (= *Bufo fuscus* L.), Vizi varangy. Nálunk Pesten állóvizekben, s azok közelében elég gyakori. Petéiket rövid s vastag zsinórokban rakják april közepe táján. E fajt már 1852 óta ismerem, s azóta majdnem minden évben egyes kifejlett példányokat lehetett találnom; álczái gyakran és elég nagy számmal fordulnak elő a Budapest körüli vizekben, kivált május- és júniusban.

---

poeilopecterus Wieg. Afrikából (a Mozambique partjáról, Nova Acta Nat. Cur. XVII. 1835. Tab. 8. fig. 1.), — és Abl. Leschenauxi Cocteau, Guer. Ujhollandiából és a Sandwich szigetekből.

Bombinator igneus Rös., Tüzi béka. Elég gyakori az állóvizekben. Petéit rendszeren május elején rakja rövid zsinórok alakjában a növény-szárak körül.

Bufo *Bufonidae*, *Varangyok*.

Bufo vulgaris Laur. (= *Bufo cinereus* Sch.) Szőlők- és kertekben. Rendszeren már ápril elején rakja le petéit zsinórokban az állóvizekbe.

B. viridis Laur. (= *B. variabilis* Gm.). Budapest körül igen közönséges. Petéit majustól júniusig rakja.

B. calamita Laur., Keresztes Varangy. Nappal a föld alatt elrejtve, éjjel gyakran náddal vagy sással benőtt vizek közelében. Ritkább faj. Petéit vékony átlátszó zsinórokban rakja.

Hyla *Hylidae*, *Levélbékák*.

Hyla arborea L., Közönséges levélbéka. Majdnem az egész földön el van terjedve. Nálunk is gyakori. Petéit kis csomókban rakja növényzsalakra májustól egészen júniusig.

Urodela, Farkosok.

Salamandridae.

Triton cristatus Laur. (= *Tr. palustris* L.). Tarajos vizi Göte. Egész Európában igen elterjedt. Nálunk leginkább a Madarász- és fűvészkert, s a Városliget tavaiban.

Tr. taeniatus Schn. (= *Tr. cinereus* Merr. = *Tr. vulgaris* L.). Kis vizi Göte. Egész Európában közönséges; Budapesten nagy számmal az álló vizekben.

Salamandra maculosa Laur., Foltos Salamandra vagy erdci Göte. Erdős, nedves és hegyes vidékeken. Hazánkban a központi Kárpátokban és erdélyi havasokon. Az egyetemi gyűjteményben Mátra és Bükkhegységéből is vannak példányok; a budai hegyekben még eddig nem találtatott. 1870-ben több példányt kaptam Gödöllőről.

PISCES, Halak.

Teleostei, Csontosak.

Acanthopteri, Tüskések.

Percidae, *Sügérfélék*.

Perca fluviatilis L. Folyami Sügér. Dunában és kisebb folyókban.

Lucioperca sandra Cuv. Süllő. A Dunában és mellékfolyóiban; Budapest körül is előfordul. Nagy példányok a Balatonban „fogas” név alatt ismeretesek.

L. volgensis Cuv. Val. Ritkább faj.

Acerina cernua L. (= *A. vulgaris* Cuv.), Közönséges Sérincez. A Dunában és más hazai folyókban (Maros, Tisza). Budapest körül kivált a folyónak homokos fenekű részeiben.

Acerina Schraetzer L. Ugyanott.

Aspro Streber v. Sieb. (= A. vulgaris Cuv.) A Dunában ritkán talál-
tatik; szereti a folyó tiszta, mély részeit. (Azonfelül még a Marosból, Tisza,
Hernád és Oltból ismeretes.)

A. Zingel Cuv., Közönséges Érdesz, Kolcz Érdesz. Ezen 1—1½ láb
nagyiságot elérő hal, mely hazánkban eddig csak a Dunából, Tisza és Oltból
ismeretes, Budapest körül is lelhető egyes példányokban.

Triglidae.

Cottus gobio L. Fejes Koltly. A Dunában és mellékfolyóiban, tiszta,
homokos és kavicsos fenekű helyeken; 4—5" hosszú.

Gobiidae.

Gobius marmoratus Pallas. (= G. semilunaris Heckel = G. rubroma-
culatus Kriesch.) E faj igen elterjedtnek látszik. Kriesch J. legelső volt, ki
ez érdekes kis halaeskát hazánkban, — jelesen Ó-Buda mellett egy a Dunába
folyó vizárokban — fölfedezte.

A Pallas. Kessler, Nordmann és Rathke által leirt Gobius marmoratus
a Feketetengerben és déli Oroszország ama folyamaiban találtatott, melyek
a Feketetengerbe szakadnak; a Heckel által leirt és Rumeliában Marica
folyóban talált H. semilunaris Koelbel Károly újabb pontosabb vizsgálatai
szerint a G. marmoratus Pallas nevű fajjal egészen azonosnak bizonyult be;
— sőt ugyanaz áll a Kriesch tanártól Ó-Buda mellett a puskapormalom
melletti meleg forrásból jövő, s a Dunába folyó vizárokban 1872-ben talált
s általa „G. rubromaculatus“ név alatt külön species gyanánt leirt fajról is.¹⁾

Ezen érdekes, 2" 10" hosszú halacska rendszeren a nevezett ó-budai
árokban, többnyire annak fenekén a Ceratophyllum demersum között elrejtve
lelhető. Valószínű, hogy a Dunában is előfordul, annyival is inkább, mint-
hogy Koelbel a Dunából is (Pozsony mellett) észlelt hasonló példányokat, sőt
a Morva folyóból is Neudorf falu mellett, még pedig elég nagy számmal.²⁾
Ezek után tehát kétséget nem szenved, hogy mind a G. rubromaculatus
Kriesch, mind pedig a G. semilunaris Heckel csak egy és ugyanazon fajnak,
a már Pallas által leirt G. marmoratus-nak csekély, lényegtelen eltéréseit ké-
pezik. Sőt lehetséges, hogy még az olaszországi folyókban észlelt G. fluvialilis

¹⁾ Kriesch J. Egy új halfaj I. táblával. A m. tud. Akadémia mathem. és ter-
mészett. közlemények X. köt. Budapest 1875. Ugyanaz németül: „Ein neuer Gobius“
etc. (Verhandl. der k. k. zool. bot. Gesellschaft in Wien 1873 p. 369 Taf. VI.) Meg
kell jegyeznem, hogy én már 1872. évi október 15-én a m. tud. Akadémiához be-
küldött bírálati jelentésemben előadtam mindazon indokokat, melyeknél fogva nagyon
valószínű, hogy Kriesch J. Gobius rubromaculatus nevű faja egészen azonos a Pallas,
Nordmann, Rathke és mások által leirt G. marmoratussal, vagy hogy az ennek leg-
főbb csak egyik válfaját képezheti.

²⁾ Koelbel K.: Über die Identität des Gobius rubromaculatus Kriesch, mit G.
marmoratus Pall. (Verhandl. der k. k. zool. bot. Gesellschaft in Wien 1874, p. 569.)

is pontosabb összehasonlítás után a már fentemlített *G. marmoratus*-sal azonosnak fog bebizonyulni.

Anacanthini, Tüskenélküliek.

Gadidae, Gadóc-félék.

Lota vulgaris Cuv. Közönséges Menyhal. A Dunában és egyéb folyókban a legmélyebb helyeket kedveli. Fiatal korban kisebb patakok- és árkokban, nálunk az ó-budai puskapormalom melletti árokban is lelhető (Kriesch).

Physostomi, Nyilthólyaguak.

Siluridae, Harcsafélék.

Silurus glanis L. Közönséges Harcsa. A Dunában és más folyókban (Tisza, Maros, Szamos, Dráva, Száva, Vág); csendes, mély és iszapos helyeken Budapest körül is előfordul, kivált kisebb példányokban.

Cyprinidae, Potykapélék.

Chondrostoma nasus L. Paducz Porcyszáj. A Dunában ritkább, többnyire sebesen folyó kavicsos fenekű vizekben (Dráva, Maros, Szamos, Poprád, Vág, Lajta stb.).

Squalius leuciscus L. (= *Cyprinus dobula* Bloch.). Dévér Dobáncs. A Dunában, szereti a lassabban folyó mélyebb helyeket.

S. cephalus L. Tomajkó Dobáncs. Dunában, az ördögmalmi árokban és Rákos patakban. (Hazánk más folyóiban is, jelesen Dráva, Mura, Lajta, Tapolczai malomárokban, Hernádban, Tarczában és a Balatonban.)

Leuciscus rutilus L. Vörösszárnyu Száp. A Dunában s ennek mellék folyóiban, lassu csendes helyeken, vízi növények között.

L. virgo Heck. Szűz Száp, Jászkeszeg. A Dunában és Vágban; a lassu csendes vizeket szereti.

Idus melanotus Heck., Feketehátu Szelhal, Dévérkeszeg. A Dunában tiszta árnyékos és köves fenekű helyeken. Előfordul még a Dráva, Tisza, Maros, Szamos-Cserna és Hernádban.

Aspius rapax Agass. Ragadozó Ön. Nálunk a Dunában és ördögmalmi árokban, tiszta s lassan folyó árnyékos helyeken. Rákos-Keresztúr mellett levő „Merzse“ nevű tócsában, Rákospatakban (Tisza, Maros, Dráva, Mura, Szamos, Vág és Balatonban is található).

Scardinius erythrophthalmus L. Vörösszemü Konczér. Ezen hazánk folyamaiban és tavaiban elterjedt halfaj Budapesten is található, még pedig a Dunában, s az ördögmalmi árokban, továbbá a Rákosban, s az ó-budai meleg forrásnak a Dunába szakadó árkában.

Alburnus lucidus Heck. Fényes Fehérke. Többnyire a folyók felszínén tiszta vizekben; a Duna ágáiban; az ördögmalmi árokban, s a Rákospatak-

ban (Ezenkívül még Dráva, Mura, Cserna, Lajta, Vágban; Zelebor állítása szerint a Szávában is előfordul).

Alburnus bipunctatus Heck. Feketepettyü Fehérke. Budapesten a Rákospatakban s ördögmalmi árokban, többnyire a mélyebb helyeken. (Poprád, Tisza és Csernában is lelhető).

Abramis Brama L. Közönséges Durda. A lassan folyó agyagos fenekű vizeket és tavakat, s ezekben az iszapos növénydús helyeket kiválóan szereti. A Duna ágaiban, Tisza, Drávában, Balaton és Fertőben gyakori. Budapest körül ritkán található.

A. vimba L. Zerta Durda. Nálunk a Dunában (?).

A. melanops Heck. Feketeszemű Durda. A Dunában. (Talán csak válfaja az *A. Vimbának*.)

A. Ballerus L. Balin Durda. Nálunk a Dunában, továbbá az ördögmalmi árokban s a Rákospatakban, mely utóbbi vizekben fiatal példányokat többször találtam. (Tiszában, Balatonban és Fertő-tóban és előfordul.)

A. Sapa Pall. Szápa Durda. A Dunában, kivált a sebesen folyó helyeken.

Rhodeus amarus Bl. Agass. Keserű Diszponty. A Rákospatakban s ördögmalmi árokban, kivált a csendes és növényekkel benőtt helyeken nagy számmal, a Dunának holt ágaiban, a krapinai meleg forrásokban és Horvátországban. E faj Kriesch tanár szerint a Vágban Zsolna környékén nagyobb mennyiségben, Dr. Horváth szerint a Bodvában is előfordul. Én ez érdekes kis halacszkát, melynek nőstényei ikrázáskor egész 2"-nyi hosszú tojócsővel bírnak, már 22 év óta ismerem, s azt rendszeren augusztus és szeptember hónapokban a pesti ördögmalmi árokban nem egyszer halásztam. Április- és májusban az *Anodonta cygnea* kopoltyúlemezeiben gyakran található a kifejlődésben lévő ébrényei, melyeket már 1856. óta ismerek, s nem egyszer használtam fel az egyetemi előadásnál a vérkeringés bemutatására, mely célra felette alkalmasak.

Gobio fluviatilis Cuv. Folyami Görgöcse. Csendes homokos és kavicsos fenekű vizekben; Budapesten a Rákospatakban, s Ó-Budán a puskapor-malom melletti meleg forrás árkában (Cserna, Mura, Lajta, Vág, a krapinai meleg forrásokban és Erdélyben is).

Barbus fluviatilis Agass. Folyami Márna. A Dunában, s minden beléje szakadó mellék folyamában; tavakban is. Szereti a sebesen folyó mély vizeket. (Vágban, Hernádban is előfordul.)

Tinca vulg. Cuv. Közönséges Czompó, Czigányhal. A Duna és mocsárok iszapos részeiben. Ennek egyik válfaját képezi a *T. chrysis* név alatt leirt hal.

Carassius vulgaris Nils. Közönséges Kárász. Szereti a tavakat, pocsolyákat, s az álló iszapos fenekű vizeket. Egész hazánkban el van terjedve; Budapesten az ördögmalmi árokban, Rákospatakban, Dunában, kiválólag pedig annak holt ágaiban mind a közönséges Kárász, mind ennek „Gibelio” nevű válfaja (kövi Kárász) is előfordul.

Cyprinus carpio L. Potyka Ponty. A Dunában és Rákospatakban, az ó-budai meleg forrásvíz árkában stb. A folyók és tavak iszapos helyeit kiválólag szereti. Hazánk vizeiben nagyon elterjedt.

C. acuminatus Heck. és Kner. Nem egyéb, mint egyik, magasabb testű s hegyesebb fejű válfaja a *C. carpio*-nak, mely a Dunában, Budapest körül is előfordul. ¹⁾

Esocidae, Csukafélék.

Esox lucius L. Közönséges Csuka. Hazánkban mindenütt található folyók, patakok és tavakban.

Umbridae.

Umbra krameri Cuv. J. Müll. Kramer Ribahala. Szereti az iszapos helyeket. Budapesten az ördögmalmi árokban. Ezen úgy elterjedésre, mint szerkezetre, s életmódjára nézve érdekes halacska (3—3¹/₂" h.) Budapest faunájának egyik jellemző nevezetességét képezi. A Pest melletti ördögmalmi vizárkon kívül hazánkban még a Fertő- és Balaton vidékén is található, jelesen a Hanságban a Fertőtavi turfalyukakban, a tapolczai turfalápban a Balaton közelében, s a Szala torkolatjában Szala-Apátinál; mi annál érdekesebb, minthogy hazánkon kívül e halnak még csak két lelhelyét ismerjük Európában; az egyik a Bécs közelében fekvő Moosbrunn falu környéke, a másik pedig az Odessai Dnjeszter déli Oroszországban.

Clupeidae, Heringfélék.

Alausa vulgaris. Közönséges Tüskér. Tengeri lakos, mely ivarzásakor májusban a Dunába is felvándorol s ritka esetekben, mint állítják, Pestig is eljut. Heckel szerint találtak már egy példányt Mohácsnál, s egy másikat Budapest körül.

Acanthopsides, Tergélyfélék.

Cobitis barbatula L. Bajuszos Tergély. 4—5" hosszú. Hazánkban többnyire kisebb vizekben és patakokban, Budapest közelében is előfordul. Czinnotán egy világosabb színű válfaja lelhető. Egyéb lelhelyei Heckel szerint a tátrai patakok, Nyitramegye Valos Keszthelynél, Cserna, N.-Szeben, Brassó.

C. taenia L. (= *C. elongata* Heck. Kner) 2¹/₂—4" h. Az ördögmalmi árokban Budapesten; különben hazánk többi patakjaiban s vizeiben is (Tapolcza, Cserna, Csáktornya, N.-Szeben, Brassó, Vág és Fertőtó) ²⁾.

¹⁾ Egy másik válfaja a *C. carpio*-nak a *C. hungaricus* Heck. és Kner, a magyar vagy tiszai Potyka, a Tiszában találtatik, meg a Balaton- és Fertőtóban. A Heckel által leirt *Carpio Kollari* pedig Siebold szerint nem egyéb mint a Kárász és Potyka természetes keresztpárása által származott koresfaj. Ez kizárólag csak a Fertőtóban lakik.

²⁾ A *Cobitis fossilis* L. Csik Tergély, Budapest körül nem fordul elő. Heckel a következő lelhelyeit említi: Fertő tava, Balaton, Tapolcza, Csáktornya, Szamos, Maros. E faj különböző színváltozatokban található, melyek közül a közönséges barnásfeketést (Petényi szerint), Maros és Szamos vidékén „Barna Csik“-nak, „a ritkább

Ganoidei, Zománczosak.

Chondrostei.

*Acipenseridae, Tokfélék.*¹⁾

Acipenser ruthenus L. Kecsege. Családjának legelterjedtebb faja hazánkban a Dunában s annak mellékfolyóiban legközönségesebb.

A. shypa Güld. Szürke tok. Lakása a Duna, Dráva, Száva, Tisza. A Dunában rendszeren csak Komáromig megy fel.

A. Güldenstädtii Brandt. A Dunában, honnan minden nagyobb mellék folyóba, Tisza, Dráva, Száva és Vágba is felrándul, Pozsonynál feljebb ritkán megy.

A. Huso L. Viza Tok. A felső Dunában már ritka lett. Régi időben Pesten minden évben halászták a Duna felső partján, melynek környéke még most is „vizafogó“ név alatt ismeretes.

A. stellatus Pallas. Csillagos Tok. A Dunában és más nagyobb folyókban.

A. glaber Heck. Sima Tok. A Dunában és annak mellék folyóiban.

A. Gmelini Fitz. Heck. A Duna és Tiszában.

INSECTA, Rovarok.

Budapest s környékének jellemző rovarfajai.

FRIVALDSZKY JÁNOS-tól.

A budapest-vidéki rovar-fauna kiegészítő része a magyar-alföldi vagy is a pesti medence rovarfaunájának. E medence, a már eddig ismert adatok szerint, a középtengeri nagy medence faunájával áll összeköttetésben s ennek mintegy egyik, a Balkánfélszigeten keresztül fölfelé huzódó ágát képezi.

A középtengeri medence faunája sok tekintetben összhangzó közjelleggel bír, mely nemesak a közvetlenül fekvő partkörnyékeken nyilvánul, hanem nyugatról az atlanti Óceántól kezdve keletre, Szyrián keresztül az ázsiai sivatagokba hatol, és északkeletre a Fekete- és Kaspi-tengereken át a sziberiai sivatagokig terjed; bocsátván magából szélességben majd hosszabb, majd rövidebb, a szárazföldre benyúló ágakat.

Ama közjelleget, a rovaroknál különösen a Coleopterák rendjéhez tartozó Tenebrionidák Tentyriini, Stenosini és Pimeliini alcsaládjainál nyilván-

sárgaszínűt „Csik királynak“, s a szintén ritkán található fehér színű s vörös szemű válfajt „Csik Dámának“ nevezik. Nagysága 1' s több. Legújabb időben gróf Ferrari és Zelebor a nagyági bányatóban, Steindachner pedig az Almási tóban sokkal nagyobb, óriási példányokat találtak.

¹⁾ A hazánkban előforduló tokféle halfajoknak valódi hazája a fekete tenger, s mindazon folyamrendszerek, melyek e tengerbe szakadnak.

nul, melyek eme medenczének sóanyaggal telített homokos talaján meglehetősen nagy fajszámmal tenyésznek, s hazánkban is két fajjal vannak képviselve, u. m. a *Tentyria Frivaldszkyi* és *Dichillus minutus* által. E két faj ugyan csak hazánk déli részében fordul elő, s Budapest vidékén még eddig nem észleltetett; de azon egyébkénti faunisticus jelleg, mely egyrészt a Délmagyarországban, jelesen pedig Temes, Krassó és Szörény megyékben és Budapest vidékén, másrészt az e területeken és Délkelet-Európában, valamint Déloroszországban tenyésző rovarfajok által felmutatható, s az alább összeállított jegyzékből is nagyrészt kivehető: eléggé bizonyítja, hogy a középtengeri medence faunájának egyik ága szélességében fölfelé Budapest vidékéig húzódik, sőt az néhány jellemző faj által a bécsi medenczébe is felhatol.

A középtengeri medenczének faunája azonban, mind a mellett, hogy bizonyos közös főjelleggel bír, mégis hosszukiterjedése szakaszaiban és szélességének ágazataiban, a különböző és önálló, de hasonlatos fajok föllépése által, kisebb fauna-területekre osztható fel. Így a budapesti medenczének faunája is számos déli s délkeleti jellegű és önálló fajai mellett, egyszersmind nagyszámu, a középeurópai fauna területhez tartozó fajt foglalván magában, egy oly partialis fauna-területet képez, mely a nevezett nagy medenczét délkelet felől a középeurópai faunával köti össze.

Az alább összeállított jegyzék, mely az e munkálatra kiszabott esekély tér miatt, csak a jellemző fajokra szorítkozik; tehát csupán a vidék faunájának jellegét, nem pedig egész gazdagságát tünteti fel, s oly arányban van szerkesztve, hogy például az eddig Budapest vidékéről ismert 2500 faj Coleopterából körülbelül 590 faj vétetett fel, a 75 faj Orthopterából 21, s a 780 faj Macrolepidoptera közül 144. A fajok sorozatából egyszersmind látható, hogy különösen a lapály s a budai hegylánczolatnak kelet felé irányuló s alacsony növényzettel borított (kopár) véghegyei azok, melyek a vidék faunájának legérdekesebb s legjellemzetesebb fajait szolgáltatják.

Eme jegyzék azonban, daczára annak, hogy a budapesti fauna kifürkészésén már eddig is több szakbuvár fáradozott, még sem tárja elénk annak összes jellemző kincseit; mi kivált a még eddig kevésbé cultivált Microhymenoptera, Neuroptera, Diptera és Homoptera-knál érezhető, melyeket hogy a fauna tökéletességéhez csak megközelítőleg összeállítva bírassuk, még több szakférfi s ezek több évi szenvedélylyel párosult buvárlata kívánatik.

Ama buvárok, kik a Budapest vidéki fauna összegyűjtésén működtek, Frivaldszky Imre „Jellemző adatok Magyarország faunájához“ című művében és Frivaldszky János „Magyarország téhelyröpiinek futonezfélei“ értekezésében vannak már fölemlítve. Ezekhez a legközelebbi időben járulnak: Dr. Horváth Géza m. akad. tag, ki különösen a Hemiptera-kat, és Mocsáry Sándor muzeumi őrsegéd, ki a Hymenoptera-kat nagy szorgalommal tanulmányozzák, és a helybeli faunát számos új adattal gazdagították.

Továbbá becses adatokat szolgáltatott még: Kováts Gyula egykori muzeumi őr; Fodor János orvosnövendék, Biró Lajos ref. theologus, Sajó Károly jelenleg ungvári tanár, Pável János muzeumi gyűjtő, Langerth József vas-
uti hivatalnok és Fehér Sándor.

A munka összeállításánál pedig közreműködtek: Mocsáry Sándor, ki a Hymenopterákat dolgozta ki és Anker Lajos, ki az általa e vidéken észlelt Lepidopterák jegyzékét bocsátá rendelkezésemre, melynek különösen a Microlepidopterákra vonatkozó részét, mint a melyek eddig közölve még nem voltak, vettem nagy köszönettel.

Ama szakmunkák vagy értekezések, melyekben budapesti vagy pest-
megyei faunára vonatkozó adatokkal találkozunk, a következők:

Koy Tóbiás: Alphabetisches Verzeichniss meiner Insekten-Sammlung. Ofen,
1800.

Frivaldszky Imre: Hazánk faunájára vonatkozó adatok és a pusztá peszéri
erdő. (Magyar Tud. Akad. Évkönyvei. IX. 1848—59.)

Schiner J. R. Dr.: Diptera Austriaca. (Verhandl. des zool. bot. Vereins in
Wien. Band IV. 1854 és Band V. 1855.)

Mayr G. Dr.: Beiträge zur ung. Formicinen-Fauna. (Ugyanott. Band VI
1856.)

Frivaldszky Imre: Jellemző adatok Magyarország faunájához. 13 kőrajzu
táblával. Pest, 1865.

Frivaldszky János: A magyarországi egyenesröpűek magánrajza. 7 táblá-
val. Pest, 1867.

Emich Gusztáv: A kis lepkegyűjtő. 19 táblával. Pest, 1868.

Frivaldszky János: A magyarországi hangyafélék (Formicidae). (A m. orvos.
és természetv. XIII. nagygyűlésének munkálatai. 1869.)

Ugyanaz: Adatok a magyarországi kétröpűek (Diptera) faunájához. A rabló-
legyek (Asilidae). (Ugyanott, XIV. nagygyűl. munkálatai. 1870.)

Horváth Géza: A Magyar fauna pajzsos félröpűi. (Ugyanott, XVI. nagygyűl.
munkálatai. 1873.)

Frivaldszky János: Magyarország téhelyröpűinek futonczféléi (Carabidae).
(Magyar akad. értekezések a természettudományok köréből. 1874. IV.
köt. 7. szám).

Horváth Géza Dr. és Pável János: Magyarország nagypikkelyröpűinek rend-
szeres névjegyzéke. (Mathem. és természettud. Közlemények. XIII. köt.
3. szám. 1875.)

Horváth Géza Dr.: Monographia Lygaeidarum Hungariae. (Magyarország
Bodobács féléinek magánrajza. Egy színes táblával. Budapest, 1875.)

Ugyanaz: Az 1876-ik évben („Petit Nouv. Entom.“ czimű tud. lapban)
hazánkból leírt új félröpű fajokról. (Természetrjai Füzetek. I. köt.
I. füzet. 1877.)

Ugyanaz: A magyarországi rablópoloskák átnézete. (Ugyanott 3 füzet. 1877.)

- Ugyanaz : Magyarország vizenjáró poloskái. (Ugyanott. II. köt. 3—4. füzet. 1878.)
- Mocsáry Sándor : Uj hártyaröpüek és uj méhfajok a Nemzeti Muzeum gyűjteményében. (Ugyanott. I. köt. 2. és 4. füzet ; II. köt. 1—3. füzet és III. köt. I. füzet. 1877—79).
- Ugyanaz : Trois espèces nouvelles d'Abeilles. (A Petit Nouv. Entom. 1877. Nr. 166. febr. 15. számában).
- Ugyanaz : Drei neue Schlupfwespen aus Ungarn. (Entom. Nachrichten. 1878. Nr. 16).
- Ugyanaz : Espèces nouvelles du genre *Eucera* Latr. (Pet. Nouv. Entom. 1878. Nr. 208).
- Ugyanaz : Uj hártyaröpüek a magyar faunából. (Természetráji Füzetek. III. köt. 1879. 2. és 3. füzet.)
- Ezekén kívül a különböző szakmunkákban és tudományos folyóiratokban még számos adat találtatik szétszórva Budapest vidékére vonatkozólag.

I.

Orthoptera, Egyenesröpüek.

Gryllodea, Tücsökfélék.

- Xya variegata* Charp. A folyó- s állóvizek partjain.
- Gryllus melas* Charp. A budai szőlők közt gyakori.
- Nemobius Heydenii* Fisch. E ritkább fajt nedves helyeken Dabas mellett találtam.

Locustina, Szöcskefélék.

- Callimenus dasypus* Illig. E ritka s kitünő faj a Svábhegy és Farkasvölgy déli lejtőin fordul elő ; ezenkívül még csak Szerbiában észleltetett.
- Onconotus Servillei* Fisch. E délorszországi faj a peszéri pusztán is tenyészik.
- Odontura costata* Brun. A budai hegyeken nem gyakori.
- Saga serrata* F. A Sas- és Gellérthegyen.
- Rhacocleis discrepans* Fieb. A budai hegyek erdős szélein augusztusban és szeptemberben található.
- Thamnotrizon gracilis* Brun. A budai hegyeken.
- Platycleis vittata* Charp. A Rákoson nem gyakori.

Acridiodea, Sáskafelek.

- Tryxalis nasuta* L. A Rákoson augusztusban.
- Stenobothrus declivus* Bris. Budapest körül a réteken július—szeptemberben.
- *crassipes* Ócskay. Őszkor a svábhegyi réteken.
- *geniculatus* Fisch. Keleti faj ; a budai hegyeken.
- *nigromaculatus* H. Sch. A Rákoson.

Stenobothrus petraeus Bris. Budapest körül.

— *antennatus* Fieb. A homokos talaju réteken július—augusztusban.

Stauronotus brevicollis Ev. Mezőkön és dombokon Budapest körül.

Arcyptera flavicosta Fisch. A Rákoson.

Platyphyma caloptenoides Brun. E ritkább faj wattenwyli Brunner Ferencz szerint Buda vidékén fordul elő.

Oedipoda insubrica Scop. E déli faj a budai kopár hegyeken s Pest körül tavaszkor található.

II.

Neuroptera, Kecésröpüek.

Panorpidae.

Bittacus tipularius F. Juniusban a budai réteken.

Phryganidae.

Leptocerus fulvus Ramb. A Városligetben s a Nádorkert mellett májusban.

Triaenodes conspersa Ramb. Juniusban a tábori kórháznál a fűzfákon.

Setodes punctata F. Juniusban a Duna vize körül.

Limnephilus costalis Steph. A Sas- és Svábhegyen s a tábori kórháznál májusban.

Polycentropus flavomaculatus Pict. Májusban a Városligetben.

Neureclipsis bimaculata L. Juniusban ugyanott.

Hemerobidae.

Acanthaclisis occitanica Vill. A Svábhegyen s a tabáni temetőben.

Formicaleo tetragrammicus F. A Gellérthegyen s a Városligetben juniusban.

Megistopus flavicornis Rossi. Májusban a Sashegyen s a Zugligetben.

Creagrís plumbeus Ol. E délkeleti faj juniusban a Rákoson található.

Myrmecaelurus punctulatus Stév. E csupán hazánkban s Déloroszországban tenyésző faj junius- és júliusban a Rákoson s a peszéri pusztán fordul elő.

— *trigrammus* Pall. Ugyanött található.

Ephemeridae.

Oligoneura pallida Hag. Augusztusban a Dunánál.

Palingenia longicauda Ol. Juniusban az ó-budai szigetnél.

Caenis dimidiata Steph. Május- és juniusban a Városligetben.

Ephemerella gibba Pict. Májusban a Rákospataknál.

Libellulidae.

Diplax meridionalis Sélys. Júliusban a Rákoson s a Svábhegyen.

Libella albistyla Sélys. Juniusban az ó-budai nedves réteken.

Crocothemis erythraea Brull. Juniusban Budapest körül ritka.

Lestes macrostigma Ev. E délkeleti faj junius és júliusban a Városligetben s a Nádorkert mellett található.

Agrion speciosum Charp. Május s júniusban a Rákospataknál és az ó-budai nedves réteken.

— *viridulum* Charp. Júniusban Budapest körül ritka.

— *tenellum* Devill. Május és júniusban az ó-budai nedves réteken.

— *ornatum* Hey. Ugyanott.

III.

Coleoptera, Téhelyröpűek.

Carabidae.

Cicindela soluta Dej. E keleti faj a Rákos futó homokján tavaszkor s nyáron nem ritka.

— *littoralis* Fabr. Ugyanott, közönségesebb.

Blethisa multipunctata L. Mint az előbbi, de ritkább.

Carabus Hungaricus Fabr. A budai hegységben némely években gyakori, a pesti homokos talajon ritkább.

— *Scheidleri* Fabr. A budai hegységben és szőlőkben némely években gyakori.

— *scabriusculus* Ol. A Rákoson s a budai erdők aljasaiban.

Calosoma sericeum Fabr. Budapest körül igen ritka.

Nebria livida L. A budapesti Dunaparton.

Scarites arenarius Bon. Lyukakban a homokon a pesti Dunaparton, fűvész-kertben és a közvágóhid körül.

Dyschirius rufipes Dej. Budapest körül a nedves homokon talajon.

Aptinus mutilatus F. A budai hegyekben Rayé Lajos egy példányt talált.

Brachinus psophia Dej. A kincstári erdőnél nem ritka.

— *explodens* Duft. var. *glabratus* Dej. A budai völgyben.

— *bipustulatus* Quens. E ritka délkeleti faj Frivaldszky Imre szerint a sz.-endrei tó partján fordult elő.

Drypta dentata Rossi. Pest körül nedves helyeken ritka.

Polystichus vittatus Br. Szintén nedves helyeken Pest körül, a kincstári erdőnél és a sz.-endrei tó partján.

Odacantha melanura L. A Rákoson a befagyott tavak nád üregeiben közönséges.

Blechnus plagiatus Duft. Pest körül és a muzeum falán tavaszkor és őszi gyakori.

Amblystomus metallescens Dej. var. *niger* Heer. Mint az előbbi, de ritkább.

Lebia crux minor L. var. *nigripes* Dej. Budapest körül ritka.

— *cyathigera* Rossi. Mint az előbbi.

— *Turcica* Fabr. A Gellérthegyen kövek alatt ritka.

— *humeralis* Dej. Kopárhegyeken és völgyekben tavaszkor és nyáron.

Cymindis cingulata Dej. Buda vidékén ritka.

- Cymindis scapularis* Schaum. A palotai erdőnél júniusban.
- Chlaenius Dejeanii* (Sol.) Dej. E görögországi fajt 1876-ban Temes megyében Grebenác körül Merkl Ede, a budai hegyek közt pedig és a Rákoson Fodor János orvosnövendék és Biró Lajos ref. theologus 1877-ben, hazánkban először találták fel.
- *festivus* Fabr. Nedves helyeken Bndapest körül.
  - *spoliatus* Rossi. Mint az előbbi, de gyakoribb.
- Pogonus riparius* Dej. Vizek partjain ritka.
- Sphodrus punctatus* Dej. E hazánk faunájának jellemző faja a kincstári erdőben tavaszkor található.
- Platynus longiventris* Mannh. Nedves réteken Pest körül ritka.
- *Krynickii* Sperk. A Margitszigeten fordult elő.
  - *gracilipes* Duft. A Széchenyihegyen télen és tavaszkor.
  - *antennarius* Duft. A budai hegységben ritka.
  - *atratus* Duft. var. *pusillus* Schaum. Nedves helyeken tavaszkor.
- Platyderus rufus* Duft. A budai és pilisi-szántói hegységben és a Városligetben.
- Feronia Koyi* Germ. A lapályon s a hegyeken.
- *subcoerulea* Quens. A pesti felső Dunaparton.
  - *elongata* Duft. Nedves helyeken Pest körül és a sz.-endrei tónál; egy példányt a Jánoshegy oldalában is találtam.
  - *cylindrica* Herbst. Frivaldszky Imre szerint Pest megyében is tenyészik.
  - *melas* Creutz. var. *incommoda* Schaum. A kincstári erdőben május hóban.
- Amara rufipes* Dej. A kincstári erdőnél.
- *saphyrea* Dej. E hazánk faunáját jellemző faj a budai hegységben is előfordul.
  - *sabulosa* Dej. A Rákoson ritka.
  - *crenata* Dej. Mint az előbbi.
- Zabrus blaptoides* Creutz. Keleti faj, a Rákoson s a budai hegyeken tavaszkor található.
- Acinopus ammophilus* Dej. E ritkább délkeleti fajt már kimult példányokban a Gellérthegy déli oldalán Nógel István és Mihálka Antal tavaszkor találták.
- Pangus scaritides* Sturm. E ritka fajból egyes példányok a Rákoson és az Orczykerten fordulnak elő.
- Anisodactylus pseudoaeneus* Dej. A Rákoson ritkább.
- Harpalus Rayei* Lind. E hazánk kizárólagos faja Buda vidékén Raye Lajos által egy példányban találtatott; azonkívül Temesmegye déli részében Ulmánál és Debreczen vidékén is előfordul.
- *punctatulus* Duft. var. *laticollis* Mannh. A Rácshegyén (Vezérhalom).
  - *azureus* F. var. *similis* Dej. A Sashegyen tavaszkor.

- Harpalus cribricollis* Dej. A Városligetben, fűvészkertben és Rákosfalván.
— *maculicornis* Dej. A Városligetben.
— *mendax* Rossi. A Gellérthegyen ritka.
— *hirtipes* Panz. A Rákoson tavaszkor nem ritka.
Stenolophus discophorus Fisch. Pest körül a vizek partjain.
Acupalpus suturalis Dej. A kincstári erdőnél nedves helyeken.
— *longicornis* Schm. Rákosfalvánál s a Dunaparton.
Bembidium brunnicorne Dej. A Lipótvölgyben.
— *Dalmatinum* Schaum. A Miksavölgyben.
— *laticolle* Duft. A Városligetben és a budai téglavetőnél.

Dytiscidae.

- Hydroporus Genei* Aubé. E keleti faj Pest vidékén az álló vizekben nem ritka.
Colymbetes notaticollis Aubé. A Madarász Ede-féle kert tavában.
Agabus nitidus Fabr. Buda vidékén forrásokban.
Dytiscus latissimus L. A Dunában.

Gyrinidae.

- Gyrinus bicolor* Payk. var. *angustatus* Aubé. A Rákospatak kiöntéseiben.

Hydrophilidae.

- Hydrochares flavipes* Stev. Pest körül meglehetősen ritka.
Helophorus subcostatus Kol. E délkeleti faj az Orczykertben találtatott.

Staphylinidae.

- Leptusa globulicollis* Rey. Julius hóban falevelek alatt a Svábhegyen.
Alcochara erythroptera Grav. Rákoson, és Budán házfalon.
Lomechusa strumosa Fabr. Budapest vidékén Rayé Lajos találta.
Atemeles paradoxus Grav. Hasonlóan.
Myrmedonia Haworthi Steph. Az Orczykertben gyűjtötte Biró Lajos.
Brachyda notha Er. A kincstári erdőben és Zugligetben június és szeptember hónapokban.
Myllaena intermedia Er. Októberben a n. muzeum kertjében.
Quedius dilatatus Farb. A Žugligetben ritka.
Staphylinus chloropterus Panz. Tavaszkor és őszkor falevelek alatt a Svábhegyen és az Orczykertben.
Philonthus cyanipennis F. Kövek alatt a Miksavölgyben.
— *Scribae* Faur. Áprilban a Városligetben, Rákoson és az ó-budai helyeken.
— *dimidiatus* Sahl. E délkeleti faj Budapest körül ritka.
Xantholinus relucens Fabr. Szeptemberben a Gellérthegyen.
Lathrobium scutellare Nordm. A sz.-endrei szigeten.

- Achenium ephippium* Er. A kincstári erdőnél ritka.
Stenus asphaltinus Er. Áprilban a buda-ujtelepi árokban.
Platysthetus spinosus Er. A n. muzeum falán áprilban.
Haploderus cactus Er. Ápril és decemberben a Városligetben, júniusban pedig a Miksavölgyben.
Deleaster dichrous Grav. A Dunaparton ritka.
Acidosa cruentata Mannh. A n. muzeum falán októberben.
Olisthaerus substriatus Gyll. Júniusban nedves levelek alatt a Svábhegyen.
Siagonium quadricorne Kyrb. Nyárfa kérge alatt a Városliget s Orczykertben.

Pselaphidae.

- Ctenistes palpalis* Reichb. Márcziusban kövek alatt a Gellérthegyen.
Batrissus formicarius Aubé. Tavaszkor a Lipótvölgyben.
— *venustus* Reichb. A Városligetben szeptemberben.
Tyrus mucronatus Panz. Tavaszkor a Városligetben.
Bythinus crassicornus Motsch. A Svábhegyen, és a tábori kórháznál.
— *muscorum* Kisw. A budai hegyekben ritka.
Claviger testaceus Preysl. Buda vidékén kövek alatt ritka.

Scydmaenidae.

- Cephennum minutissimum* Aubé. Svábhegyen, Farkasvölgyben és Gellérthegyen kövek alatt áprilban.
Euthia scydmaenoides Steph. Városligetben decemberben, és Miksavölgyben június hóban.
Scydmaeus Styriacus Grimm. Farkasvölgy, falevelek alatt.
— *Motschulskii* St. A budai hegyeken ritka.

Silphidae.

- Choleva badia* St. Májusban falevelek alatt a Zugligetben.
— *brunnea* St. Májusban a kincstári erdőben.
Colon fuscicorne Kraatz. Budapest vidékén ritka.
— *murinum* Kraatz. Mint az előbbi.
Agyrtes bicolor Lap. Egy példány a Svábhegyen, házfalon.
Anisotoma rotundata Er. Budapest vidékén ritka.
— *ciliaris* Schm. Május és júniusban a Rákoson naplementekor repülve.
— *pallens* St. Mint az előbbi.
Agathidium laevigatum Er. Levelek alatt tavaszkor a Pest körül fekvő ligetekben.

Trichopterygidae.

- Ptenidium fuscicorne* Er. Városliget s Rákospatakánál tavaszkor.
Millidium minutissimum Sjugh. A Városligetben.
Ptilium excavatum Alib. Nyáron a Svábhegyen rothadt növények alatt,

Ptilium Spencei Alib. Az előbbi társaságában.

Ptinella microscopica Gillm. Nyárfa kérge alatt júliusban a Margitszigeten.

Histeridae.

Hister inaequalis Oliv. Kövek alatt a Gellérthegyen és a Farkasvölgyben.

— *helluo* Truqui. Budapest körül ritka.

— *sepulchralis* Er. Tavaszkor a Rákoson és a kincstári erdőnél.

Eretmotes Sartorii Redt (Rayei Marsch.) kövek alatt a budai kopár hegyeken ritka.

Saprinus semipunctatus Fabr. Budapest vidékén (Rayé).

— *speculifer* Latr. Kövek alatt a Gellérthegyen, Fodor János által találtatott.

— *herbeus* Mars. Ápril s májusban a Rákoson és a Nádorkert mellett.

— *grossipes* Mars. Juniában Rákospalotánál.

Oonthophilus affinis Redt. A Városligetben ritka.

Nitidulariae.

Brachypserus vestitus Kiesw. Ördögmalomnál májusban.

Carpophilus bipustulatus Heer. Budapest körül ritka.

Meligethes discoideus Er. A Gellérthegyen és a Rákoson.

— Frivaldszkyi Reitt. E csak hazánkból ismeretes fajt a pesti köztemető mellett május hóban találtam, s Dr. Horváth Géza Csongrádnál is gyűjtötte.

Trogositidae.

Nemosoma elongatum L. A Rákoson ritka. (Fodor).

Trogosita coerulea Ol. E déli fajból Sacher Károly lovag a kir. egyetemi fűvészkertben egy példányt talált.

Colydiidae.

Orthocerus musicus L. Moha és száraz ganéj alatt a Svábhegyen.

— *tereticornis* Er. Buda vidékén Kováts Gyula gyűjtött egy példányt.

Diodesma subterranea Er. Lehullott száraz ágak kérge alatt Ferenczhalmon, Zugligetben és a Svábhegyen.

Colobicus emarginatus Latr. Tavaszkor kiszáradt nyárfán, és őszkor a n. muzeum falán.

Disoma Ingrandis Fabr. Márcziusban fakéreg alatt a Svábhegyen.

Oxylaemus cylindricus Panz. A Mária-Remetevölgy melletti erdőben fakéreg alatt ritka.

Aglenus brunneus Gyll. A pesti Dunaparton kövek alatt ritka.

Cucujidae.

Cucujus sangvinolentus Lin. E különben csak hazánk nagyobb erdeiben tenyésző faj a Rákoson és a fűvészkertben egy-egy példányban fordult elő

Pediacus dermestoides Fabr. Fakéreg alatt ritka.

Psammoechus bipunctatus Fabr. Budapest vidékén és Dabasnál, kissé ritkább.

Cryptophagidae.

Telmatophilus brevicollis Aubé. A Városligetben, a tábori kórháznál és Lipót völgyben.

Spaniophoenus laticollis Mill. E hazánk kizárólagos faja novemberben a Gellérthegyen kövek alatt található; él Erdélyben is.

Cryptophagus Milleri Reitt. Budapest vidékén egy példány gyűjtetett.

— *scaninus* L. var. *hirtulus* Kr. Budapest körül ritka.

— *bimaculatus* Panz. Tavaszkor a Városligetben.

Haplophus robustus Moraw. (*neglectus* Friv.) E ritka déloroszországi faj a budai hegységben fordult elő.

Atomaria Barani Briss. A Rákoson áprilisban ritka.

— *unifasciata* Er. Házfalakon, a Svábhegyen decemberben.

Lathridiidae.

Myrmecoxenus vaporariorum Guér. A Dunaparton, s a muzeum falán.

Anommatus duodecimstriatus Müll. Egy példány kő alatt a Svábhegyen áprilisban fordult elő.

Enicmus brevicornis Mannh. A Városliget kerítésein, s a muzeum falán.

Cartodera filiformis Gyll. Áprilisban a muzeum falán, s a tábori kórháznál.

Corticaria denticulata Gyll. Budapest vidékén ritka.

Melanophthalma fuscipennis Menn. E déleuropai faj a Gellérthegyen májusban fordult elő.

Migneauxia crassiuscula Aubé. Déleuropai faj; nálunk a muzeum falán őszkor találtatott.

Dermestidae.

Dermestes vulpines Fabr. Májusban hullákon a Rákoson.

— *fuliginosus* Rossi. Budapest vidékén ritka.

— *bicolor* Fabr. A n. muzeum falán (Rayé).

Byrrhidae.

Syncalypsa setosa Wald. A Rákoson. (Fodor).

Pedilophorus nitens Panz. A Rákoson és a kis Svábhegyen.

Pelochares versicolor Waltl. Iszapos helyeken a tábori kórháznál.

Dryopidae.

Dryops pilosellus Er. Májusban a Rákospataknál.

Heteroceridae.

Heterocerus parallelus Kryn. Budapest körül ritka.

— *pruinus* Kiesw. Mint az előbbi.

Scarabaeidae.

- Ateuchus pius* Illig. et sacer L. A Rákoson tavaszkor és nyáron.
Sisyphus Schaefferi L. A kerepesi uton májusban.
Gymnopleurus Geoffroyi Sulz. Tavaszkor a Rákoson.
— *cantharus* Er. Mint az előbbi.
Cheironitis Hungaricus Herbst. Juliusban a Rákoson.
Onthophagus Amyntas Oliv. Az óbudai hegyekben.
— *Austriacus* Panz. Nyáron a Rákoson.
— *coenobita* Herbst. Tavaszkor a Miksavölgyben.
— *Camelus* Fabr. Tavaszkor a Rákoson.
— *furcatus* Fabr. Mint az előbbi.
Aphodius conjugatus Panz. A budai hegyek közt ritka.
— *pubescens* St. Áprilisban a Rákoson.
— *serotinus* Panz. Tavaszkor a Sashegyen.
— *bimaculatus* Latm. A Rákoson április havában ritka.
— *satellitius* Herbst. A Svábhegyen.
Ammoecius sulcatus Fabr. A köztemető körül tavaszkor.
— *brevis* Er. Áprilisban a Svábhegyen.
Glaresis Frivaldszkyi Westw. E hazánk kizárólagos neme s faja a Rákoson, különösen pedig a palotai erdő mellett levő homokos talaju buczkákön, május végétől július elejéig, naplementekor repül; ezenkívül a peszéri pusztán is található.
Codocera chrysomelina Fabr. Ugyanakkor repül a Rákoson, mint az előbbi.
Bolboceras unicornis Schr. A Rákoson s a budai hegyek tisztásain.
Odontaeus armiger Scop. A Rákoson s Dabas körül.
Geotrypes foveatus Harold. Budapest vidékén ganéj alatt.
Lethrus apterus Latm. (*cephalotes* F.). A budai erdők szélein a szőlők köz-
zelében tavaszkor közönséges, és a szőlőtőkék fris hajtásainak lenyir-
kálása által kártékony.
Hoplia philanthus Sulz. Juniusban a homokos talaju réteken.
— *Hungarica* Burm. Budapest vidékén s a sz.-lőrinczi pusztán, különösen
a *Carduus* virágain.
Homaloplia limbata Kryn. E keleti faj a Zugliget, a palotai erdőnél és pe-
széri pusztán a nyári hónapokban fordul elő.
Serica rugosa Blanch. Görögországi faj, Budapest körül egy példányban
találtatott.
Rhizotrogus assimilis Herbst. A Rákoson és a Lipótvölgyben a nyári hóna-
pokban repül.
— *pilicolis* Gyll. E keleti faj a budai kopárhegyeken márcziustól május
elejéig nem ritka.
— *aequinoctialis* Herbst. Áprilisban a Gellérthegyen.

- Rhizotrogus vernus* Germ. Májusban a budai hegyeken némely években nagyon gyakori.
- Anoxia orientalis* Kryn. E keleti faj, a Városligeten és a Rákoson június és július hónapokban repül.
- *pilosa* Fabr. Mint az előbbi.
- Melolontha nigripes* Com. Olaszországi faj, Budapest körül a n. muzeum kertjében júniusban csak gyéren fordul elő.
- Anisoplia segetum* Herbst. (*fruticola* F.). Júniusban a Gellérthegyen és a palotai erdőnél.
- *cyathigera* Scop (*crucifera* Herbst.). A Gellérthegyen és a kincstári erdőnél a virágzó bokrokon.
- var. *dispar* Er. Az előbbi társaságában.
- *flavipennis* Brull. Júniusban a kincstári erdőnél.
- *Austriaca* Herbst. Ugyanott.
- *lata* Erich. Júniusban a kalászkokon O-Budánál.
- Anomala Junii* Duft. Buda vidékén, az előbbinél ritkább.
- *aenea* Degeer. var. *cyanocollis* Villa. Mint az előbbi.
- — var. *Vitis* Fabr. Budapest körül némely évben az akáczfákon gyakori.
- Pentodon idiota* Herbst (*monodon* F.). A Rákoson, a Gellérthegy alján, kincstári erdőnél, s a n. muzeum kertjében ápril és májusban, s ismét július és augusztusban közönséges.
- Cetonia Hungarica* Herbst. Buda körül a vadrózsa bokrokon és a *Carduusok*on a nyári hónapokban nem ritka.
- *speciosissima* Scop. Buda környékén az előbbinél ritkább.
- *affinis* And. Hasonlóan.
- Trichius abdominalis* Mén. A virágos bokrokon.

Buprestidae.

- Psiloptera lugubris* Fabr. virágos bokrokon nem ritka.
- Capnodis tenebrionis* L. Mint az előbbi, de ritkább.
- Dicerca Berolinensis* Herbst. Fekvő fákon, a napon sütkezve.
- Poecilolata rutilans* Fabr. A budai hegységben ritka.
- Eurythyrea scutellaris* Oliv. Budapest körül az ölfákon ritka.
- Anthaxia cyanicornis* Fabr. A virágzó növényeken a Gellérthegyen.
- *Croesus* Vill. Budapest vidékén ritkább.
- *Cichorii* Ol. A virágokon ritka.
- — var. *Chamomillae* Mannh. Mint az előbbi.
- *aurulenta* Fabr. Növényeken s házfalon ritka.
- *lucens* Küst. Budapest vidékén ritka.
- *nitidula* L. var. *signaticollis* Kr. Virágokon a Rákoson és a sz.-lőrinczi pusztán.

- Anthaxia funerula* Ill. Budapest körül a virágokon ritka.
Ptosima undecimmaculata Herbst. Fekvő fákon ritkábban.
Acmoeodera flavofasciata Piller var. A peszéri pusztán az *Achillea* virágain.
Sphenoptera antiqua Illig. Buda vidékén tavaszkor.
— *metallica* Fabr. Ugyanott nyáron.
— *parvula* Lap. E déli faj a kincstári erdőben júliusban fordul elő.
Coraebus elatus Fabr. Budapest területén júniusban nem ritka.
— *episcopalis* Mannh. Frivaldszky Imre szerint a budai hegységben.
Agrilus subauratus Gebl. A Miksavölgyben júniusban ritka.
— *viridis* L. var. *Salicis* Friv. Júniusban a palotai erdőnél.
— *cinctus* Ol. Ugyanakkor a Gellérthegyen.
— *albogularis* Gory. A budai kopárhegyek oldalain és a Rákoson május és júniusban.
— *Hyperici* Creutz. Mint az előbbi.
Cylindromorphus subuliformis Mannh. E délkeleti faj a budai kopár hegyeken, kincstári erdőnél, Farkasvölgy elején, és a Csepelszigeten május és júniusban nem ritka.
— *flum* Gyll. Mint az előbbi.

Eucnemidae.

Xylophilus Alni Fabr. Buda vidékén ritka.

Elateridae.

- Porthmidius Austriacus* Schrk. A Zugligetben és a Farkasvölgyben.
Megapenthes tibialis Lac. Budapest körül ritka.
Cardiophorus discicollis Herbst. A budai kopárhegyeken és a Rákoson.
— *rufipes* Four. A budai hegységben fakéreg alatt.
— *cinereus* Herbst. var. *testaceus* Fabr. A Rákoson május—júliusban.
— *rubripes* Germ. A budai kopár hegyeken és a Rákoson közönséges.
Melanotus brunnipes Germ. A kincstári erdőnél júniusban.
Corymbetes insitivus Germ. E ritkább faj a budai hegységben tölgyfákon májusban fordul elő.
— *chrysocomus* Germ. E magyarországi ritka faj a kincstári erdőben és a Svábhegyen májusban találtatott; Pest vidékén is tenyészik.
— *bipustulatus* L. var. *elytris testaceis*. A muzeum falán áprilban.

Dascillidae.

- Helodes flavicollis* Kiesw. Májusban a Farkasvölgyben ritka.
Prionacyphon serricornis Müll. A Zugligetben (Rayé).
Hydrocyphon deflexicollis Müll. Budapest vidékén ritka.

Telephoridae.

- Telephorus oralis* Germ. Lapályos helyeken májusban.
— *discoideus* Abr. A Zugligetben.

- Silis nitidula* Fabr. A Lipótvölgyben s a pilisi hegyeken.
— *ruficollis* Fabr. Buda vidékén s a peszéri pusztán ritka.
Malthinus glabellus Kiesw. Juniában a Zugligetben.
Malthodes Maurus Lap. Budapest vidékén ritka.
— *pulicarius* Redt. Májusban a Rákoson és a kincstári erdőnél.
Hapalochrus femoralis Er. A Rákoson ritka.
Malachius geniculatus Germ. A lapályon és a hegyeken május-szeptemberben.
— *elegans* Ol. Mint az előbbi, de ritkább.
— *affinis* Mén. A budai hegyeken és a Rákoson a nyári hónapokban.
Anthocomus terminatus Mén. A Rákoson.
Attalus coarctatus Er. Májusban a Zugligetben.
Ebaeus appendiculatus Er. Májusban a Gellérthegyen.
— *ater* Kiesw. A palotai erdőnél júniusban.
Charopus thoracicus Mor. E déli Oroszországban Sareptánál felfedezett faj a Rákos homokos talaján májusban található.
— *docilis* Kiesw. E délfrenciaországi faj a Farkasvölgyben találtatott.
— *apicalis* Kiesw. E görögországi faj Frivaldszky Imre „Jellemző adatok Magyarország faunájához“ című munkájában Budapest vidékéről van idézve; azonban az itt nem fordul elő, hanem a *Ch. concolor* Fabr., melylyel fölcseréltetett.
Henicopus hirtus L. Májusban a Gellérthegyen, és a Lipótvölgyben.
Dasytes flavipes Muls. Ernyős virágokon a Városliget s Orczykertben.
— *aerosus* Kiesw. Juniában a Sashegyen.
Psilothrix femoralis Mor. E déloroszországi faj a Rákoson fordul elő; azonkívül Grebenácznál Temes megyében a Bjelo-Berdó nevű homoksivatagon.
Haploenemus impressus Marsch. var. *serratus* Redt. Az Orczykertben.
Julistus floralis Ol. Juniában a Zugligetben.
Cerrallus rubidus Gyll. E kivált hazánkban tenyésző fajt a Sas- és Gellérthegyen augusztus és szeptemberben gyűjtöttem.
Danacea nigritarsis Küst. Augusztusban a Farkas- és Miksavölgyben.
— *marginata* Küst. A budai hegységben, és a tábori kórháznál tavaszkor és nyáron ritka.
— *serbica* Kiesw. E Szerbiában először fölfedezett faj a Sashegyen és az ó-budai kopár hegyeken, ugyszintén hazánk déli megyéiben júniusban gyakori.
Phloeophilus Edwarsii Steph. A budai várkastán és a muzeumi falon egy példányban.

Cleridae.

- Denops albofasciatus* Charp. E Dél- s Közép-Európában szórványosan tenyésző faj a peszéri pusztán is találtatott.

Opilo pallidus Ol. Budapest körül s a peszéri pusztán az ernyős növényeken.
Opetiopalpus scutellaris Panz. Tavaszkor és őszkor a muzeum falán.

Ptimidae.

Hedobia pubescens Fabr. A Széchenyihegyen tölgyfákon ritka.

— *regalis* Duft. A Sashegyen májusban.

Ptinus variegatus Rossi. A Városligetben, és a Széchenyihegyen a házak falán tavaszkor és őszkor.

— *testaceus* Ol. Őszkor a n. muzeum falán.

Anobiidae.

Anobium fulvicorne St. A Zugligetben júniusban a száraz fákon.

Hestobium plumbeum Ill. Pesten a házakban.

— *var. elytris ferrugineis*, a Széchenyihegyen májusban.

Oligomerus brunneus Oliv. Budapest vidékén és a peszéri pusztán nem gyakori.

Ptilinus fissicollis Reitt. E csupán egy példányban ismert fajt Budán egy házban Anker Lajos találta.

Hylesinus ruficollis Gebl. Délkeleti ritka faj; a budai kopár hegyeken májusban gyűjtöttem.

— *ornatus* Germ. E hazánkon kívül csak Déloroszországban élő faj a Sashegy keleti lejtőjén májusban fordul elő.

— *laticollis* Duft. Az ó-budai hegyeken júniusban.

Lasioderma laeve Ill. E déleuropai faj a Sashegyen és a Farkasvölgy elején a nyári hónapokban lelhető.

Sinoxylon muriaticum Fabr. A budai Várhegyen ritka (Fodor).

Xylopertha sinuata Fabr. Gödöllőnél kórhadtt fában.

Bostrychus (Apate) varius Ill. E ritkább faj Buda vidékén egy példányban fordult elő.

Psoa Viennensis Herbst. Tavaszkor a kincstári erdőnél s a Farkasvölgy elején.

Cis micans Herbst. Fakéreg alatt az Orczykertben.

Tenebrionidae.

Gnaptor spinimanus Pall. Délkeleti faj; a budai hegyek lejtőin nem ritka.

Blaps abbreviata Mén. E keleti faj a budai hegyeken a kőrakások és falevelek alatt gyakori.

— *confusa* Mén. Tavaszkor a Rákoson és a kincstári erdőben.

— *reflexicollis* Fisch. (Dahlii). Mint az előbbi.

Platyscelis gages Fisch. E keleti, Bécsig terjedő faj, a Széchenyihegyen száraz levelek vagy a széna alatt lelhető.

Cnemeplatia Atropos Costa. Déleuropában, s a muzeum falán szeptember és október hónapokban.

- Opatrum Viennense* Duft. A Rákoson s az ó-budai hegyeken április és májusban.
- *pusillum* Fabr. Budapest körül közönséges.
  - *Pesthiense* Bess. *) A Rákos futó homokján májusban. Tyrolban is előfordul.
- Lichenum pictum*. Fabr. E keleti faj a Rákos futó homokján május és júniusban nem ritka.
- Platydema dytiscoides* Rossi (*violaceum* F.). Az Orczykertben fakéreg alatt. (Fodor).
- Alphitobius Mauritanicus* Fabr. Az Orczykertben nyárfa kérge alatt.
- *chrysomelinus* Herbst. Ugyanott a budai hegyekben s n. muzeum falán tavaszkor.
- Laena Pimelia* Fabr. (*Viennensis* St.) Frivaldszky Imre szerint a budai erdőkben.
- Helops subrugosus* Duft. (*Schmidtii* Ahr.). Tavaszkor a kincstári erdőnél, a Sashegy alatt, és Budaörs közelében a bokrok alatt heverő levelek közt.

Cistelidae.

- Cistela amplicollis* Lind. E hazánk saját faja a Gellérthegyen fordul elő.
- *antenuata* Panz. Déli faj; májusban a Farkasvölgyben.
- Otenopus sulphuripes* Germ. A Gellérthegyen júniusban és a sz.-lőrinczi pusztán.
- Podonta nigrita* Fabr. A budai hegységben.
- Omophlus Amerinae* Curt., var. *picipes* Redt. A kopár hegyeken, s májusban növényeken a Rákoson.

Melandryidae.

- Phloeotrya Vaudoueri* Muls. E. ritkább franciaországi fajt a Mária-makkvölgyben bükkfa kérge alatt 2 példányban találtam.
- Melandrya dubia* Schall. Az ó-budai szigeten.
- Osphyra bipunctata* Fabr. Zsenge tölgyfaleveleken májusban a budai hegyekben.

Pedilidae.

- Euglenes pruinusos* Kiesw. A Rákoson, a Városligetben s az ó-budai hegyeken.

Anthicidae.

- Anthicus bimaculatus* Illig. Pest körül ritka.
- *gracilis* Panz. A Farkasvölgyben májusban.
  - *Schmidtii* Rosenh. Budapest vidékén ritka.

---

*) A Frivaldszky Imre „Jellemző adatok stb.“ munkájában felvett O. Sturmii Küst, az O. Pesthiense-vel azonos.

Anthicus axillaris Schm. Gyér növényzet között tavaszkor a Rákoson.
Ochthenomus tenuicollis Rossi. A Gellérthegyen kövek alatt tavaszkor.

Mordellidae.

Mordella bisignata Redt. A Zugligetben augusztus hóban.
— *villosa* Schk. A Sashegyen s a budai köztemetőben.
Mordellistena episternalis Muls. A Sashegyen májusban ritka.
Pentaria badia Rosh. Ugyanott júniusban.
Anaspis melanostoma Cost. Budapest körül ritka.
— *subtilis* Hampe. E keleti faj májusban a Sashegyen található.

Rhipiphoridae.

Evaniocera Dufouri Latr. E déleuropai faj a Sashegy déli oldalán áprilisi derült napokon repül s a száraz növénykórókra száll.
Metoecus paradoxus Lin. E ritka faj a budai várkastély falain egy példányban találtatott.
Emmenadia larvata Schk. (*bimaculata* Fabr.). A Rákoson, s különösen pedig a palotai erdőnél és a sz.-lőrinczi s peszéri pusztákon az *Eryngium campestre* virágzatán júliusban nem ritka.

Cantharidae.

Meloë autumnalis Oliv. Budapest vidékén ritka.
— *Hungaricus* Schk. (*limbatus* Fabr.). Az Ördögmalomnál s a budai hegyek aljasain tavaszkor nem ritka.
— *Uralensis* Pall. E keleti faj az újlaki Paulivölgyben, a Sashegy alatt levő nagy árokban, a Lipótmező és a kincstári erdőnél áprilben lelhető.
— *decorus* Brandt. Mint az előbbi.
— *coriarius* Brandt. et var. *rufiventris* Germ. Áprilben a Rákoson.
Cerocoma Schreberi Fabr. Virágokon a Rákoson s a peszéri pusztán.
— *Mühlfeldii* Gyll. Sas- és Akasztóhegyen június és júliusban.
Mylabris variabilis Pall. E déleuropai faj júniusban a Sashegyen fordul elő.
— *floralis* Pall. A kincstári erdőnél júniusban.
— *tenera* Germ. Virágokon a Rákoson s az Akasztóhegyen.
— *lutea* Pall. (*crocata* Pall.). E délkeleti faj a homokos talajon a rákosi Határkoresmánál, Monoron és a peszéri pusztán tenyészik.
Lydus trimaculatus Fabr. A Gellérthegy déli oldalán a virágzó *Scabiosa*-kon június s júliusban. Elterjedése délkelet felé van.
Oenas crassicornis Illig. E délkeleti faj Buda vidékén is észleltetett (Rayé).
Zonitis mutica Scriba. A Gellért- és Sashegy déli oldalain júniusban.
— *praeusta* Fabr. Virágokon júniusban a Rákos gyepesedett talaján.
— *sexmaculata* Ol. E déli faj a Rákoson csak szórványosan fordul elő.
— *fulvipennis* Fabr. A palotai erdőnél, Nádorkert mellett, s a Gellérthegy alatt, leginkább a *Nigella arvensis* virágain júniusban.

- Zonitis quadripunctata* F. E déli faj a Gellérthegy déli oldalán s a peszéri pusztán észleltetett.
- *bifasciata* Swartz. Hazánk déli részében fekvő Bjela-Berdó nevű homokos sivatagon gyakori; Budapest vidékén csak egyes példányok észleltettek. (Rayé).
- var. *atra* Swartz. A peszéri pusztán fordul elő.
- Hapalus bipunctatus* Germ. *) A Sashegy alatt levő nagy árokban s a buda-újlaki Szépvölgyben mártius hó utólján vagy áprilisban repül.
- *necydaleus* Pall. E délkeleti ritka faj a pestmegyei dabasi határon is tenyészik.
- Sitaris apicalis* Latr. E délkeleti Europa faja a Rákoson, a sz.-lőrinczi s a peszéri pusztákon az *Eryngium* virágán júliusban lelhető.

Oedemeridae.

- Sparedrus testaceus* And. A budai hegységben a tölgyfának zsenge hajtásain április s május hónapokban nem ritka.
- Nacerdes ustulata* Fabr. Ernyős virágokon a Farkasvölgyben.
- *ruficollis* Fabr. Pest körül s a peszéri pusztán ritka.
- *viridipes* Schm. A sz.-lőrinczi pusztán és a Csepelszigeten.
- Oedemera lateralis* Schm. A Széchenyihegyen júliusban.

Pythidae.

- Salpingus ruficollis* Panz. Tavaszkor a budai hegységben.
- Mycterus umbellatarum* Fabr. A kincstári erdőnél júniusban.

Curculionidae.

- Mylacus globulus* Boh. E délkeleti faj a Rákoson májusban nem ritka.
- *seminulum* Fabr. A Rákoson és a Gellérthegyen májusban.
- Otiorhynchus inflatus* Gyll., var. *salebrosus* Boh. A Széchenyihegyen és a Zugligetben cserjéken május és júniusban.
- *Hungaricus* Germ. Mint az előbbi, de a Háromhatárhegyen is.
- *irritans* Herbst. A budai erdőségekben gyakori.
- *conspersus* Germ. E keleti faj a budai kopár hegyeken és a peszéri pusztán kövek alatt májusban lelhető.
- *scabrosus* Marsch. A Gellérthegyen és a Farkasvölgyben áprilisban meglehetősen ritka.
- *granulosus* Boh. E hazánk kizárólagos faja a palotai és kincstári erdőnél s a Gellérthegyen tavaszkor és őszkor található.
- *lavandus* Germ. A budai szőlők közt s az újlaki Pauli nevű árokban, s Pest körül is tavaszkor.

*) A Frivaldszky Imre „Jellemző adatok“ munkájában 120. lapon tévesen csuszott be *bimaculatus*.

- Otiorhynchus populeti* Boh. E főleg hazánk déli részében tenyésző faj Buda vidékén is találtatott egy példányban.
- *Ligustici* Lin., var. *agnathus* Gyll. E válfaj a törzsfajjal együtt fordul elő.
- *velutinus* Germ. Kövek alatt tavaszkor a budai kopár hegyeken.
- Stomodes gyrosicollis* Boh. Mint az előbbi.
- Peritelus familiaris* Boh. E keleti faj Budapest körül, különösen a Rákos homokos talaján apró növényzet közt közönséges.
- *leucogrammus* Germ. Mint az előbbi.
- Phyllobius montanus* Mill. E görögországi faj a Farkasvölgyben májusban fordul elő.
- *scutellaris* Redt. Szintén a Farkasvölgyben.
- Polydrosus flavovirens* Gyll. Bokrokon a budai hegyeken.
- Platytarsus setiger* Gyll. A budai hegyeken május hóban gyakori.
- *hispidus*. Redt. Ugyanott ritkább.
- *setulosus* Boh. A kopár hegyeken ritka.
- Sitones lateralis* Gyll. A budai hegységben s a pilisi hegy alatt.
- Trachyphloeus alternans* Gyll. A budai hegységben murvás helyeken s a fák töveinél, valamint Pest körül is.
- *ventricosus* Germ. E ritka faj a Farkasvölgy elején s a kincstári erdőnél májusban lelhető.
- *inermis* Boh. A budai kopár hegyeken és Pest körül a gyér növényzet közt tavaszkor.
- Psalidium maxillorum* Fabr. Mint az előbbi, kövek alatt.
- Thylacites pilosus* Fabr. Budapest területén közönséges.
- Brachycerus muricatus* Fabr. Lapályos helyeken tavaszkor.
- Chlorophanus falax* Germ. E csupán hazánkban tenyésző faj Pest körül a nyárfák alatt májusban nem ritka.
- Hypera Kraatzii* Cap. E hazánk kizárólagos faja a Széchenyi- és a Kis-Sváb-hegyen, valamint a Szépvölgyben tavaszkor található.
- *cyrta* Germ. (*turbata* Sch.) Frivaldszky Imre szerint a budai hegységben fordul elő.
- *intermedia* Boh., var. *marmorata* Cap. A Sas- és Széchenyihegyen s a kincstári erdőnél májusban.
- *tesselata* Herbst. A Gellérthegyen s a Rákosmezőn júniusban.
- *Pastinacae* Rossi., var. *tigrina* Boh. Budapest körül ritka.
- *suturalis* Redt. A Gellérthegyen s a Rákoson ritka.
- Myorrhinus albolineatus* Fabr. A Rákos gyér növényzetén májusban gyakori.
- Cleonus punctiventris* Germ. Pest körül a homokos talajon, s a Gellérthegyen és Széchenyihegyen gyakori.
- *declivis* Ol. E keleti faj Pest körül, a Rákoson s a Gellérthegyen nem ritka.

- Cleonus obliquus* Fabr. Budapest vidékén meglehetősen gyakori.
- *excoriatus* Ill. Tavaszkor a Szépvölgyben ritka.
  - *ferrugineus* Föhr. Ezen az idézett szerző leírásával meglehetősen megegyező déloroszországi (Orenburg) faj a Szépvölgyben igen ritka.
  - *Achates* Fahrs. Frivaldszky Imre szerint a Gellérthegyen; azonban a volt gyűjteményében e név alatt levő példányok nem különböznek a *Cl. morbillosustól*.
  - *segnis* Germ. A köztemető körül és a Sashegyen májusban; Palotán pedig novemberben egyes példányok.
  - *coenobita* Ol. A buda-ujlaki Szépvölgyben tavaszkor ritka.
  - *morbillosus* F. A Gellért- és Sashegyen tavaszkor és őszkor.
  - *mixtus* Fabr. E délkeleti faj Budapest körül s a peszéri erdőben ritka.
- Lixus cylindricus* L. A budai hegységben a *Laserpitium latifoliumon* némely években nem ritka.
- *subtilis* Boh. A Rákoson gyér növényzet közt és árkokban májusban; elterjedése kelet felé van.
  - *difficilis* Cap. E hazánk kizárólagos faja a homokos talajon s a peszéri pusztán fordul elő.
  - *Ascanii* L. A Rákoson és a Gellérthegyen tavaszkor, a n. muzeum kertjében pedig őszkor.
  - *Myagri* Ol., var. *punctirostris* Boh. Budapest környékén egyes példányokban.
  - *Euphorbiae* Cap. Ezen az *Annal. de la Soc. Entom. de France* folyóiratban 1874-ben Capiomont által leírt faj a vacsi pusztán vizenyős helyeken az *Euphorbiákon* Frivaldszky Imre által fődöztetett fel.
  - *punctiventris* Boh. Budapest vidékén ritka.
  - *vilis* Rossi. (*bicolor* Ol.). A Gellérthegyen.
  - *Cardui* Ol. (*pollinosus* Germ.). A Gellért- és Sashegyen s a kinstári erdőnél az *Acanthium* és *Carduus* levelei közt májusban.
  - *flavescens* Boh. Mint az előbbi, júniusban.
- Larinus latus* Herbst. (*Clardui* Rossi). Közönséges az *Acanthiumon* és *Carduuson*.
- *canescens* Gyll. A Sashegyen júniusban.
  - *obtusus* Gyll. A Gellérthegyen s a józsefvárosi temetőnél júliusban.
  - *brevis* Herbst (*senilis* Fabr.). A Sashegyen és a farkasvölgyi szőlők alatt.
- Stolatus crinitus* Boh. E délkeleti faj a Farkasvölgy elején fordul elő.
- Liparus dirus* Herbst. A Széchenyihegyen és a Zugligetben májusban.
- Hyllobius fatuus* Rossi. Pest vidékén a nedves réteken.
- Erirhinus globicollis* Fairm. A Zugligetben májusban.
- *Spargani* Gyll. Az ördögmalmi tónál növényeken májusban.
- Dorytomus vorax* F., var. *Frivaldszkyi* Tourn. Budapest körül ritka.

- Dorytomus minutus* Gyll. A Városligetben s a kincstári erdőben.
— *villosulus* Gyll. Budapest körül ritka.
- Pachytychius sparsatus* Ol. et var. *obesus* Boh. A Sas- és Kis-Svábhegyen május és júniusban.
- Smicronyx Reichii* Gyll. A Gellérthegyen s az Ördögmalomnál.
— *striatipennis* Tourn. E hazánk kizárólagos faját a köztemető mellett májusban, s a n. muzeum falán őszkor találtam.
- Bagous elegans* Fahr. E ritka faj a sertéslaki tónál fordult elő.
— *Frivaldszkyi* Tourn. E csupán hazánkban tenyésző faj a Rákospataknál a vízi növényeken fordul elő.
— *subcarinatus* Gyll. A Zugliget- és Farkasvölgyben májusban.
— *validus* Rosh. A Dunaparton ritka.
- Camptorhinus statua* Rossi. E ritka déleuropai faj a budai hegyekben a tölgyfákon ritka.
- Gasterocercus depressirostris* Fabr. Némely vidékeken, mint Nagy-Szeben mellett a fiatal tölgyfákon kártékony; Budapest vidékén és a kis-kartali pusztán csak egyes példányokban észleltetett.
- Bradybatus Creutzeri* Germ. Az ó-budai hegyeken májusban.
— *subfasciatus* Gertl. A Miksavölgyben májusban.
— *Kellneri* Bach. Budapest vidékén (Fodor.), az Orczykertben (Bíró).
- Tychius polylineatus* Germ. A Sashegyen, Zugligetben és a kincstári erdőben május és júniusban.
— *subsulcatus* Fourn. Hazánk kizárólagos faja; a Sashegy alatti nagy árokban, a Sashegyen és a Rákospatak mellett április-júniusban.
— *cinnamomeus* Kiesw. var. E déli faj Budapest vidékén fordult elő.
— *aureolus* Kiesw. A Rákospataknál májusban.
— *curtus* Briss. A Sashegyen, Zugligetben és a palotai erdőnél nyáron.
— *femoralis* Briss. Az óbudai hegyeken júniusban.
- Sibinia Hopffgarteni* Tourn. E hazánk kizárólagos faja a palotai erdőnél júniusban lelhető.
— *unicolor* Fahr. Keleti faj; az előbbi társaságában.
— *femoralis* Germ. E ritkább faj a józsefvárosi temető árkaiban júliusban található.
— *vittata* Germ. A Rákoson s a peszéri pusztán ritka.
— *tibialis* Gyll. E keleti faj a Városligetben, Farkasvölgyben és a józsefvárosi régi temetőnél fordul elő.
— *fugax* Germ. A palotai erdőnél s az óbudai hegyeken júniusban.
- Mecinus circulator* Marsch. A Farkasvölgyben júniusban.
- Gymnetron parcurorum* Gyll. var. *bicolor*. Gyll. Az óbudai hegyeken és a Zugligetben júniusban.
— *ictericum* Gyll. A Rákoson nyáron s a muzeum falán őszkor.

- Gymnetron Schwartii* Letzn. A Gellérthegyen és Rákoson nyáron, a n. muzeum falán októberben.
- Nanophyes Chevrierii* Boh. A Gellérthegyen októberben.
- Orchestes pratensis* Germ. A budai hegységben májusban.
- Ceutorrhynchus albovittatus* Germ. Budapest körül a réteken s a budai kopár hegyeken május és júniusban.
- *dimidiatus* Friv. A *Lycopsis pulla* virágain a Széchenyihegyen, Városligetben, Ördögalmánál és Lipótvölgyben április végével és májusban, továbbá Dabas vidékén. Hazánkon kívül csak Bécs mellett észleltetett.
  - *Hungaricus* Briss. E hazánk kizárólagos faja a Lipótvölgyben és a kincstári erdőnél fordul elő.
  - *Javeti* Briss. A Rákoson májusban.
  - *trisignatus* Gyll. A köztemető mellett májusban.
  - *Robertii* Boh. Buda vidékén találtatott. (Fodor.)
  - *aeneicollis* Germ. Buda vidékén ritka.
  - *albolineatus* Friv. Ezen új, általam leírt fajt Budapest vidékén Langerth József fődözte fel.
- Baris Dalmatina* Briss. E dalmátországi faj a Farkasvölgyben májusban található.
- *atramentaria* Boh. A Rákoson, Sashegyen és Zugligetben májusban, Palotánál novemberben.
  - *scolopacea* Germ. E déleuropai faj a Rákoson, Gellérthegyen és a kincstári erdőnél augusztus és szeptemberben fordul elő.
  - *angusta* Brull. Délkeleti faj a Rákoson és a Rákospataknál.
  - *morio* Boh. A Gellérthegyen májusban.
- Sphenophorus piceus* Pall. Vizenyős helyeken Budapest határában.
- Apion validum* Germ. A kis Svábhegyen májusban.
- *curvirostre* Gyll. Keleti faj; a budai hegységben és Városligetben a nyári hónapokban az Altheán.
  - *elongatum* Germ. A Széchenyi-hegyen és Miskavölgyben július és augusztusban.
  - *fulvirostre* Gyll. Déli faj; a budai hegységben fordul elő.
  - *longirostre* Ol. E délkeleti faj Budapest körül és a hegyekben a mályvákon nyáron nem ritka, a muzeumi falon is októberben.
  - *sulcifrons* Herbst. Az Ördögmalomnál s a Zugligetben májusban.
  - *Schmidtii* Bach. A Farkasvölgyben májusban s a n. muzeum falán októberben.
  - *rugicolle* Germ. (*setiferum* Gyll.) E déleuropai faj az óbudai hegyeken júniusban lelhető.
- Rhynchites giganteus* Kryn. A Széchenyihegyen bokrokon meglehetősen ritka
- *Hungaricus* Fabr. A budai hegyeken s a pilisi hegységben a vadrózsa virágain május és júniusban.

Anthribidae.

- Tropideres sepicola* Fabr. Tölgyfa derekán a Zugligetben májusban.
Enedreutes hilaris Fahr. E franciaországi fajt a budai hegységben egy példányban Rayé Lajos találta.

Bruchidae.

- Bruchus dispar* Germ. A Lipótvölgyben és a pilisi hegyen májusban.
— *imbricornis* Panz. A Városligetben és a Farkasvölgyben májusban.
— *pusillus* Germ. A palotai erdőnél júniusban.
— *cinerascens* Gyll. Pest körül s a Csepelszigeten.

Scolytidae.

- Hylastes Trifolii* Müll. A Zugligetben júniusban.
Hylesinus vittatus Fabr. A buda-ujlaki Szépvölgyben ápril hóban.
— *Kratzii* Eich. A n. muzeum kertjében a körisfán s a falon; azonkívül csak Franciaországban.
Thamnurgus Kaltenbachii Bach. A budai hegységben s a pilisi hegyen.

Cerambycidae.

- Purpuricenus Budensis* Götz. A budai és esömöri kopár hegyeken a virágzó bokrokon s ertyős növényeken júniusban; azonkívül Délkelet-Európában.
— *Kochleri* Lin. A galagonya virágain s ertyős növényeken a budai hegyekben.
— *globulicollis* Muls. A P. Budensis társaságában ritka.
Callidium unifasciatum Ol. E déleuropai faj Buda vidékén nem gyakori.
— *Kollari* Redt. E ritkább faj a Jánoshegy alatt a galagonya s más virágzó bokrokon fordult elő; azonkívül Austriában és Törökországban.
Hesperophanes pallidus Ol. E ritkább fajt Anker Lajos két példányban találta.
Clytus tropicus Panz. Szórványos faj. Pest körül egy példány találtott.
— *Aegyptiacus* Fabr. (*trifasciatus* F.) E kivált Déleuropa faja a Rákoson és a pesti Kőbányánál az *Eryngium* és *Hedysarum*on júliusban található.
— *nigripes* Brull. Szintén déli faj, a Sashegyen júniusban fordul elő.
— *speciosus* Schn. Budapest vidékén s a peszéri pusztán.
Dilus fugax Fabr. A Lipótvölgyben májusban.
Axinopalpus gracilis Kryn. A budai hegységben ritkább faj.
Dorcadion Smyrnense L. (*lineatum* F.) A Rákoson, kincstári erdőnél s a Ná-dorkert mellett áprilisban.
— *cinerarium* Fabr. (*decipiens* Germ.) E keleti faj a köztemető körül s a ferenczvárosi temetőnél gyér növényzetű homokos talajon áprilban gyakori; a muzeum kertjében is előfordul egyes példányokban.

- Morimus funereus* Muls. (*tristis* Fabr.) E déli faj a Széchenyi-hegyen és a Farkasvölgyben a levágott fák törzsein ápril-júniusban nem ritka.
- Belodera obliquetruncata* Rosh. E hazánk faunájának jellemző faja a Széchenyi-hegyen és a Farkasvölgyben a tölgyfákon ápril-májusban lelhető; ezenkívül a budai városmajorban s a sz. endrei szigeten.
- Agapanthia Kirbyi* Gyll. E déleuropai s kis-ázsiai faj a szentlőrinczi pusztán és Gödöllőnél fordul elő.
- *Cynarae* Germ. A Sas- és Gellérthegyen május-júniusban.
  - *maculicornis* Gyll. A Sashegyen, Farkasvölgyben, Kis-Svábhegyen és a mária-remetei völgyben május és júniusban. Elterjedése kelet felé van.
  - *leucaspis* Stev. Déloroszországi faj; tenyészeteki helyei, mint az előbbié.
- Saperda perforata* Pall. Ritkább szórványos faj, Budapesten néha az ölfákon található.
- Pilemia hirsutula* Froel. E délkeleti faj a Sas- és Gellérthegyen, kincstári erdőben és a budai városmajorban kivált a Buglossumon található.
- Phytoecia rubropunctata* Gocz. (*Argus* Froel.) A Gellért- és Sashegyen a *Peucedanum* száraz kóróin júniusban, a Lener-féle erdőcskénél júliusban.
- *affinis* Har. A Sashegyen s a tabáni temetőben ápril s májusban.
  - *molybdaena* Dalm. A köztemetőben és a Zugligetben májusban.
- Cardoria scutellata* Fabr. A Sashegy alatt levő nagy árokban és a Széchenyi-hegyen tavaszkor.
- Toxotus Quercus* Götz. A Farkasvölgyben, Zugligetben, fák derekán május és júniusban.
- Strangalia aurulenta* Fabr. A budai hegységben ernyős növényeken ritka.
- *septempunctata* Fabr. A Miksavölgyben júniusban.
- Leptura Steveni* Sperk. (*adusta* Kraatz.) A Sashegyen és Rákoson főleg az *Euphorbia* virágain júniusban.
- *unipunctata* Fabr. A Sashegyen júniusban.
- Grammoptera holosericea* Fabr. A budai hegységben virágzó bokrokon május és júniusban.
- *Frivaldszkyi* Kraatz. A kincstári erdőnél, a Széchenyihegyen s ezen levő kőbányán, valamint más kopár hegyeken a virágzó bokrokon és *Centaureákon* május júniusban. Hazánkon kívül másutt nem észleltetett.

Chrysomelidae.

- Donacia antiqua* Kunze var. *gracilis* Suffr. A Zugligetben s az óbudai hegyeken májusban.
- *Fennica* Payk. A Rákospataknál ritka.
  - var. *Malinovskyi* Ahr. Mint az előbbi.
- Lema flavipes* Suffr. A Gellérthegyen, Zugligetben, Rákoson és az állatkertben májusban, a Széchenyihegyen házfalon decemberben.
- Crioceris 12 punctata* L. var. *dodecastigma* Suffr. A peszéri pusztán,

- Clythra pilicollis**) Lac. E keleti faj Budapest és Dabas vidékén a fűzfákon fordul elő.
- *cyanicornis* Germ. A kincstári erdőnél, Zugligetben s a palotai erdőnél május és júniusban.
  - *humeralis* Schnöd. A tabáni temetőben s a kincstári erdőnél.
  - *lucida* Germ. Mint az előbbi; de a Sashegyen is.
  - *macropius* Illig. A Gellért-, Sas- és Széchenyihegyen június és júliusban.
  - *appendicina* Lac. E délkeleti faj Budapest vidékén is előfordul.
  - *chalybaea* Germ. E délurópai faj a tabáni temetőben, a budai kopár hegyeken és a Farkasvölgyben nem ritka.
- Cryptocephalus quatuordecimmaculatus* Schn. (*coloratus* F.) A budai kopár hegyeken, a tabáni temetőben, kincstári erdőnél és Farkasvölgyben május és júniusban található. Hazánkon kívül Austriában és Törökországban is tenyészik.
- *gamma* H. Sch. E déloroszországi faj Hajóson Pestmegyében a *Capsella bursa pastoris*on június hóban gyűjtetett.
  - *Bohemius* Drap. (*Bohemii* Germ.) A Rákoson, nevezetesen a Határkorcsmánál júliusban a *Cytitison*.
  - *clongatus* Germ. Az óbudai hegyeken májusban.
  - *virens* Suffr. A kincstári erdőnél, a Nádorkert mellett, Zugligetben és a peszéri pusztán májusban.
  - *apicalis* Gebl. (*flavoguttatus* Suffr.) Az Ördögmalomnál, Sashegyen és pilisi hegyen júniusban.
  - *sempustulatus* Rossi. A kincstári erdőnél júliusban.
  - *strigosus* Germ. A palotai erdőnél és Zugligetben nyáron.
- Pachybrachys tristis* Laich. A budai kopár hegyeken és a Nádorkert mellett májusban.
- Lamprosoma concolor* Sturm. A budai hegységben levelek alatt.
- Pachnephorus villosus* Duft. A Pest körül fekvő réteken és a Zugligetben májusban.
- *aspericollis* Fairm. (*rugaticollis* Müll.) A Gellérthegyen és a Rákospatak körül májusban.
- Chrysomela Hungarica* Fuss. A budai hegységben és árkokban tavaszkor. Hazánkon kívül Dalmatiában is.
- *Besseri* Kryn. E déloroszországi faj a pestmegyei peszéri pusztán fordul elő.
  - *Cerealis* L. var. *Megerlei* Fabr. A Gellért- és Széchenyihegyen s a Rákoson, május és augusztusban.
  - *morio* Fald. E déloroszországi faj a Rákoson és Zugligetben májusban fordul elő.

---

*) Frivaldszky Imre már idézett munkájában hibásan *pubicollis* áll.

- Chrysomela chalcitis* Germ. E hazánk kizárólagos faja a pesti Rákoson, a sz. lőrinczi pusztán és Fertő tavánál tenyészik.
- Galleruca circumdata* Duft. A Gellérthegyen.
— *melanocephala* Ponza. A Sashegy alatti nagy árokban áprilisban.
— *rufa* Germ. A Farkasvölgyben és Széchenyihegyen márcziusban és áprilisban.
- Phyllobrotica adusta* Creutz. A budai hegységben és a lapályon május és júniusban.
- Luperus violaceus* Harold. (*Xanthopus* Duft.) A Farkasvölgyben májusban.
- Podagratica procera* Redt. A Sas- és Gellérthegyen áprilisban, a muzeum falán októberben.
— *lacertosa* Rosh. Mint az előbbi.
- Longitarsus lateripunctatus* Rosh. E déli faj Budapest vidékén is találtatott
— *longipennis* Kutsch. Budapest vidékén ritka.
- Chaetocnema Scheffleri* Kutsch. A Sashegyen áprilisban, a n. muzeum falán pedig októberben.
— *conducta* Motsch. A Sas-, Gellérthegyen és Farkasvölgyben április és májusban.
- Psylliodes chalcomerus* Ill. A Gellérthegyen májusban.
- Argopus bicolor* Fisch. E keleti fajt Hajós mellett Pestmegyében a *Capsula bursa pastorison* júniusban Dr. Kaufmann Ernő találta.
— *nigritarsis* Gebl. Déloroszországból ismeretes; Buda vidékén is előfordul.
- Cassida lineola* Creutz. A Rákoson és a peszéri erdőnél júniusban.
— *atrata* Fabr. A tabáni temetőben s a kincstári erdőnél tavaszkor.

Erotylidae.

- Combocerus glaber* Schall. (*sanguinicollis* F.). Buda vidéken egy példányban találtatott (Rayé).

Endomychidae.

- Dapsa denticollis* Germ. Fekvő levelek alatt a Zugligetben.
- Symbiotes pygmaeus* Hampe. A Városligetben és a Mária-Remetevölgy mellett kórhadt fában.
- Mychophilus minutus* Friv. Ezen új nem és faj a kincstári erdőben fák odúiban és tövénél a legközelebbi években fedeztetett fel; e helyen kívül csak a Herculesfürdőnél fordul elő.
- Alexia globosa* St. A Széchenyihegyen s a tábori kórháznál.

Coccinellidae.

- Coccinella duodecimpustulata* Far. var. *agnata* Roth. Budapest vidékén ritka.
— *18 punctata* Scop. var. *viridula* Hampe. A peszéri pusztán.
- Hyperaspis 4 maculata* Redt, A Gellért- és Sashegyen májusban.

Epilachna Argus Fourer. (11 maculata F.) A Sashegy déli lejtőin (Friv. Imre szerint).

Lithophylus connatus Fabr. A Gellérthegyen kövek alatt márcz. és áprilisban.

Corylophidae.

Sacium pusillum Gyll. A Rákoson, a Farkasvölgyben júniusban, s a n. muzeum falán tavaszkor és őszi.

Arthrolips piceus Comoll. A Lipótvölgyben májusban, a Széchenyihegyen őszi.

IV.

Hymenoptera *), **Hártyaröpkék.**

A) **Terebrantia**, **Tojósövesek.**

a) *Phytophaga*, *Westw.* *Növényevők.*

I. Család: Tentredinidae Leach, Levéldarázscok.

Cimbex humeralis Fourer. (axillaris Jur.). Délvidéki faj **); nálunk Budán, és Csongrádmegyében Fehértónál a tavasz kezdetén ritka.

Abia splendida Kl. Budapest, Peszér és Grebenác mellett május-júniusban.

Amasis laeta J. Délvidéki faj; a budai Lipótmezőn, Pécs és Besztercebánya vidékén júniusban.

Hylotoma thoracica Spin. var. *pleuritica* Kl. A törzsfaj Olaszországban, a válfaj pedig Dél-Oroszországban és hazánkban él; nálunk a Sashegyen s a Lipótvölgyben, továbbá Nagyvárad és Mehádia mellett májusban fordul elő.

— Frivaldszkyi Tischb. Hazánkból leírt faj, mely nálunk csak Budapest körül tenyészik, hol a Gellérthegyen s a kincstári erdőnél májusban és június elején a fűtejen ***)) ritka; Zaddach szerint Törökországban is él.

Schizocera vittata Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja; az egyetlen példányt a Gellérthegyen augusztus közepén találtam.

— *scutellaris* H. S. Ausztriából leírt kevésbé ismert ritka faj; hazánkban eddig csak Budapestenél a Gellérthegyen, június közepén és szeptember elején, fordult elő.

Nematus variocarpus Zadd. Egy példány Budapestenél gyűjtetett.

— *uncinnatus* Zadd. Nálunk csak a Farkasvölgyben májusban.

*) *Data characteristic ad faunam Hymenopterologicam regionis Budapestinensis.* Auctore Alexandro Mocsáry, Musei Nationalis Hungarici assistente. (*Jellemző adatok: Budapest környékének hártvaröpké faunájához. Mocsáry Sándor, n. múzeumi őrségéltől.*)

**) Délvidéki faj nevezet alatt oly fajokat értek, melyek jobbra csak az északi szélesség 45—50 közt élnek.

***)) A „fűtej“ szó alatt mindenütt az *Euphorbia glareosa* M. B. értendő, melyet igen sok állat keres fel.

- Emphytus balteatus* Kl. Hazánkban csak a Gellérthegyen, május közepén.
— *Cerus* Kl. Nálunk szintén csak Budán fordult elő.
— *ustus* Kl. Kevésbé ismert faj; nálunk csak Buda vidékén.
- Monophadnus albopictus* Costa. Nápoly vidékéről leírt faj; az egyetlen példány május elején a Svábhegyen fordult elő.
— *dissimilis* Costa. Szintén nápolyi faj; nálunk csak a Sashegyen.
- Athalia glabricollis* Thoms. Svédországból nem rég leírt faj; nálunk a budai hegyeken, Peszéren és Mehádiánál májusban és augusztusban nem ritka.
— *rufoscutellata* Mocs. Hazánk saját faja; a Farkasvölgyben s az ó-budai Háromhatárnál és Nagyvárad vidékén májusban meglehetősen ritka.
— *maculata* Mocs. Szintén csak hazánk sajátja; Budapestnél a Zugligetben, továbbá Mehádia és Orsova mellett júniusban.
- Allantus Dahlii* Kl. Hazánkban csak a budapesti fauna sajátja, hol a *Draba verna*-n s a *Sisymbrium Columnae*-n ápril végén s májusban közönséges; egy példányunk van Kisázsziából Brussa vidékéről is.
— *dispar* Kl. (*rufocingulatus* Tischb.) Nálunk csak a Sashegyen fordult elő, június közepén.
— *annulatus* Kl. Hazánkban csak Budapest körül, hol a virágzó fűtejen június elején ritka; Klug szerint Délországra is él.
— *viduus* Rossi. (*costatus* Kl.) Déli faj; a virágzó fűtejen Budapest körül június elején nem ritka; előfordult Nagyváradnál és Orsova mellett is.
- Macrophya chrysur*a Kl. A Lipótvölgyben, Ó-Budánál s délibb vidékeinken júniusban.
— *eximia* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja, hol a fűtejen június elején meglehetősen ritka.
— *haematopus* Pz. Délkeleti faj; a Sashegyen s délibb vidékeinken május közepétől június közepéig.
— *Ratzeburgi* Tischb. Hazánkból leírt szép faj, mely eddig nálunk csak Budapest körül fordult elő, hol a virágzó fűtejen június első felében nem ritka; van példányunk Brussa vidékéről és Syriából is s így valószínűleg déli faj.
- Taxonus sticticus* Kl. Hazánkból és Franciaországból ismert ritka faj; egy példányban csak Budán fordult elő.
— *picta* Kl. Virágzó fűtejen a Svábhegyen s délibb vidékeinken.
— *Coryli* Pz. Buda vidékén s a hegyi erdőkben júliusban.
- Tarpa cephalotes* F. E nem fajai jobbára Közép-Európának csak melegebb tájain és Délnyugat-Ázsiában élnek. A szóban levő faj nálunk a Jánoshegyen, a Zugligetben, Dabas és Mehádia mellett júniusban gyűjtetett.
— *flavicornis* Kl. A Zugligetben június közepén találtam egy példányt; Pungur Gyula pedig a zoványi fürdőnél a Szilágyságban.
— *spissicornis* Kl. A kincstári erdőn s Nagyvárad mellett júniusban; azonkívül Erdélyben Farkadin vidékén. (Kenderessy.)

Cynips Kollari Htg. A budai hegyeken a tölgyfákon közönséges; a gubacs augusztus végén érik meg, s azt a gubaesdarázs már szeptemberben elhagyja.

— *polycera* Gir. var. *subterreanea* Gir. A kincstári erdőn a tölgyfákon nem ritka; az állat a szobában november közepétől december közepéig kel ki.

— *caput Medusae* Htg. A budai hegyeken a tölgyfákon közönséges; a gubacs a tél elején érik meg, s azt az állat a szobában a második év január-márczius havában hagyja el.

— *calicis* Burgsd. Hazánk nevezetes kereskedelmi czikkét képező e gubacs a budai hegyeken a tölgyfákon közönséges, sőt néha gyakori; az állat a szobában a második év február-márcziusában kel ki.

IV. Család: *Ichneumonidae* Latr., Fürkészfélék.

A. *Evanidae* Westw.

Aulacus Latreilleanus Nees. Pest, Nagyvárad és Grebenác mellett ritka.

B. *Ichneumonides genuini* Gerst.

1. Alcsalád: *Ichneumonides* Westw.

a) *Ichneumonides oxypigi* Wesm.

Exephanes occupator Gr. A budai hegyeken s Mehádiánál.

Ichneumon sugillatorius L. Hazánkban csak a Zugligetben júniusban.

— *cyaniventris* W. A budai hegyeken s Mehádiánál júniusban.

— *ruficauda* W. Belgiumból ismert faj; a budai hegyeken gyűjtött *Cosmia albuta* bábjaiból.

— *bilineatus* Gr. A Sashegyen május végén.

— *multiannulatus* Gr. A Smerinthus populi bábjából nevelve.

— *stramentarius* L. A budai hegyek közt ritka.

— *proletarius* W. Az óbudai puskapormalomnál június közepén.

— *balteatus* W. A Gellérthegyen ápril közepén.

— *grossorius* F. Budapest körül s Mehádiánál ritka.

— *exilicornis* W. A Gellérthegyen ápril közepén.

— *zonalis* W. A Farkasvölgyben június közepén s a józsefvárosi temetőnél június végén.

— *xanthorius* Forst. A budai hegyeken júniusban nem ritka; a *Polysphaenis prospicua* bábjából nevelve.

— *cessator* Müll. A Zugligetben június végén.

— *quadrialbatus* Gr. A Gellérthegyen ápril közepén.

— *lacteator* Gr. A Zugligetben augusztusban.

— *castaneus* Gr. A budai hegyeken júniusban nem ritka.

— *flavatorius* Gr. Budapest körül és Ulmánál ritka.

Tarpa plagioccephala Kl. Hazánkban csak Budapestnél, hol a kincstári erdőn s a zugligeti Csillagvölgyben május végén fordult elő.

— *Fabricii* Leach. (*megacephala* Kl.). A budai hegyeken június második felében; továbbá Grebenác, Besztercebánya és Homonna mellett is gyűjtöttem.

Lyda fausta Kl. E Németországban és Bécs vidékén igen ritka faj, nálunk májusban a budai hegyeken, Pécs vidékén és a Szilágyságban Nagyfaluánál fordul elő.

— *semicincta* Zadd. Kevésbé ismert faj; nálunk a Svábhegyen május közepén.

— *aurantiaca* Gir. Bécs vidékéről és Franciaországból ismert szép faj; nálunk a Svábhegyen májusban igen ritka.

II. Család : *Uroceridae* Leach, Fadarázsok.

Cephus Faunus Newm. A Lipótmezőn június közepén, a Herkulesfürdőnél és Pécs vidékén.

— *pulcher* Tischb. (*luteomarginatus* Gir.). E hazánkból különböző nevek alatt két szerző által is leírt faj, később Franciaországban is találtatott; a Gellért- és Sashegyen május közepétől június közepéig nem ritka; előfordult Baziásnál is.

Xiphidria annulata Jur. A Xantus János által Borneoból küldött orangutangok felállításához, kettőnek a támfája a budai hegyeken egy száraz vadkörtefából vétetett, melyekből 1873. július közepén mintegy 20 példány ily darázs kelt ki; előfordult Debreczennél is.

Tremex magus F. var. *alchymista* Moes. Az előbbivel együtt ugyanazon támfából és időben mintegy 70 példányban kelt ki; e különben mindenütt keresett szép faj hazánkban másutt eddig még nem találtatott.

b) *Entomophaga* Westw., Rovarevők.

III. Család : *Cynipsidae* Gir., Gubacsdarázsok.

Aphilotrix radialis F. A kincstári erdőn vén tölgyfák tövével; az állat a szobában kora tavaszkor kelt ki.

— *Sieboldi* Htg. Mint az előbbi; az állat a szobában decz. közepén kelt ki.

— *lucida* Htg. Kísszentmiklósnál a vácsi kerületben Sajó Károly, most ungvári tanár, találta; az állat kora tavaszkor kelt ki.

Cynips argentea Htg. E szép gubacs Dél-Európában nem ritka; nálunk az óbudai hegyeken késő ősszel a tölgyfákon található; az állat a szobában a második év január közepén kel ki.

— *Hungarica* Htg. Bécs vidékén és hazánkban a legnagyobb gubacs; őszkor hull le a *Quercus pedunculata*-ról s az állat a szobában a második év január havában kel ki; Budapest körül a Lipótmezőn innen fekvő erdőkben Fodor János orvosnövendék nagy mennyiségben gyűjtötte,

Ichneumon albinus Gr. Peszéren fordult elő.

- *albosignatus* Gr. A Svábhegyen szeptember közepén.
- *callicerus* Gr. Palotánál május végén.
- *sedulus* Gr. A budai hegyeken júliusban.
- *plagiarius* W. Ugyanott május közepén.
- *chionomus* W. Svábhegy június 12., Gellérthegy február 5.

b) *Ichneumonides amblypygi* Wesm.

Amblyteles fasciatorius F. Az *Agrotis fimbria* bábájából július közepén.

- *atratorius* F. Hazánkban csak a Farkasvölgyben június közepén.
  - *subsericans* Gr. A Svábhegyen május végén.
  - *glaucatorius* F. Az óbudai puszkapormalomnál júliusban.
  - *conspurcatus* Gr. Déli faj; a Sashegy alatt október első napjaiban több példányban gyűjtöttük.
  - *repentinus* Gr. A budai hegyek közt ritka.
  - *messorius* Gr. A budai hegyekről egy példányban.
  - *puerperae* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna saját faja; az egyetlen példány egy, Anker Lajos úrtól kapott *Catocala puerpera* bábból a múlt év április 15-én kelt ki.
  - *inspector* W. A budai sós források körül júniusban.
  - *laminatorius* F. A Svábhegyen október elején találta Langerth József.
  - *fusorius* L. A budai hegyeken májusban és októberben közönséges; a *Sphinx Convolvuli*, *Macroglossa stellatarum* és *fuciformis* bábjaiból nevelve.
  - *strigatorius* Gr. A Zugligetben június közepén.
- Trogus lutorius* F. A *Smerinthus Tiliae* bábájából nevelve.
- *exaltorius* Pz. A *Sphinx Ligustri* bábájából.
- Psilomastax lapitador* F. Tischbein példányokat Budapestről kapott.
- Automalus alboguttatus* Gr. A Svábhegyen június végén.
- Anisobas cingulatorius* Gr. A *Lycaena Jolas* bábjaiból május végén s június elején kelt ki.
- *rebellis* W. A Gellérthegyen június végén.
- Neotypus lapidator* F. A Farkasvölgyben július közepén.

c) *Ichneumonides platyuri* Wesm.

Probolus alticola Gr. A budai hegyek közt júniusban.

Platylabus larvator Gr. A Zugligetben június végén.

— *rufiventris* W. A budai hegyek közt ritka.

— *decipiens* W. Mint az előbbi.

Herpestomus facialis W. A Muzeum kertjében októberben.

Phaeogenes stimulator Gr. A Farkasvölgyben május közepén.

Crypturus argiolus Rossi. Az egyetlen példányt a *Polistes Gallica* fészkeben a zugligeti Fácánánál a múlt év augusztus 12-én találtam.

2. Alcsalád : *Crypti* Grav.

- Osprynchotus seductorius* F. (*Xenodocon ruficornis* Först.) Déli faj; a *Pelopoëus destillatorius* fészkeből Pethő Gyula, a Természettudományi Társulat titkáránál egy hím s nőtény példány május közepén kelt ki; én pedig a mult év június 16-án a kincstári erdőnél egy hímet a fűtejen fogtam; hazánkban másutt még nem fordult elő.
- Osprynchotus* (*Linoceras*) *macrobatu*s Grav. Egy példányban október 10-én a Sashegy alatt Biró Lajos találta.
- Cryptus obscurus* Gr. A *Chariptera culta* bábjából február 20. s a Svábhegyen május közepén.
- Pezomachus instabilis* Först. A Gellérthegyen ápril közepén, a váczy-út mellett májusban s a Zugligetben augusztus elején.
- *discedens* Först. A kincstári erdőnél július közepén.
- *tricolor* Gr. A Rácztemetőnél áprilban s a Sashegyen.

3. Alcsalád : *Tryphonides* Grav.

- Mesoleptus typhae* Fourcr. A Sashegyen június elején.
- *seminiger* Gr. Ugyanott május közepén.
- Bassus cinetus* Gr. A Svábhegyen május elején.
- Metopius dentatus* F. Délvidéki faj; nálunk ritka.
- *nasutus* Gir. Délvidéki faj; a budai hegyek közt ritka.
- *fuscipennis* Wesm. Hazánkban csak Budapest mellett.

4. Alcsalád : *Ophionides* Grav.

- Hellwigia elegans* Gr. Budapest körül a lapályon júniusban és Ulma mellett.
- Ophion marginatus* Gr. A Svábhegyen ápril végén.
- Anomalon propugnator* Först. Hazánk saját faja, mely a Miksavölgyben június végén fordult elő.
- *vicinum* Först. Szintén csak hazánk kizárólagos sajátja, s e faj a budai hegyeken ritka.
- *melanops* Först. Hazánk s a budapesti fauna sajátja; az egyetlen *typicus* példány a Farkasvölgyben ápril végén fordult elő.
- *brevicorne* Först. Mint az előbbi; a *typicus* példány a Sashegyen ápril közepén találtatott.
- *ruficorne* Gr. A budai hegyeken ritka.
- *perspicillator* Gr. Délvidéki faj; a Svábhegyen júliusban.
- Campoplex mixtus* Gr. A *Pygaera bucephaloides* bábjából július közepén; a Svábhegyen május közepén.
- Sagaritis declinator* Gr. A *Plusia modesta* bábjából június elején.
- Cremastus bellicosus* Gr. A budai hegyeken augusztusban.

Porizon moderator L. A Lipótvölgyben július elején.
Scobates nigripennis Sichel. Szieziliából leírt faj; nálunk egy példányban június elején a Sashegyen Frivaldszky János a fűtejen találta.

5. Alesalád: *Pimplariae* Grav.

- Lissonota lateralis* Gr. Az üllői-út mellett július elején.
— *argiola* Gr. A palotai erdőnél júliusban.
— *conflagrata* Gr. A Sashegyen ápril közepén nem ritka.
Ctenochira bisinuata Först. E nem és faj csak hazánkban él, s az egyetlen példány Ó-Budánál május elején fordult elő.
Pimpla varicornis Gr. A *Zygacna punctum* bábjából július elején; a Gellérthegyen május, a Farkasvölgyben június közepén.
Colpomeria melanopyga Gr. Budapestnél és Pécs mellett.
Rhyssa obliterata Gr. Az egyetlen példány Budán fordult elő.
— *leucographa* Gr. Budapestnél s hazánk felső részében.
Thalessa superba Schrk. E szép fajt Langerth József Budán több példányban gyűjtötte, midőn a nőstények petéiket egy száraz diófában élő rovarálczába helyezték, a hímek pedig a diófa körül röpködtek.
Acoenites fulvicornis Gr. A Rákoson s a Sashegyen júniusban a fűtejen s Mehádiánál.
Lapton femoralis Nees. A budai keserű-források körül s Nagyváradnál június végén.
Xylonomus praecatorius F. Hazánkban csak Budapestnél.

C. Braconidae Wesm.

- Vipio terrefactor* Vill. Kevésbé ismert délvidéki faj; a budai hegyeken júniusban nem ritka; előfordult Ulma és Mehádia vidékén is.
— *desertor* F. A Sas- és Gellérthegyen júniusban.
Bracon appellator Nees. A Sváb- és Gellérthegyen júniusban, a budai Rácztemetőnél augusztus elején s Ulmánál.
— *minutator* Nees. A tábori kórháznál május elején s a Herkulesfürdőnél.
Cyanopterus flavator F. Budán, a szádellői völgyben s Ulmánál.
Rogas cruentus Nees. A Zugligetben június végén.
— *reticulator* Nees. A Gellérthegyen, Lipótvölgyben s a váczi-út mellett május közepétől július közepéig.
— *rugulosus* Nees. A *Clidia geographica* bábjából.
Ischiogonus domesticus Först. A Muzeum falán októberben.
Rhitigaster irrorator F. Budapest és Mehádia mellett.
Stephanus serrator F. Budapestnél, Orsovánál s Szlavóniában.
— *anomalipes* Först. E faj csak hazánkban él, s az egyetlen ismert példányt egykor Malirz, budai hivatalnok, igen valószínűleg Budán találta.

V. Család : Proctotrupidae Gerst., Parányfűrkészek.

Pristocera depressa Kl. A budai Rácztemetőnél s a Lipótvölgyben ápril közepén; azonkívül Hátszeg vidékén Erdélyben.

Proctotrupes emarciator F. A Városligetben június közepén.

Entomius campanulatus H. S. A vácsi-út mellett fekvő réteken május elején.

VI. Család : Chalcididae Westw., Fémfűrkészek.

Leucaspis parvicauda Mocs. Hazánk saját faja; a Gellérthegyen június közepén és Grebenácznál július végén fődöztem fel.

Chalcis intermedia Dalm. A Talpochares pannonica és *Calophasia opalina* bábjaiból augusztus végén, a Svábhegyen július elején, Nagyváradnál s a Herkulesfürdőnél.

— *punctulata* Först. A Svábhegyen márczius közepén s a Zugligetben augusztus elején.

Smiera sispes F. A pesti lapályon június-júliusban, Mehádiánál és Erdélyben.

— *nigrifex* Walk. A Nádorkert mellett augusztus elején.

Halticella fronticornis Fonsc. (*Hockeria tuberculata* Först.) Franciaországban és hazánkban él; egy példányt jun. 20. a Gellérthegyen s egy másikat július végén Grebenácznál találtam.

— *sexdentata* Först. és *subarmata* Först. E fajok csak hazánkban élnek, s egykor Kovács Gyula találta.

Encyrtus tessellatus Dalm. A Farkasvölgyben június végén.

Dinacarsis hemipterus Dalm. A Svábhegyen június végén.

Spalangia fuscipes Nees. A Svábhegyen ápril elején.

Perilampus splendidus Dalm. A budai hegyeken s déli vidékeinken augusztus elején.

— *violaceus* Dalm. A Svábhegyen május közepén.

Palmon pachymerus Walk. var. *rufiventris* Gir. A *Mantis religiosa* petéből nevelte Paszlavszky József tanár.

Cleonymus immaculatus Nees. A *Cynips caput Medusae*-ből május első napjaiban kelt ki.

VII. Család : Chrysididae Latr., Fémdarázsok.

Cleptes ignitus L. Déli faj; a Gellérthegyen s a kincstári erdőnél június közepén a fűtejen nem ritka; van Ulmánál Temesmegyében s a Herkulesfürdőnél is.

— *aerosus* Först. Hazánk s a budapesti fauna sajátja; a *typicus* egyetlen példányt Budapest körül egykor Kovács Gyula találta.

Notozus Frivaldszkyi Först. (*Elampus productus* Dhlb.) Délvidéki faj; a budai kopár hegyeken júniusban a fűtejen nem ritka; van példányunk Duplai-ról Temesmegyéből s Mehádiáról is.

— *pyrosomus* Först. (*Elampus chrysonotus* Dhlb.). Budapest mellett a la-

pályon május végétől július végéig nem ritka; előfordult a palicsi fürdőnél Bácsmegyében is; hazánkon kívül csak meg Törökországból ismeretes.

Holopyga inflammata Först. (Jurinei Chevr.) A budai kopár hegyeken júniusban a fűtejen nem ritka; előfordult Pécs vidékén és Grebenácznál is; hazánkon kívül csak a genfi tó mellől ismeretes.

— *chrysonota* Först. Hazánk kizárólagos sajátja, mely június közepén s július elején a kincstári erdőnél a fűtejen meglehetősen ritka; Dabas, Peszér, Nagyvárád és Grebenác vidékén is él.

— *similis* Mocs. Szintén csak hazánk sajátja; júliusban s augusztus elején Ó-Budánál, a budai Miksavölgyben s a palicsi fürdőnél Bácsmegyében.

— *bellipes* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja; az egyetlen példányt egykor Kovács Gyula találta.

— *fervida* F. (*Hedychrum fervidum* Dhlb., *Hedychrum chalconotum* Först., *Holopyga splendens* Chevr.) A budai hegyeken júniusban a fűtejen meglehetősen ritka.

Hedychrum Gerstaeckeri Chevr. E Svájczból nem rég leírt faj nálunk a palotai s kincstári erdőnél és a Gellérthegyen június közepétől augusztus közepéig ritka; van Babarcz vidékén Baranya- s Ferenczfalvánál Krassó-megyében is.

Chrysis trimaculata Först. (*aerata* Dhlb.) A typicus példányt Frivaldszky János ápril közepén a Svábhegyen találta, egy másikat pedig én a Sashegyen; Közép-Európa délibb vidékein is él.

— *simplex* Kl. A budai hegyeken s a szliácsi fürdőnél június-júliusban ritka.

— *Germari* Wesm. Délvidéki faj; a Gellérthegyen s a kincstári erdőnél június végén s július elején a fűtejen meglehetősen ritka.

— *dichroa* Dhb. A budai hegyeken s hazánk déli részeiben május-júniusban a fűtejen.

— *cuprea* Rossi (*coerulipes* F.) Ugyanott májustól júliusig nem ritka.

— *unicolor* Dhlb. (*lazulina* Först., *albipennis* Dhlb.). Kevéssé ismert faj; Budapest körül igen ritka; gyér növényzetű homokos helyeken a napon sütkezve Grebenác mellett augusztus elején több példányban találtam.

— *Leachii* Shuck. A budai hegyeken júniusban és Szliács mellett júliusban ritka.

— *placida* Mocs. Az egyetlen ismert példány Budapest körül találtatott.

— *cyanopyga* Dhlb. Déli faj; nálunk eddig csak a Gellérthegyen s a kincstári erdőnél, hol júniusban a fűtejen ritka.

— *cingulicornis* Först. Hazánk s a budapesti fauna sajátja, mely a Sas- és Gellérthegyen s a kincstári erdőnél a fűtejen júniusban nem ritka.

— *inaequalis* Dhlb. Déli faj; hazánkban eddig csak a Gellérthegyen fordult elő, hol júniusban a fűtejen és augusztus elején meglehetősen ritka.

- Chrysis Chevrieri* Mocs. (distinguenda Bhlb., nec Spin.). Déli faj; a kincstári erdőnél s a Gellérthegyen júniusban a fűtejen ritka.
- *pulchella* Spin. Déli faj; a Gellérthegyen júniusban s augusztusban több példányban gyűjtöttem.
  - *dives* Dhlb. Déli faj; nálunk Kis-Szentmiklósnál Pestmegyében Sajó Károly találta.
  - *similis* Lep. (*micans* Dhlb.). Déli faj; a Gellérthegyen, Pusztá-Peszéren, Beél mellett Biharmegyében s Grebenácznál júliusban ritka.
- Stilbum calens* F. Szép déli faj; nálunk eddig csak Budapestnél fordul elő, hol a budai hegyeken júniusban a *Salvia sylvestris*-en s augusztusban a *Marrubium peregrinum*-on nem ritka.
- *amethystinum* F. var. *festivum* Mocs. (*splendidum* Dhlb., nec Fabr. Sm.) Szép déli faj; hazánkban csak a budai hegyeken s a palotai erdőnél, hol július-augusztusban ritka.
- Euchroeus quadratus* Kl. Délvidéki faj; a budai hegyeken májusban és október elején nem ritka; van Debreczen mellett is.
- *purpureus* Latr. Délvidéki szép faj; Frivaldszky János Ó-Budánál, dr. Török József Debreczennél találták; él a szentlőrinczi pusztán is.
- Parnopes carneus* Rossi. Délvidéki faj; a Gellérthegyen augusztus elején, Peszéren és Grebenácznál.

B) *Aculeata* Latr., Fulánkosak.

VIII. Család: *Heterogyna* Kl. Gerst., Másnejűek.

- Mutilla quinquefasciata* Ol. Déli faj; hazánkban a peszéri pusztán s a Gellérthegyen májusban ritka; él a Szilágyságban Nagyfalunál is.
- *distincta* Lep. Délvidéki faj; Pest, Nógrád, Baranya, Abauj, Szilágy és Szörény megyékben július-augusztusban nem ritka.
  - *montana* Pz. Budapest mellett a lapályon júniusban s Debreczennél nem ritka.
  - *stridula* Rossi. Déli faj; a palotai erdőnél, Peszéren, Ulmánál és Grebenácz mellett júliusban.
  - *regalis* F. Déli s keleti faj; a budapesti Városligetben június közepén és Grebenácz mellett július végén.
  - *maura* L. Déli faj; az *Ammophila Heydenii* elődje; a budai hegyek alján, Peszéren, Ulma és Grebenácz mellett június-júliusban.
  - *brutia* Pet. Déli és délkeleti faj; Budapestnél a Gellérthegyen májusban és augusztus elején s Peszéren.
- Myrmosa ephippium* Jur. Kevéssé ismert déli faj, melyből egy hím példányt a Gellérthegy alatt a *Carduus acanthoides*-en augusztus elején találtam.
- Scolia haemorrhoidalis* F. Délvidéki faj; júniusban Budapest körül s hazánk más lapályos vidékein sem ritka.

- Scolia insubrica* Rossi. Déli faj; Budapestnél és hazánk déli vidékein az *Eryngium campestre*-n július-augusztusban nem ritka.
- hirta Schrk. Hazánk lapályos vidékein július-augusztusban az *Eryngium campestre* és *Marrubium peregrinum*-on gyakori.
  - — var. *bifasciata* Rossi. A törzsfajjal együtt, de annál valamivel ritkább.
  - *unifasciata* Cyrill. Déli faj; Budapest körül igen ritka.
- Elis villosa* F. Déli faj; a Gellért- és Sashegyen s Grebenácznál július-augusztusban nem ritka.
- Myzine nitidula* Kl. Hazánkból leírt kevésbé ismert ritka faj, melyből egy példányt Pável János Budapest körül talált; hazánkon kívül csak Bécs vidékén fordult elő.
- Sapyga (Polochrum) repanda* Spin. Délvidéki szép faj; Budapest körül a lapályon, Peszéren és Dabas vidékén május-júniusban ritka; a *Xylocopa* elődje.

IX. Család: Pompilidae Gerst., Díszdarázsok.

- Homonotus Germanicus* Stein. Berlin vidékéről leírt ritka faj; nálunk egy példányban a Sashegyen június elején Biró Lajos találta.
- Pompilus albispinus* Pz. Kevésbé ismert faj; Budapestnél és Mehádiánál fordult elő.
- *luctuosus* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja, hol e szép faj a budai hegyeken június és augusztusban ritka.
  - *quadripunctatus* F. A palotai erdőnél s a Nádorkertnél, Peszéren és Dabas vidékén júliusban ritka.
  - *coccineus* F. Kevésbé ismert délvidéki faj; a budai hegyeken július-augusztusban meglehetősen ritka; találtam Pécs mellett és Grebenácznál is.
  - *laesus* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja, hol a budai hegyeken június-júliusban ritka.
  - *lateritius* Mocs. Szintén csak a budapesti fauna sajátja, hol e csinos faj egyetlen példányát július végén a Gellérthegy alatt találtam.
- Priocnemis vulneratus* Costa. Nápoly vidékéről leírt szép faj; hazánkban csak a kőbányai Rákoson él, hol július-augusztusban az *Eryngium campestre*-n ritka.

X. Család: Crabronina Gerst., Kaparó darázsok.

- Tachytes Etruscus* Jur. Déli faj, melyet hazánkban Ó-Budánál, Rákos-Palotánál és Grebenácznál július végén és augusztus elején gyűjtöttem.
- *discolor* Friv. Hazánk saját faja, mely a Rákoson és Grebenácznál július végén és augusztus elején az *Eryngium campestre*-n nem ritka.
  - *strigosus* Mocs. Hazánk saját faja, mely június elején és augusztus végén meglehetősen ritka.

- Larrada anathema* Rossi. Julius-augusztusban a Rákoson, Dabas, Szeged, Debreczen és Zilah mellett.
- Notogonia nigra* V. d. L. (*Larra pompiliformis* Pz.). Délvidéki faj; a budai hegyeken s Nagyvárad mellett tavasz kezdetén és augusztusban nem ritka.
- Astata affinis* V. d. L. Eddig csak a kincstári erdőnél júliusban.
- *Vanderlindeni* Rob. Belgiumból leírt, kevésbé ismert faj; a palotai erdőnél júliusban nagyon ritka.
  - *Costae Piccioli*. E Toskánából nem rég leírt fajt egy példányban a Gellérthegy alatt augusztus 21-én találtam.
- Dryudella modesta* Moes. Hazánk s a budapesti fauna sajátja, melyből egy hímet a Gellérthegyen június közepén találtam.
- Ammophila Moesúryi* Friv. Hazánk saját faja; a Rákoson május végén, az állói-ut mellett július közepén és szeptember elején; Grebenácznál gyér növényzetű homokos helyeken július végén és augusztus elején több példányban gyűjtöttem.
- *capucina* Costa. Kevésbé ismert olaszországi faj; nálunk a Rákoson és Grebenácz mellett július-augusztusban nem ritka.
  - *Heydenii* Dhlb. Délvidéki faj; Budapest körül, s délibb vidékeinken július-augusztusban közönséges.
- Arpactus affinis* Dhlb. Déli faj; hazánkban eddig csak Budapestnél fordult elő, hol a Gellérthegyen, a svábhegyi kőbányánál és a kincstári erdőnél júniusban a fűtejen található.
- *elegans* Lep. (*Carcelii* Dhlb.) Nálunk eddig csak a kincstári erdőnél május végén s június elején és a zugligeti Fáczánnál.
- Alyson festivum* Moes. Az egyetlen ismert példány Budapest körül fordult elő.
- Mimesa ochroptera* Costa. Szardínia és Toskánából leírt faj; nálunk csak Budapestnél fordult elő.
- Philanthus coronatus* F. Délvidéki faj; Budapestnél s délibb vidékeinken júliusban a lapályon nem ritka.
- *venustus* Lep. Déli faj; a Rákoson, Peszéren s Grebenácznál júliusban s augusztus elején ritka.
- Cerceris albofasciata* Dhlb. Az egyetlen példányt július végén Ó-Budánál találtam.
- *cribrata* Moes. Hazánk saját faja; a Rákoson júliusban és augusztus elején az *Eryngium campestre*-n nem ritka; gyűjtöttem Nagyvárad, Grebenácz és Jassenovánál is.
  - *tuberculata* Vill. Szép déli faj; Budapestnél csak egyetlenegy példányt találtam a Gellérthegy alatt július közepén; de Jassenovánál Temesmegyében az *Eryngium campestre*-n július végén több példányban gyűjtöttem; él Erdélyben a Mezőségeken is.

- Cerceris penicillata* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja; a Gellérthe-
gyen s a kincstári erdőnél június elején ritka.
- *Ferreri* Lep. Délvidéki faj; hazánkban Ó-Budánál október első napjai-
ban és Jassenovánál július végén az *Eryngium campestre*-n gyűjtöt-
tem; él a Szilágyságban Nagyfalunál is.
- Sphex soror* Dhlb. (*Sphex nigrita* Luc., *desertorum* Ev., *Gastrosphaeria*
anthracina Costa). Déleurópai, oroszországi s algieri faj; hazánkban
csak Budapest körül, hol is a Rákoson július-augusztusban az *Eryn-*
gium campestre-n ritka.
- *fera* Dhlb. Déli faj; egyetlen példányunkat Frivaldszky János Peszéren
találta.
  - *maxillosa* F. Délvidéki faj; Budapestnél s délibb vidékeinken a lapályon
az *Eryngium campestre*-n július-augusztusban közönséges.
- Parasphex albisecta* Lep. Délvidéki faj; a Rákoson és délibb vidékeinken
június-augusztusban nem ritka.
- Bembex olivacea* F. Déli faj; a pesti Rákoson, Peszéren, Szeged, Ulma és
Greibenác mellett a homokon s a *Marrubium peregrinum*-on júliusban
s augusztus elején közönséges.
- *bidentata* V. d. L. Déli faj; a Rákoson, Peszéren, Dabas vidékén s Gre-
benácznál júliusban ritka.
  - *tarsata* Latr. Délvidéki faj; júliusban az előbbi helyeken, Jassenovánál
és Siófoknál.
  - *repanda* V. d. L. Déli faj; a Rákoson, Peszéren, Ulma és Grebenác
mellett a homokon és a *Marrubium peregrinum*-on júliusban és au-
gusztus elején nem ritka.
- Larra tridentata* F. (*Stizus bifasciatus* Jur.). E franciaországi s algieri szép
faj Budapest, Nagyvárad és Ulma mellett egy-egy példányban július-
ban fordult elő.
- *Hungarica* Friv. Hazánk kizárólagos sajátja; Budapest mellett a palo-
tai erdőnél júliusban fordult elő; Grebenácrról nagy mennyiségben
hoztam magammal, hol a homokban fészkelte.
- Nysson dimidiatus* Jur. A kincstári erdőnél júniusban a fűtejen s Mehá-
diánál.
- *scalaris* Ill. A budai hegyek közt s főleg a kincstári erdőnél júniusban
a fűtejen közönséges; nem ritka hazánk más vidékein sem.
- Lestiphorus bicinctus* Rossi. Déli faj; hazánkban csak Budapest körül, hol
igen ritka.
- Hoplisis anceps* Mocs. Hazánk saját faja; Mehádia, Nagyvárad és Budapest
mellett az *Euphorbia glareosa*-n júniusban nem ritka.
- *nigrifacies* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja, hol a budai
hegyek közt júniusban meglehetősen ritka.
- Oxybelus latro* Oliv. Déli faj; gyér növényzetű homokos helyeken a Rákoson,

- a kincstári erdőnél, Peszéren és Grebenácznál juniustól augusztus közepéig az *Eryngium campestre*-n és a homokon nem ritka.
- Oxybelus lineatus* F. Déli faj; az egyetlen példány Budapestnél fordult elő.
- *elegans* Mocs. Hazánk kizárólagos faja; egy példányt június közepén Rákos-Palotánál s többet Grebenácztól mellett július végén a *Torilis anthriscus*-on találtam.
  - *elegantulus* Gerst. Berlin vidékéről nem rég leírt faj, melyet nálunk Rákos-Palota, Nagyvárád és Beél mellett július-augusztusban gyűjtöttem.
- Blepharipus subpunctatus* V. d. L. A Gellérthegyen júliusban s Mehádiánál ritka.

XI. Család: *Diptera* Latr., Redősszárnyú darázsok.

- Eumenes dimidiatus* Brullé. Délvidéki faj; nálunk eddig csak a Gellért- és Sashegyen, hol juniustól augusztus közepéig nem ritka.
- Odynerus renimacula* Lep. Budapest, Peszér és Nagyvárád mellett májusban.
- *Dantici* Rossi. Délvidéki faj; Budapestnél főleg a lapályon a *Carduus acanthoides*-en és délibb vidékeinken július-augusztusban nem ritka
  - *aurantiacus* Mocs. E kitünően szép faj hazánk kizárólagos sajátja; az egyetlen ismert példányt Anker Rudolf Budán találta.
  - *Helveticus* Sauss. A Lipótmezőn június közepén s Erdélyben.
  - *alpestris* Sauss. Június-júliusban a budai hegyeken ritka.
  - *Herrichii* Sauss. A Gellérthegyen s Nagyvárádnál június közepén.
  - *spiricornis* Spin. Déli faj; eddig hazánkban csak Budapestnél fordult elő, hol Frivaldszky János talált két példányt.
- Celonites abbreviatus* Vill. var. *Hungaricus* Mocs. A törzsfaj Európa délibb vidékein, a válfaj pedig csak hazánkban él; Kovács Gyula és Langerth József Budapestnél találták.

XII. Család: *Formicariae* Latr., Hangyafélék.

- Camponotus pubescens* F. Déli faj; Budapest körül s hazánk délibb fekvésű vidékein tavaszkor közönséges.
- *sylvaticus* Ol. Déli faj; a budai hegyeken áprilisban s május elején ritka.
  - *aethiops* Latr. Déli faj; a budai hegyeken s Nagyvárádnál tavaszkor.
  - *lateralis* Ol. Déli faj; a budai hegyeken s az Orczykerten májusban és Visegrád mellett.
- Plagiolipsis pygmaea* Latr. A legkisebb hangyánk, mely a budai kopár hegyeken kövek alatt él.
- Hypoclinea quadripunctata* L. Az Orczykerten május elején (Biró).
- Cataglyphis viatica* Latr. Déleurópai faj; nálunk a Rákoson s a budai hegyek lejtőin, továbbá Grebenácztól vidékén egész éven át közönséges.
- *cursor* Fonsc. Mint az előbbi, de ritkább; él Szeged vidékén is.

Polyergus rufescens Latr. Ez érdekes hangya Budapest körül a Rákoson, Grebenácznál s Nógrádmegyében él.

Ponera contracta Latr. A Gellérthegyen találtatott.

Aphaenogaster structor Latr. Kora tavaszkor a budai hegyeken kövek alatt nem ritka.

Strongylogaster testaceus Schek. Mayr Gusztáv, budai tanár korában, a budai Kecsehegyen kövek alatt találta.

XIII. Család: Mellifera Latr., Méhfélék.

Bombus confusus Schek. A budai hegyeken, a keszthelyi Hévíznél, Homonna s Forró mellett nem ritka.

— *pomorum* Pz. Budapest, Peszér s Nagyvárad mellett egyes példányokban.

— *vorticosis* Gerst. Déli és keleti faj; nálunk csak Budapest mellett és Peszéren fordult elő, hol igen ritka.

— *fragrans* Pall. Ev. Tekintélyes oroszországi faj; Budapest, Siófok, Debreczen, Ulma és Grebenác vidékén ritka.

— *distinquendus* Moraw. A Sashegy alatt a *Salvia sylvestris*-en három hím példányban találtam; hazánkban másutt még nem fordult elő.

— Mocsáryi Kriechb. Hazánk kizárólag sajátja, melyből a legelső példányt évekkel ezelőtt Nagyvárad mellett fődöztem fel, s később Budapest körül egyenkint találtam; a múlt év augusztus havában azonban a Sashegy alatt a *Salvia sylvestris*-ről nagyobb mennyiségben gyűjtöttem; előfordult Nógrádban a siváki határban és Aszaló mellett Abaujmegyében is.

Anthophora garrula Rossi Kriechb. Délvidéki faj; az *Anchusa officinalis* virágzata körül július-augusztusban Budapest, Ulma, Grebenác és Jassenova mellett nem ritka.

— *nidulans* F. Lep. Ugyanott az előbbinél gyakoribb.

— *albigena* Lep. Kriechb. Nyugoti faj; Budapest, Nagyvárad és Ulma mellett július-augusztusban nem ritka.

— *flabellifera* Lep. Nyugotról keletnek terjedő faj; Budapest, Nagyvárad és Grebenác mellett június végén és júliusban a *Lycium afrum* és *Ballota nigra*-n közönséges.

— *aestivalis* Pz. Budapest, Nagyvárad, Grebenác és Homonna-Bresztó mellett júniusban.

— *dives* Dours. Dalmátiából leírt faj; nálunk Budapestnél csak egy példányban fordult elő.

— *tomentosa* Mocs. Hazánkban eddig csak Budapest körül, hol júliusban a Sashegy alatt a *Salvia sylvestris*-en ritka; él Oroszországban is.

Tetralonia graja Ev. Kevéssé ismert keleti faj; hazánkban eddig csak Grebenác és Budapest mellett fordult elő, hol főleg a Gellért- és Sashe-

gyen július végén és augusztusban a *Centaurea solstitialis* és *Bibersteinii*-n közönséges, mint a melyeknek virágporát gyűjti meg.

Tetralonia ruficornis F. Spanyolország, Algier, Déloroszország és Bécs vidékéről ismeretes; Budapest mellett a Sashegy alatt az *Inula Britannica*-n augusztusban közönséges; előfordult Kis-Terenne mellett Nógrádmegyében, Szliácsnál és Zilah körül is.

- *basalis* Moraw. Délről keletnek terjedő faj; a Sashegy alatt s Ó-Budánál augusztusban a *Salvia sylvestris*-en és a *Lythrum salicaria*-n közönséges; él Kis-Terenne s Szliács mellett is.
- *adusta* Mocs. Hazánkban csak a budapesti fauna sajátja, hol a Gellérthegy alatt júliusban igen ritka; egy példányt nemrég Dél-Franciaországból kaptam.
- *dentata* Ev. Délvidéki faj; a Nádorkert mellett júliusban a *Carduus acanthoides*-en egyes példányokban; előfordult Peszéren, Nagyvárad, Grebenác, Tálya és Vizsoly mellett Abaujmegyében is.
- *tricincta* Erichs. Spanyolországi és kaukázusi faj; Budapest mellett június-júliusban a budai hegyeken s a Nádorkertnél ritka; Biró Lajos Jászkisér, Poroszló (Hevesm.) és Vizsoly mellett is találta.
- *grandis* Fourer. (*ruficollis* Brullé). Délvidéki faj; Budapest, Balaton-Füred, Siófok, Ulma, Grebenác és Jassenova mellett júniusban nem ritka.

Eucera cinerea Lep. Délről keletnek terjedő faj; az ó-budai puszkapormalomnál s Rákos-Palotánál, valamint Bázias és Grebenác mellett június közepétől július végéig az *Onobrychis arenaria*-n nem ritka.

- *paradoxa* Mocs. Ez érdekes állatot Fehér Sándor Budán fődözte fel; mult évben május végén egy ledörzsölt példányt a Gellérthegyten találtam.
- *clypeata* Erichs. (*punctilabris* Lep.). Déli s keleti faj; a Gellért- és Sashegyen május közepétől június végéig a *Salvia sylvestris*-en közönséges; találtam Balaton-Füred s Jassenova mellett is; Biró pedig Hevesmegyében Poroszló s Abaujban Megyaszó körül.
- *Perézi* Mocs. Ápril végén az ó-budai Háromhatárnál ritka; Peréz szerint Franciaországban és Dalmátiában is él.
- *Caspica* Moraw. A Kaspi-tenger vidékéről leírt szép faj; nálunk ápril elején a Svábhegyen fordult elő.
- *amplatarsis* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja, hol ez érdekes állat ápril elején a Sashegyen ritka.
- *tomentosa* Sichel. E szép algieri faj június közepétől augusztus végéig a budai hegyeken, továbbá Grebenác és Jassenova mellett, a *Centaurea Sadleriana*, *solstitialis* és *Bibersteinii*-n közönséges; van Pécs vidékén is.
- *Pannonica* Mocs. Hazánk saját faja; a mult év június 1-én a Nádor-

- kert mellett az Onopordon acanthium-on fődöztem fel; találtam Grebenácznál, Bíró pedig Jászkisérnél is.
- Meliturga clavicornis* Latr. Dél-Nyugotról keletnek terjedő faj; a budai hegyeken s főleg a kincstári erdőnél június-júliusban a *Salvia sylvestris*-en közönséges; vannak példányaink Jászkisér, Szaik (Baranyam.), Vizsoly és Homonáról (Zemplénm.) is.
- Systropha curvicornis* Scop. Julius közepétől augusztus végéig a *Carduus acanthoides*en hazánkban közönséges.
- *planidens* Gir. Ugyanakkor a *Convolvulus*-on ritkább.
- Cilissa Budensis* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna kizárólagos sajátja, hol augusztusban s szeptember elején a budai hegyeken ritka.
- Macropis Frivaldszky* Mocs. Ez érdekes fajt Frivaldszky János Pécs és Oravicza vidékén fődözte fel; Bíró Lajos a múlt év június 12-én egy hím példányt Budapest mellett a kincstári erdőnél talált; hazánkon kívül másutt még nem gyűjtetett.
- Ceratina callosa* F. Déli faj; a Gellérthegyen június közepén ritka; hazánkban másutt még nem fordult elő.
- Xylocopa cyanescens* Brullé. Déli faj; évenként két nemzedéke jelenik meg, az egyik június elején, s ekkor a *Salvia sylvestris*-en, a másik augusztusban, s ekkor a *Lycium afrum*-on található a Gellérthegyen; hazánkban másutt még nem fordult elő.
- *violacea* Poda Gerst. Évenként szintén két nemzedékben, tavaszkor a *Collutea*-n s augusztusban a *Lycium afrum* és *Salvia sylvestris*-en közönséges. E délvidéki faj hazánk melegebb tájain sem ritka.
- *valga* Gerst. Miként az előbbi, de annál néhány nappal később jelenik meg, és sokkal ritkább.
- Dasyptoda braccata* Ev. Thoms. Éjszak-Európában s a Kaukaszban csekély elterjedésű faj; nálunk Budapest, Peszér, Dabas és Nagyvárad mellett fordult elő.
- *plumipes* Latr. Délvidéki faj; a Gellérthegyen augusztusban ritka; van Peszére, Dabas vidékén és Grebenácz mellett is.
- Camptopeum frontale* F. (*Panurgus fasciatus* Gir.). Délkeleti szép faj; Budapest, Grebenácz és Jassenova mellett július végétől augusztus végéig a *Censaurea Bibersteinii*-n közönséges.
- Andrena scita* Ev. Moraw. Oroszországi szép faj; Budapest mellett a Gellért- és Sashegyen s Grebenácznál júniusban a *Sisymbrium Columnae*-n közönséges; gyűjtöttem Nagyvárad mellett is.
- *dilecta* Mocs. Hazánk saját faja, mely a Gellérthegyen június és augusztusban a *Salvia sylvestris*-en ritka; van Dabas vidékén és találtam Jassenovánál Temesmegyében is.
- *morio* Brullé (*holomelana* Lep.). Délnyugotról keletnek terjedő faj;

- Budapest és Peszér mellett tavaszkor és augusztusban a *Salvia sylvestris*-en nem ritka; tenyészik Grebenácznál is.
- Andrena nasuta* Gir. Csupán Bécs vidékéről ismert faj; a Farkasvölgyben és Ó-Budánál júniusban ritka; találtam az *Echium vulgare*-n több példányban Nagyváradnál, s előfordult Mehádiánál is.
- *spectabilis* Sm. Albániából leírt faj; Budapestnél, a szentlőrinczi pusztán és Peszéren nagyon ritka; másutt hazánkban még nem észleltetett.
  - *funebri* Pz. Délvidéki szép faj; a Sashegy alatt a *Salvia sylvestris*-en május végén és augusztus elején, valamint Peszéren és Ulma vidékén is ritka.
  - *nobilis* Moraw. A Kaukazusból leírt szép faj; a Gellérthegyen májustól június közepéig a *Sisymbrium Columnae*-n meglehetősen ritka; előfordult Debreczennél is.
  - *truncatilabris* Moraw. A Kaukazusból nem rég leírt faj; nálunk május végén s június elején a Gellérthegyen a *Sisymbrium Columnae*-n, melynek virágporát gyűjti meg, közönséges; kaptam e fajt déli Franciaországból is.
  - *piceicornis* Dours. Franciaországból nem rég leírt faj; Budapest mellett s Jassenovánál július végén és augusztus elején az *Eryngium campestre*-n több példányban gyűjtöttem.
  - *thoracica* F. A Nádorkertnél az Onopordon *acanthium*-on május végén és júniusban nem ritka; van Ulma és Jassenova vidékén is.
  - *Tseekii* Moraw. Ausztriából leírt faj; nálunk eddig csak a budai hegyeken, főleg pedig a Sashegyen áprilban az *Alyssum montanum* virágzatán közönséges.
  - *aeneiventris* Moraw. Mэрánból leírt szép kis faj; a budai hegyeken július-augusztusban nem ritka; találtam Pécs vidékén és Jassenovánál is.
- Halictus elegans* Lep. (*rufiventris* Gir.). E franciaországi csinos fajt a múlt év május végén a Gellérthegyen délutáni 3—6 óra közt a *Salvia sylvestris*-ről számos példányban először gyűjtöttem; hazánkban másutt még nem fordult elő.
- *vulpinus* Nyl. Késő őszkor Budapestnél egyenkint; más vidékünkéről még nem ismeretes.
  - *morbillosus* Kriechb. (nec *platyceustus* Dours.). Hazánkban a *Carduus acanthoides*-en júniusban és őszkor közönséges.
  - *fasciatellus* Schck. Ausztriából leírt faj; a Svábhegyen és Nagyvárad mellett májusban közönséges.
  - *gramineus* Sm. Kevéssé ismert faj; hazánkban júniusban és őszkor közönséges.
  - *mucoreus* Ev. (*pollinosus* Sich.). Délkeleti faj; nálunk ősz elején a *Carduus acanthoides*-en nem ritka.

- Halictus carinaeventris* Moraw. Turkesztánból leírt faj; Budapest mellett nyár végén és ősz elején a *Carduus acanthoides*-en közönséges.
- Colletes hylaeiformis* Ev. Oroszországi faj; nálunk Budapest, Peszér, Nagyvárád, Grebenácz és Jassenova mellett július végén és augusztusban az *Eryngium campestre*-n közönséges.
- *punctatus* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja, hol csak egy példányban fordult elő.
  - *nasutus* Sm. Keleti faj, mely Budapestnél a lapályon, Peszéren és a szliácsi fürdőnél július közepétől augusztus közepéig nem ritka; az *Achusa officinalis*-ra röpi, s annak a szárán alszik is.
- Nomia femoralis* Pall. (*difformis* Pz.). Dél-Európa és Szibériából ismert faj; a rákos-palotai erdőnél június végén a *Carduus acanthoides*-en, s a Rákoson az *Eryngium campestre*-n augusztus elején ritka; gyűjtetett Grebenácznál is.
- *ruficornis* Spin. Déli és délkeleti faj; a *Carduus acanthoides*-en Rákospalotánál és a *Centaurea Sadleriana*-n a Gellérthegyen és Siófoknál július közepétől augusztus közepéig nem ritka; előfordult Poroszlónál Hevesmegyében, Grebenácznál és Erdélyben is.
  - *diversipes* Latr. (*Hungarica* Först.). Déli és délkeleti faj; a *Mellilotus officinalis*, *Eryngium campestre* és *Reseda lutea*-n június közepétől augusztus végéig főleg a Gellérthegyen s a kinestári erdőnél nem ritka; gyűjtöttem Jassenova mellett, és van példányunk Szegedről is.
- Nomioides pulchellus* Jur. (*jucundus* Moraw.). Nizza s a kaukazusi Derbent vidékéről leírt kevésbé ismert faj; Budapest körül június végétől augusztus közepéig az *Eryngium campestre*-n meglehetősen ritka; Grebenácz és Jassenova mellett a *Torilis anthriscus* és *Mellilotus alba*-n közönséges.
- *minutissimus* Rossi (*pulchellus* Schck. nec Jur.). Az ismert legkisebb méhfaj, mely Európa déli és keleti vidékein ritka; nálunk Budapest körül a *Carduus acanthoides* és *Centaurea Bibersteinii*-n júliustól augusztus végéig, valamint gyér növényzetű homokos helyeken Grebenácznál a *Tunica saxifraga*-n gyakori; a Gellérthegy alatt egy helyen százával játszik és sütkérezik a homokon; van Csongrádmegyében Horgos vidékén is.
- Megachile bicoloriventris* Mocs. Hazánk s a budapesti fauna kizárólagos sajátja, hol június első napjaiban a Gellérthegyen fődöztem fel, s a múlt évben a zugligeti Fáczánnál is találtam.
- *Hungarica* Mocs. (*Chalicodoma Hungarica* Mocs.). Hazánkban csak a budapesti fauna sajátja; kopár helyeken a Gellért- és Sashegyen június második felében s júliusban ritka; nem rég Syriából is kaptuk.
  - *vicina* Mocs. Szintén csak hazánk s a budapesti fauna sajátja, hol a

Gellérthegyen június közepétől július végéig a *Centaurea Sadleria*-n több példányban gyűjtöttem.

Megachile melanopyga Costa (hymenaea Gerst.). Déli faj; a budai hegyeken június és augusztusban nem ritka; találtam Balaton-Fürednél is.

— *versicolor* Sm. Budapest körül és Peszéren ritka.

— *leucomalla* Gerst. Görögországból Atticából leírt faj; Budapest mellett ritka, de Grebenácznál a *Marrubium peregrinum*-on júliusban több példányban találtam.

— *apicalis* Spin. (dimidiati-ventris Dours.). Délvidéki faj; hazánkban július-augusztusban a *Carduus acanthoides*-en közönséges.

— *imbecilla* Gerst. Budapest körül a lapályon s hazánk más vidékein július végén és augusztusban az előbbinél ritkább.

— (*Chalicodoma*) *muraria* F. Délvidéki faj; hazánkban eddig csak a Gellért- és Sashegyen, hol májustól június közepéig a *Thymus serpillum*, *Echium vulgare* és *Salvia sylvestris*-en nem ritka.

Lithurgus fuscipennis Lep. (*monoceros* Ev.). Dél-Francia- és Oroszországból leírt szép faj; Budapest körül a *Carduus acanthoides*-en július végén és augusztusban közönséges; előfordult Makó, Nagyvárad s Grebenácz mellett és Erdélyben is.

— *chrysurus* Fonsc. (*haemorrhoidalis* Lep.). Déli Francia- és Spanyolországból leírt faj; Budapest mellett főleg a Gellérthegyen a *Centaurea solstitialis*-on július-augusztusban közönséges; találtam Grebenácznál és van Debreczennél is.

Osmia dives Mocs. Hazánk s a budapesti fauna sajátja; a Gellérthegyen június-júliusban igen ritka.

— *fulvohirta* Spin. Délvidéki faj; a budai hegyeken, Balaton-Fürednél, a keszthelyi Hévíznél s Nagyvárad körül május közepétől június közepéig nem ritka.

— *adunca* Pz. var. *anthocopoides* Schck. (*caementaria* Gerst.). Az *Echium vulgare*-n júniusban Budapest mellett is közönséges.

— *affinis* Friv. Hazánk saját faja; a *Carduus acanthoides* és *Centaurea solstitialis*-on főleg a Gellérthegyen júliustól augusztus végéig nem ritka; előfordult Forró és Göncz körül Abaujmegyében s Oraviczánál; találtam Pécs vidékén, Grebenácz és Zágráb mellett is.

— *melanogaster* Spin. A Gellérthegyen júniusban, továbbá Balaton-Füred, Siófok, Besztercebánya, Korytnicza s a szobránczi fürdő mellett júliusban nem ritka.

Pseudoosmia andrenoides Pz. Délvidéki faj; a Gellért- és Svábhegyen júliusban a *Stachys recta*-n nem ritka; gyűjtöttem Pécs mellett is.

— *Panzeri* Moraw. Délvidéki faj; a *Sisymbrium*-on a Gellérthegyen, Rákos-Palotánál Mehádiánál és Nagyvárad mellett júliusban nem ritka.

- Anthidium laterale* Latr. (auripes Ev.). Délvidéki faj; a budai hegyeken, Peszéren és Grebenácznál július végén és augusztusban ritka.
- *Florentinum* F. Délvidéki faj; a Gellérthegyen juliustól augusztus végéig a *Lycium afrum*-on nem ritka; el Siófoknál, Pécs és Grebenácz mellett is.
  - *septemdentatum* Latr. Déli faj; hazánkban eddig csak a Gellérthegyen a *Stachys recta*-n május végén s június elején találtam.
  - *pubescens* Moraw. A Kaukázusból nem rég leírt kevésbé ismert szép faj; nálunk a budai hegyeken és Peszéren ritka; Grebenácz mellett a *Stachys Germanica*-ról júliusban nagy mennyiségben gyűjtöttem.
  - *variegatum* F. Délvidéki faj; a budai hegyeken és Peszéren, valamint Rákos-Palotánál június végén az *Onobrychis arenaria*-n ritka.
  - *interruptum* F. Délvidéki faj; Budapest, Dabas, Peszér és Szliács mellett júliusban fordult elő.
  - *cingulatum* Latr. Déli faj; a budai hegyeken június elején és augusztusban a *Salvia sylvestris*-en ritka; találtam Jassenovánál is.
  - *strigatum* Pz. A Gellérthegyen augusztusban ritka; találtam Szliács mellett is.
  - *contractum* Latr. Déli faj; a Gellérthegyen augusztus közepén egy példányban találtam.
- Nomada pallescens* H. S. (*quinespinosa* Thoms.). A Városligetben május elején egy példányban fordult elő.
- *tripunctata* Moraw. Délről keletnek terjedő faj; a kincstári erdőnél, Balaton-Fürednél, Nagyvárad és Orsova mellett a *Salvia sylvestris*-en júniusban ritka.
  - *armata* H. S. (*cincticornis* Nyl.). A budai hegyeken júniusban ritka; van Nagyfalunál a Szilágyságban, Jászó mellett Abaujban és Erdélyben is.
  - *melanostoma* H. S. A Gellérthegyen május végén ritka.
  - *calabra* Moraw. Calabriából s a Kaukázusból leírt faj; nálunk a kincstári erdőnél június közepén s Ulmánál ritka.
  - *basalis* H. S. Kevésbé ismert olaszországi szép faj; Budapest körül főleg a Gellérthegyen s a kincstári erdőnél, Orsova, Grebenácz és Ulmánál s Balaton-Fürednél júniusban a *Salvia sylvestris*-en ritka.
  - *femoralis* Moraw. Bécs vidékéről és Franciaországból leírt faj; nálunk Budapest mellett, Pécs vidékén s Orsovánál fordult elő.
  - *mutabilis* Moraw. Ausztriából és Oroszországból ismert faj; a buda hegyek közt május-júniusban ritka.
  - *chrysopyga* Moraw. Tinos, Calabria s a Kaukázusból ismert szép faj; nálunk a kincstári erdőnél június közepén s Ulmánál ritka.
- Epeolus rufipes* Thoms. E Svédországból nem rég leírt fajt nálunk Dabas vidékén Metelka Ferencz gyógyszerész találta.

- Epeolus transitorius* Ev. Oroszországi szép faj; a rákospalotai erdőnél július végén az *Eryngium campestre*-n egy hím példányt találtam; előfordult Dabas vidékén és Grebenácznál is.
- *tristis* Sm. (*speciosus* Gerst.) Bozen, Berlin és Oroszországból ismert szép faj, melyből az idén a Gellérthegy alatt augusztus közepén négy példányt találtam; Grebenácznál pedig július végén a *Marrubium peregrinum*-ról nagyobb számmal gyűjtöttem.
- Ammobates rufiventris* Latr. var. Spanyolország és Portugálból ismert faj; Budapest körül igen ritka; gyér növényzetű homokos helyeken Grebenácznál július végén szintén ritka.
- *vinctus* Gerst. (*setosus* Moraw.). Portugáli és déloroszországi szép faj; hazánkban eddig e ritka fajból csak a Gellérthegy alatt augusztus első felében találtam három példányt.
- Phiarus abdominalis* Ev. Kis-Ázsiából Oroszországnak terjedő szép faj; a Gellérthegyen ritka, de a kincstári erdőnél június közepétől július elejéig a *Melitura clavicornis* társaságában, melynek elődje, a *Salvia sylvestris*-en nem ritka; előfordult Jászkisérnél és Ulmánál is.
- Biastes brevicornis* Pz. (*Pasites Schottii* F.). Délről keletnek terjedő faj; a budai hegyeken s a Rákoson június végétől augusztus végéig egyenkint fordul elő; Grebenácznál nagyobb mennyiségben gyűjtöttem; van példányunk Erdélyből is.
- Pasites maculatus* Jur. Gerst. Déli s keleti faj; a Gellérthegyen június végétől augusztus végéig a *Marrubium peregrinum* és *Centaurea Bibersteinii*-n nem nagyon ritka; él Dabas vidékén, Horgosnál Csongrádban és Grebenácznál is.
- *minutus* Moes. Hazánk s a budapesti fauna kizárólagos sajátja, hol a Gellérthegy alatt a *Carduus acanthoides*-en augusztusban fődöztem fel.
- Stelidimorpha nasuta* Latr. Délfranciaországi faj, melyet hazánkban eddig csak a Gellérthegyen találtam július közepén a *Marrubium peregrinum*-on két példányban; a *Chalicodoma muraria* elődje, s ennek a fészkeből is neveltem.
- Crocisa ramosa* Lep. Déli és délkeleti faj; a *Lycium afrum*-on Budapest, Pécs, Grebenác, Nagyvárad mellett s a Szilágyságban július-augusztusban nem ritka.
- Coelioxys coronata* Först. Budapest körül s Grebenácznál július-augusztusban nem ritka; gyűjtöttem Szliács mellett is.
- *polycentris* Först. Hazánk kizárólagos sajátja; Budapest vidékén eddig csak a peszéri pusztán találtatott; Grebenácznál július végén a *Marrubium peregrinum*-ról több példányban gyűjtöttem.
- *erythropyga* Först. Kevésbé ismert s csekély elterjedésű faj; a palotai erdőnél júniusban ritka, Grebenác mellett közönséges.

Coelioxys haemorrhoea Först. (♂ *pulchella* Moraw.). Igen szép délkeleti faj; a múlt évben augusztus havában a Gellérthegyen a *Marrubium peregrinum*-ról számos példányban gyűjtöttem; előfordult Sárbogárdnál Fehérmegyében is.

— *emarginata* Först. (*robusta* Moraw.) E tekintélyes faj hazánkból és Turkesztánból ismeretes; Budapest körül a lapályon június végén és júliusban ritka, valamint Peszér, Debreczen és Grebenác mellett is.

Dioxys tridentata Nyl. Budapest körül egykor egy példányban Kovács Gyula találta.

— *cincta* Jur. E délfrencia- és olaszországi fajt 1876. június 20-án Pável János a Gellérthegy alatt két nőstény példányban találta.

— *Pannonica* Moc. Hazánk s a budapesti fauna kizárólagos sajátja, hol a budai hegyeken június elején igen ritka.

Sphecodes fuscipennis Germ. Délvidéki faj; Budapest, Peszér, Debreczen Grebenác, Jassenova mellett az *Eryngium campestre*-n augusztusban közönséges.

V.

Lepidoptera, Pikkelyröpítők.

I. *Rhopalocera*, Bunkóscsápúak.

Thais Polyxena Schiff. Ápril és májusban a szőlők közti lejtőkön és völgyekben.

Colias Chrysotheme Esp. Május s augusztusban a réteken.

Poliommatas Thersamon Esp. Mint az előbbi.

Lycæa Baetica L. E. déli fajt Prasnóvszky Ignác a Margitszigeten találta.

— *Telicanus* Lang. Júniusban Anker Lajos egy hím példányt a budai téglavetőnél talált.

Melitæa Trivia Schiff. Május és augusztusban a hegyi réteken.

Argynnis Hecate Esp. Júniusban az erdővágásokban.

— *Pandora* Schiff. Júniusban az erdők közti réteken.

Melanargia Japygia Cyr. var. *Suwarovius* Herbst (*Clotho* H.) Június és szeptemberben az erdei réteken a peszéri pusztákon.

Pararge Egeria L. Májusban az erdők közti tisztásokon.

Coenonympha Oedipus F. Az óbudai vízenyős réteken.

Syrichthus orbifer Hb. Ápril s júliusban a sziklás hegyeken.

II. *Heterocera*, Külömféle csápúak.

A. Sphinges.

Deilephila Livornica Esp. Májusban a nedves réteken ritka.

— *Celerio* L. Mint vendégfaj a Margitszigeten észleltetett.

— *Nerii* L. Szeptemberben a kertekben és udvarokban mint vendégfaj; hernyója a *Nerium oleander*en él.

- Smerinthus Quercus* Schiff. Juniusban a budai hegységben.
Trochilium melanocephalum Dalm. (Lapriaeforme Hb.) Frivaldszky Imre szerint a budai hegységben fordult elő.
Sesia Audrenaeformis Lasp. Juniusban a budai hegységben ritka.
 — *Uroceriformis* Tr. Junius és júliusban a hegyek déli lejtőin.
 — *Masariformis* O., *anellata* Z. et var. *Ceriaeformis* Led. Mint az előbbi.
 — *Doryceraeformis* Led. var. *Ortalidiformis* Led. Ugyanott.
 — *Astataeformis* HS. és *Stelidiformis* Frr., Május és júniusban az erdővágásokban.
 — *Bibioniformis* Esp. Junius és júliusban a kopár hegyek déli hajlásain.
 — *affinis* Stg. Május és júniusban ugyanott.
 — *Leucospidiformis* Esp. Ugyanott augusztusban.
 — *leucomelaena* Z. (*Therevaeformis* Led.). A budai hegységben.
 — *Chalcidiformis* Hb. Május és júniusban a kopár hegyek déli lejtőin.
Paranthrene Tineiformis Esp. var. *Brosiformis* Hb. Junius és júliusban a kopár hegyek lejtőin.
Ino tenuicornis Zell. Juniusban a budai hegység déli lejtőin.
 — *ehloros* Hb. Ugyanott júliusban.
 — *Budensis* Spr. Budapest vidékén; azonkívül Délországban is.
 — *cognata* Rb. var. *subsolana* Stg. Júliusban a friss erdővágásokban.
Zygaena punctum O. Junius és júliusban a homokos mezőkön.
 — *laeta* Hb. Juniusban a palotai erdőnél s a peszéri pusztán.

B. Bombyces.

- Nola cicatricalis* Tr. Márczius és áprilban a tölgyerdőkben.
Setina roscida Esp. Juniusban Budapest vidékén gyakori.
Lithosia unita Hb. var. *palleola* Hb. Mint az előbbi.
Deiopeia pulchella L. Októberben a réteken.
Nemeophila Metelkana Led. Dabas vidékén tenyészik, azonkívül Délországban.
Oecnogyna parasita Hb. Juniusban a budai hegységben s a peszéri pusztán.
Endagria Ulula Brk. (*pantherina* Hb.). Májusban a Rákos gyér növényzetű réteiben.
Psyche Ecksteinii Led. E hazánk kizárólagos faja áprilban a nedves, homokos és erdei réteken lelhető.
 — *Zelleri* Mn. Májusban a homokos erdei réteken.
 — *plumifera* O. Márczius és áprilban a Rákoson s a Kopárhegyeken.
Fumea Sapho Mill. Áprilban a kopár hegyeken és a szőlők közti szakadásokban.
 — *pectinella* F. Mint az előbbi.
Pentophora morio L. Junius s októberben a réteken gyakori.
Orgyia Ericae Germ. var. *intermedia* Friv. A peszéri pusztán.

Oeneria rubea F. Juniuban a friss erdővágásokban és tölgyfabokrokon.
Asphalia ruficolis F. A tölgy- és nyárfákon.

C. Noctuae.

- Clidia geographica* F. Nyáron a kopár hegyeken gyakori.
Briophila raptacula Hb. ab. *deceptricula* Hb. Juniuban a házakban.
Agrotis rectangula F. Juniuban az erdők szélein.
— *flammatra* F. Juniuban a hegyek alján.
— *fugax* Tr. Juniuban a gyér növényzetű homokos mezőkön és a Svábhegyen a házakban.
— *fimbriola* Esp. Juniuban a kopár hegyek lejtőin.
Mamestra Leineri Frr. Juniuban a homokos talaju lapályi erdők közt, jelesen a peszéri pusztán.
— *Dianthi* Tausch. E déloroszországi faj a Sashegy déli oldalán fordult elő.
— *cavernosa* Ev. Szintén déloroszországi faj, mely nálunk a peszéri pusztán is tenyészik.
Episema glaucina Esp. (*trimacula* Hb.) et ab. *tersa* B. et *unicolor* Dup. Szeptemberben a kopár hegyek lejtőin.
— *scoriacea* Esp. Ugyanott.
Thecophora fovea Tr. Szeptemberben a tölgyerdők szélein.
Dryobota Roboris B. et var. *Cerris* B. Ugyanott.
Oxytripia orbiculosa Esp. E kizárólag hazánk saját faja októberben a kincstári erdő kopár hegyein s a Sashegyen délelőtt repül.
Cloantha radiosa Esp. Május és augusztusban a homokos erdőkben és friss tölgyerdők vágásaiban
Jaspidea celsia L. Szeptemberben a peszéri puszta erdeiben.
Leucania evidens Hb. Juniuban szeptemberben a kopár hegyeken.
— *congrua* Hb. A hegységek aljasaiban fordult elő.
Caradrina Kadenii Frr. Juniuban a homokos talaju erdőkben és árkokban.
— *terrea* Tr. Ugyanott s a peszéri pusztán is.
— *superstes* Tr. Juniuban az árkok lejtőin.
— *ambigua* F. *lenta* Tr. és *gluteosa* Tr. Ugyanott.
Amphipyra tetra F. A budai hegységben ritka.
Perigrapha cineta F. (*J. cinctum* Hb.) Márcziusban a Svábhegyen és ennek árkaiban.
Pachnobia leucographa Hb. Mint az előbbi.
Cosmia abluta Hb. Juniuban a homokos talaju nyárfaerdőkben.
Cirroedia ambusta F. Juniuban az erdők tisztásain; bálja a körtefák tövében lelhető.
Xanthia sulphurago F. Szeptemberben a budai erdőkben és azok szélein.
— *gilvago* Esp. ab. *palleago* Hb. Szeptemberben a nyárfacsoportok szélein s az azok közti réteken.

- Orrhodia Fragariae* Esp. (scrotina O.) Októberb. és tavaszkor az erdők szélein.
— *Veronicae* Hb. Mint az előbbi.
- Scotochrosta pulla* Hb. Októberben a budai erdőkben; bájja a magányosan álló nagyobb tölgyfák alatt található.
- Epimicia ustula* Fr. Április-júliusban a homokos talaju erdőkben.
- Calophasia casta* Brk. (opalina Esp.). Május és júliusban a kopár hegyeken.
- Cleophana Antirrhini* Hb. Júniusban a hegyi réteken.
- Cucullia mixta* Fr. E délszági faj júniusban a homokos talaju erdők rétejein fordul elő.
— *Balsamitae* B. Mint az előbbi.
— *Chamomillae* Schiff. var. *Calendulae* Tr. Áprilban a szőlők közti árkok lejtőin.
— *Xeranthemi* B. Május- júliusban a kopár hegyek lejtőin.
- Eurhipia adulatrix* Hb. Május és júniusban a Városligetben és a hegyeken is, hol a *Rhus cotinus* tenyészik.
- Calpe capucina* Esp. Júniusban a homokos talaju erdőkben.
- Plusia deaurata* Esp. A budai hegységben ritka.
— *Ni* Hb. Júliusban az árkokban.
- Heliodes rapicola* Hb. Májusban a kopár hegyek déli lejtőin s az erdők rétein.
- Heliopsis cognata* Fr. Július és augusztusban a homokos gyér növényzetű mezőkön.
- Chariclea purpurites* Tr. Májusban a budai hegység erdeiben.
- Acontia Titania* Esp. E délkeleti faj a peszéri pusztán találtatott.
- Thalpocharis suava* Tr. Júniusban a kopár hegyek lejtőin.
— *Dardoini* B. Május és júniusban ugyanott és a friss erdővágásokban.
— *respersa* Hb. (amoena Hb.). Májusban a lapályokon, kopár hegyeken és árkokban.
— *Pannonica* Fr. Júniusban a homokos és gyér növényzetű mezőkön, különösen a peszéri pusztán; azonkívül csak Kisázsiában.
— *communimacula* Hb. Júniusban a kopár hegyeken és kertekben, hol hernyója a kökényen és barackokon tartózkodó *Coccus*-félén élőködik.
— *purpurina* Hb. Áprilban a kopár hegyeken és az utak körüli partokon.
- Mesotrosta signalis* Tr. Júniusban a hegyek tisztás lejtőin.
- Metoponia flava*. Hb. Ugyanott.
- Euclidia triquetra* F. Május és augusztusban a Rákoson s a kopár hegyek lejtőin.
- Catocala dilecta* Hb. E déli faj júliusban a tölgyfaerdőkben található.
— *puerpera* Giorn. Júliusban a homokos talaju erdőkben.
— *electa* Brk. Buda vidékén ritka.
— *hymenaea* Schiff. Június és júliusban a szőlők közti árkok lejtőin.
— *diversa* H. G. Június és júliusban a tölgyfaerdőkben.
- Eccrita ludicra* Hb. Ugyanakkor a kopár hegyeken.
- Toxocampa lusoria* L. Júliusban a hegyi erdők lejtőin.

Toxocampa limosa Tr. Május és júniusban a budai hegységben; azonkívül még Dalmátországban is tenyészik.

D. Geometrae.

Acidalia sericeata Hb. Júniusban a kopár hegyeken és az erdők tisztásain.

— *Pecharia* Stg. Július és augusztusban a hegységek kopár helyein és tisztásain; azonkívül csak Dél-országra tenyészik.

— *filicata* Hb. Május és júniusban a hegyek kopár lejtőin.

— *inornata* Hw. var. *deversaria* HS. Júniusban az erdők lejtőin.

— *submutata* Tr. Júniusban a friss erdővágásokban.

— *flacidaria* Z. Júniusban a budai hegységben Anker Lajos egy hím példányra akadt.

Stegaria dilectaria Hb. E hazánk kizárólag sajátja júniusban a homokos talaju nyárfaerdőkben fordul elő.

Dugonia quercaria Hb. Augusztusban a tölgyfaerdőkben.

Caustoloma flavicaria Hb. Májusban a homokos talaju erdőkben.

Eilicrinia cordiaria Hb. Mint az előbbi.

Lignoptera fumidaria Hb. Novemberben a tölgyfaerdőkben; azonkívül Dél-országra is.

Hybernia Ankeraria Stg. E csupán hazánkban tenyésző faj tavaszkor a tölgyfaerdőkben és kertekben, valamint a pesti ákáczerdőkben található.

Biston alpinus Sulz. Ezen a középalkokban tenyésző fajból Anker Lajos egy budai kertben talált egy hímét.

Chondrosoma fiduciaria Ank. Októberben az erdők rétjein.

Gnophos dumelata Fr. Augusztusban a hegyek kopár helyein és völgyekben

— *mucidaria* Hb. Májusban a hegységek kopár lejtőin.

Fidonia fasciolaria Rott. (cebraria Hb.) Május és júniusban a homokos mezőkön.

Phasiane scutularia Hb. Május-júliusban a lóherével bevetett földeken.

Scodonia conspersaria F. Májusban a hegyek kopár lejtőin.

Cleogene lutearia F. Ezen alpesi fajból Anker Lajos egy nőtényt egy erdő rétjén fogott.

Siona decussata Brk. Júniusban az erdei réteken.

Cidaria nobiliaria HS. E középalkokban élő fajból Anker Lajos a budai hegységben egy hímre akadt.

— *unifasciata* Hw. ab. *aquilaria* Hs. Szeptemberben a sziklás helyeken.

— *corticata* Tr. Május és júniusban az erdős, sziklás völgyekben.

Eupithecia denticulata Tr. Júliusban a kopár hegyeken.

— *graphata* Tr. Májusban ugyanott.

— *alliararia* Stg. E csupán hazánkban tenyésző faj májusban a fiatal tölgyfabokrok közt fordul elő.

E. Pyralidina.

- Cledeobia connectalis* Hb. Juniushan a fűzfa-ligetekben.
— *honestalis* Fr. Juniushan az erdővágásokban.
Asopia rubidalis Schiff. Juniushan az erdők szélein.
Talis quercella Schiff. Augusztusban a réteken s ezek mellett az utak szélein.
Noctuomorpha normalis. Május és juniushan az utak körül.
Botys fascialis Hb. Juniushan az erdei réteken.
— *obfuscata* Scop. Juniushan a friss erdővágásokban.
— *dulcinalis*. Májusban a homokos mezőkön.
— *manualis* Hb. Májusban a homokos erdei réteken.
— *aurantiacalis*. Juniushan a friss erdővágásokban.
— *trinalis* Schiff. Ugyanott.
Eurycreon turbidalis Tr. Juniushan a homoki erdők tisztásain.
— *sulphuralis* Hb. Mint az előbbi.
Orobena politalis J. Májusban a kopár hegyek lejtőin.
Metasia ophialis Fr. Junius és juliushan a kopár hegyeken és a hegy-nyílásokban.
Scirpophaga praelata Scop. Juniushan a mocsarak körül.
Ancylolomia palpella Schiff. Szeptemberben a kopár hegyeken.
Crambus lucellus H. S. Juniushan a homokos erdők tisztásain.
— *jucundellus* H. S. Augusztusban a kopár hegyek lejtőin.
— *matricellus* Tr. Augusztusban a homokos talaju erdei réteken; azonkívül csak Délországban.
Eromene bella Hb. Juliusban a száraz réteken.
Dioryetria gregella Ev. Julius és augusztusban a rétek és utak körül.
Nephoteryx meliella Mann. Augusztusban az erdők alján.
Etiella Zinckenella Tr. Májusban a kopár hegyek lejtőin.
Pempelia sororiella Z. Juniushan a homokos talaju erdei réteken.
— *albariella* Z. Juniushan a kopár hegylejtőkön és az erdők melletti réteken.
Gynanecyla canella Hb. Juliusban a szőlők közti lejtőkön.
Hypochoalcia dignella Hb. Május és juniushan a kopár hegyeken.
Eucarphia illignella Z. Augusztusban az erdei utak körül.
Epischnia Sareptella H. S. Juniushan a homokos erdők tisztásain.
Myelois crudella Z. Juliusban a kopár hegyeken.
— *dulcella* Z. Juniushan ugyanott.
Homocosoma sinuella F. Juniushan a száraz réteken.
Ephestia interpunctella Hb. Juniushan egy házban fogatott.
Melissoblastes anellus Schiff. Juniushan a homokos erdők tisztásain.

F. Tortricina.

- Tortrix asinana* Hb. Áprilban a tölgyfaerdőkben.
Doloploca punctulana Schiff. Áprilban a kertekben és a lapályon.

- Cochylis margaritana* Hb. Május és augusztusban a kopár hegyeken.
— *amiantana* Hb. Juniában a friss erdővágásokban.
— *purgatana* Tr. Májusban az erdei réteken.
— *sangvinana* Tr. Május és augusztusban a száraz mezőkön és kopár lejtőkön.
— *Heydeniana* Stg., *coercitana* Stg., *pudorana* Stg. és *contractana* Z. E déleuropai fajok májusban az erdei réteken fordultak elő.
— *salebrana* Mn. Májusban a kopár hegyi utakon.
Pygolopha lugubrana Tr. Juniában a friss erdővágásokban.
Penthina Stibiana Gr. Májusban a friss erdővágások rétjein.
— *rupestrana* Dup. Ugyanott.
Aphelia Sareptana H. S. E déloroszországi faj júniusban a homokos talajú erdők rétjein található.
Eudemis botrana Schiff. Májusban a szőlők közti utakon.
Petalea festivana Hb. Május és júniusban a tölgyfaerdőkben.
Grapholitha albidulana H. S. és *Hornigiana* Led. Juniában az erdei réteken.
— *thapsiana* Z. Májusban az erdők alatti réteken.
— *Wimmerana* Tr. Májusban a homokos mezőkön.
— *Nebritana* Tr. Májusban az erdei és gyér növényzetű réteken.
— *Lerneana* Tr. Májusban a friss erdővágások szélein.
— *gemmiferana* Tr. Májusban az erdők kopár szélein.
Steganoptycha Hungaricana H. S. E csupán hazánkban élő faj a homokos réteken egyes nyárfák közt fordul elő.
Dichrorampha cinerosana H. S. E hazánk kizárólagos faja júniusban az erdőszéleken található.
— *Gruneriana* H. S. és *Heegeriana* Dup. Juniában az erdei réteken.

G. Tineina.

- Atychia pumila* O. Juniában a kopár hegyek lejtőin és lapályos száraz mezőkön.
— *appendiculata* Esp. Ugyanott.
Talaeporia politella O. Áprilban a temetőkből, kertekben és erdőkben.
Solenobia triquetrella F. R. Mint az előbbi.
Ateliotum Hungaricellum Z. Juniában az árkokban; azonkívül még Déloroszországban.
Tinea Ankerella Mn. Juliában a pesti külső utak körül levő fák derekán.
Adela Mazzelella Hb. Májusban a kopár hegyeken.
Nemotris Mollis Hb. Juniában az erdők szélén levő réteken.
Depressaria venosulella Moesch. Májusban az erdei réteken.
— *Thapsiella* Z. Májusban a kopár hegyek lejtőin.
— *Hypomarathri* Nick. Ugyanott.
— *Artemisiae* Nick. Julius és augusztusban a kopár árkokban.

- Depressaria Dictamnella* Tr. Juniában a kopár hegyek lejtőin.
Gelechia Tephritella Dup. Májusban a homokos erdők tisztásain.
— *spurcella* H. S. Májusban az erdei réteken.
— *tesella* Hb. Juniában a friss erdővágásokban.
Brachmia nigricostella Dup. Májusban a tölgyfaerdőkben.
Lita inustella H. S. Juniában a tölgyfaerdők közti réteken.
Bryotropha dryadella Z. Juniában az erdei réteken.
Poecilia nigrinotella Z. Juniában a tölgyfaerdőkben.
Ergatis decurtella. Májusban a kopár hegyek rétein.
Stomopteryx detersella Z. Juniában a homokos erdők tisztásain.
Euteles Kollarella Costa. Juniában a kopár hegyeken.
Ypsolophus barbellus Hb. Ápril és májusban az árkokban és azok melletti réteken.
Nothris lemniscella Z. Májusban a kopár hegyeken.
Megacraspedus dollosellus Z. Májusban a szőlők közti árkokban.
— *binotellus* F. R. Áprilban ugyanott.
— *imparellus* F. R. Májusban a kopár hegyek lejtőin.
— *lagopellus* H. S. Májusban a szőlők közti utakon és lejtőkön.
Chilopselaphus fallax Mn. Májusban a friss erdővágások szélein.
Pterolonche albescens Z. Juliában a kopár hegyek lejtőin.
Topentis barbella F. Májusban az erdei réteken.
Carposina scirrhosella H. S. Juniában az erdők szélein.
Pleurota rostrella Hb. Májusban a kopár hegyeken és erdei réteken.
— *pyropella* Schiff. Májusban az erdei réteken.
Holoscolia forficella Hb. Május és juliában a kopár hegyeken és az erdők szélein.
Lecithocera luticornella Z. Májusban az elhagyott szőlőkben.
Harpella Staintoniella Z. et *Oecophora* Pokornyi Nick. Májusban a sűrű erdőkben.
Glyphipteryx loricatella Tr. Májusban az erdei réteken; azonkívül Szerbiában is találtatik.
Colcophora Astragalella Z. Juniában a kopár hegyek lejtőin.
— *Lugduniella* Stt. Juniában a gyér növényzetű réteken.
— *binotapenella* Dup. Májusban a hegyi utakon.
— *Chamaedryella* Stt. Májusban az erdei réteken.
— *silinella* H. S. Májusban a kopár hegyeken.
— *directella* Z. Juniában ugyanott.
Goniodyma aurogutella F. R. Juniában a régi kerítéseken és utakon.
Laverna festivella Schiff. Májusban az erdei réteken.
Stagmatophora albiapicella H. S. Májusban a kopár hegyek lejtőin.
Pyroderces argyrogrammos Z. Juniában a pesti temetőben.
Butalis aerariella H. S. Májusban a kopár hegynyílásokban,

Butalis tabidella H. S. Juniuban a homokos erdők rétjein.

— *Emichi* Anker. E hazánk kizárólagos faja juniuban a homokos erdők rétjein fordul elő.

— *restigerella* Z. Juliuban a kopár hegyek lejtőin.

Elachista griseella Z. et *rudectella* Stt. Májusban a kerítéseken.

H. Pterophorina.

Mimaeseoptilus miantodactylus Z. Juniuban az erdei réteken.

— *stigmatodactylus* Z. Juniuban a homokos erdők rétjein.

VI.

Diptera Kétröpűek.

Tipulidae.

Ctenophora guttata Mg. Juniuban a Farkasvölgyben.

Tipula nodicornis Mg. Nedves helyeken tavaszkor a Városligetben.

Pachyrhina imperialis Mg. Májusban a Városligetben.

Rhamphidia longirostris Mg. Árnyas helyeken a Városligetben.

Poecilostola barbipes Mg. Ugyanott s az óbudai réteken.

Culicidae.

Culex bicolor Mg., *ornatus* Mg. és *dorsalis* Mg. Árnyas helyeken a Városligetben.

Chironomidae.

Chironomus maculipennis Mg. és *nubeculosus* Mg. Mint az előbbiek.

Bibionidae.

Bibio reticulatus Lw. Bokrokon a Svábhegyen.

— *globulipes* Lw. E déleuropai faj a Városligetben bokrokon fordul elő.

Stratiomyidae.

Nemotelus signatus Friv. E hazánk kizárólagos faja a Paskálmalomnál, kincstári erdőnél s a peszéri pusztán ernyős növényeken található.

Lasiopa calva Mg. Virágokon a Sas- és Svábhegyen, s a Lipótvölgyben.

Ephippium thoracicum Latr. A budai hegyeken ritka.

Stratiomys furcata F. A Paskálmalomnál, Svábhegyen és Dabas körül.

— *cenisia* Mg. Virágokon a Lipótvölgyben, s a peszéri pusztán.

Odontomyia flavissima F. Budapest vidékén ritka.

— *hydrophila* Lw. E déleuropai faj az ó-budai réteken fordul elő.

Tabanidae.

Tabanus tropicus L. A Rákos réteim májusban.

— *quatuornotatus* Mg. A budai hegyeken.

— *bifarius* Lw. Juniuban a Svábhegyen a fűtejen.

Chrysops perspicillaris Lw. E hazánk kizárólagos faja Budapest vidékén fordult elő.

— *quadratus* Mg. Juliusban a palotai erdőnél.

Bombylidae.

Lomatia Belzebul F. E déleuropai faj júliusban a Svábhegyen található.

— *Lachesis* Egg. Juniában a Rákoson s a Gellérthegyen.

Anthrax Ixion F. Virágokon a Svábhegyen s a Farkasvölgyben; azonkívül Dalmáciában.

— *velutina* Mg. Juniában a Miksavölgyben.

— *afra* F. Ugyanakkor a Rákoson.

Exoprosopa Pandora F. E déleuropai faj június és augusztusban a Svábhegyen fordult elő.

— *Germari* Wied. Szintén déli faj; júliusban a Rákoson s a peszéri pusztán,

Argyromoeba aethiops F. Juliusban a Sashegyen s a kincstári erdőn.

Bombylius punctatus F. E déleuropai faj a peszéri pusztán tenyészik.

— *fimbriatus* Mg. Májusban a Zugligetben.

— *undatus* Mik. A kincstári erdőnél.

--- *nubilus* Mik. A Lipótvölgyben s a peszéri pusztán.

--- *quadrifarius* Lw. E déloroszországi faj a peszéri pusztán él.

— *fulvescens* Mg. Juniában a Farkasvölgyben.

Systoechus leucophaeus Mg. Nyáron a palotai erdőnél.

Phthiria convergens Lw. Déleuropai faj; júniusban a Gellérthegyen.

Therevidae.

Thereva auricincta Egg. A budai hegyeken ritka.

— *apicalis* W. E ritka faj a peszéri pusztán tenyészik.

— *lugubris* F. Májusban a Svábhegyen.

— *tuberculata* Lw. Déleuropai faj; június és júliusban a Svábhegyen, Lipót- és Miksavölgyben.

--- *laticornis* Lw. Hazánk kizárólagos faja; júliusban a Rákoson.

Asilidae.

Leptogaster pubicornis Lw. E kizárólag magyar- és dalmátországi faj júliusban a Svábhegyen, Lipótvölgyben s a kincstári erdőnél fordult elő.

Dioctria lata Lw. E csupán hazánkban tenyésző faj a pesti köztemetőnél, a Gellérthegyen s az óbudai réteken gyűjthető.

— *aurifrons* Mg. Juniában a Gellért- és Svábhegyen s a Farkasvölgyben.

— *Hercyniae* Lw. E ritkább faj nyáron a Gellérthegyen és a Zugligetben található.

— *liturata* Lw. Ritka faj; júniusban a Lipótvölgyben.

— *humeralis* Zell. Juniában a svábhegyi réteken.

Stenopogon callosus Lw. E déloroszországi ritkább fajt májusban a Zugligetben találtam.

— *sabaudus* F. A Rákoson, Gellérthegyen, kincstári erdőnél s a peszéri pusztán.

Stichopogon elegantulus Mg. Juniusban a palotai erdőnél.

— *barbistrellus* Lw. Csupán hazánkban; a Rákoson.

— *scaliger* Lw. Délkeleti faj; szintén a Rákoson.

Holopogon dimidiatus Mg. A Gellért- és Svábhegyen.

Isopogon hottentotus F. Juniusban a Farkasvölgyben.

Lasiopogon tarsalis Lw. E délkeleti fajt májusban a Sashegyen találtam.

Laphria Maroccana F. E déli szép faj a peszéri pusztán tenyészik.

— *dioctriaeformis* Mg. A budai hegyeken.

Asilus spiniger Zell. E délkeleti faj a Lipótvölgyben s az óbudai réteken fordult elő.

— *basalis* Lw. Buda vidékén, Loew szerint.

— *cochleatus* Lw. Juniusban a Farkasvölgyben.

— *cyanopus* Lw. A Gellért- és Jánoshegyen.

— *gonatistes* Zell. A Rákoson s a Rákospataknál.

— *flavipes* Mg. A Gellérthegyen s a kincstári erdőnél.

— *Schineri* Egg. A budai hegyeken.

— *flavicornis* Ruthe. Juniusban a Svábhegyen.

— *striatipes* Lw. E déleuropai fajt a kincstári erdőnél gyűjtöttem.

— *erythrurus* Mg. Szintén déli faj; Buda körül a réteken s a Svábhegyen található.

— *trifarius* Lw. E ritkább fajt a budai hegységben juniusban találtam.

Leptidae.

Leptis maculata Deg. Májusban a Svábhegyen.

Chrysopila chlorophthalma Lw. A városligeti és az óbudai réteken.

Ptiolina melaena Mg. Juniusban a Lipótvölgyben.

Empidae.

Pterospilus muscarius F. Juliusban az óbudai réteken.

Rhamphomyia spissirostris Fall. Budapest körül a réteken.

Empis maculata F. Bokrokon májusban a Svábhegyen.

— *fallax* Egg. A Városligetben, kincstári erdőnél és Farkasvölgyben.

Dolichopidae.

Psilophus albifrons Mg. A Rákos rétein juniusban.

Dolichopus excisus Lw. Budapest körül ritka.

Gymnopternus regalis Mg. Juliusban a kincstári erdőnél.

— *principalis* Lw. (civilis Kow.). E ritka fajt juliusban a Városligetben találtam.

- Gymnopternus vivax* Lw. Juliusban a Svábhegyen.
Hydroporus notatus F. Juniában a Miksa- és Lipótvölgyben.
Medeterus tenuicauda Lw. E ritkább fajt a n. muzeum kertjében gyűjtöttem.
--- *chrysotimiformis* Kow. E hazánk kizárólagos fajt Budapest körül fődöztem fel.
Chrysotus cupreus Macq. Budapest vidékén ritka.
--- *suavis* Lw. Mint az előbbi; hazánkon kívül Trieszt vidékén is tenyészik.

Syrphidae.

- Paragus bimaculatus* Wied. Májusban a Rákoson.
Pipiza luteitarsis Zett. Ugyanakkor a Rákospataknál.
Chrysogaster splendidus Mg. Juliusban az ó-budai réteken.
Helophilus hybridus Lw. Májusban a kincstári erdőnél.
Merodon clavipes F. A Rákoson s a peszéri pusztán nem ritka.
--- *nigritarsis* Rond. Juniában a Rákoson s a Lipótvölgyben.
--- *armipes* Rond. Juniában a palotai erdőnél.
--- *aeneus* Mg. Juniában a Rákospataknál.
Eumerus sinuatus Lw. Juniában a Zugligetben.
--- *longicornis* Ew. E kizárólag hazánkban tenyésző faj Budapest vidékén találtatott.
Myolepta luteola Gm. Juliusban a kincstári erdőnél.

Conopidae.

- Conops capitatus* Lw. Juliusban a kincstári erdőnél.
Physocephala truncata Lw. E déleuropai fajt juniában a Gellérthegyen fogtam.
--- *pusilla* Mg. Szintén déli faj; a palotai erdőnél.
Occemyia Sundevalli Zett. E ritka fajt juniában a Lipótvölgyben találtam.
Glossigona bicolor. Mg. A Rákoson s a peszéri pusztán gyakori.
Myopa picta Pz. A szántó-pilisi hegyeken ritka.
--- *dorsalis* F. E szép faj Dabas vidékén fordult elő.
Dalmannia aculeata. L. Déli faj; a Rákoson, az ó-budai réteken, s Dabas vidékén.

Muscidae.

- Ananta lateralis* Mg. Juliusban Buda körül a réteken.
Alophora pusilla Mg. Tavaszkor a Rákoson.
Ocyptera rufifrons Lw. E déleuropai fajt a Gellérthegyen gyűjtöttem.
--- *pilipes* Lw. Májusban a köztemetőnél.
Paragusia Frivaldszkyi Schin. E csupán hazánkban tenyésző fajt a palotai erdőnél s a józsefvárosi temetőnél fődöztem fel.
Winnertzia mesomelaena Lw. E szintén kizárólag hazánkból ismert faj az előbbi társaságában fordul elő.

- Phylloteles pictipennis* Lw. Juliusban a palotai erdőnél.
Scopolia lugens Mg. Májusban a Rákoson.
Phaeomyia nigripennis F. A szántó-pilisi hegyeken.
Ceroxys unicolor Lw. Hazánk kizárólagos faja, mely júniusban a Rákoson található.
Platystoma pubescens Lw. E déleuropai faj májusban a Svábhegyen fordul elő.
Ulidia nigripennis Lw. Május és júniusban az ó-budai hegyeken és a Lipótvölgyben.
Peplomyza Baumhaueri Lw. Juliusban a Svábhegyen.
Aciura femoralis Lw. Juliusban a kincstári erdőnél.
Trypeta Jaceae Rab. Des. Május és júniusban a Rákoson.
Tephritis proboscidea Lw. Juliusban a Lipótvölgyben.
Loxocera nigrifrons Macq. Budapest vidékén ritka.
Eurhina calva Egg. E csupán hazánkban tenyésző faj a Rákoson található.

VII.

Hemiptera, Félröpűek.

I. Heteroptera.

Pentatomidae.

- Odontoscelis plagiatus* Germ. E ritka fajt 1857-ben Dabas környékén egy példányban találtam.
Psacasta Pedemontana F. Kopár és gyepes lejtőkön nyáron Pest körül a Gellérthegyen, s a Farkasvölgyben.
Cryptodontus tuberculatus Rossi. E déleuropai faj egy példányát 1852. májusban a budai hegyeken találtam.
— *neglectus* H. Sch. Szintén déli faj; a budai kopár hegyeken s Palotánál.
Phimodera galgulina H. Sch. E délkeleti faj Pest lapályain ritka.
Odontotarsus grammicus L. A budai hegyeken.
Vilpianus Galii Wolf. E déleuropai faj a józsefvárosi temetőben, a palotai erdőnél, a Gellért- és Sashegyen fordul elő.
Glypheria aeruginosa Cyrill. Déli faj; a pesti kőbánya körül s a n. muzeum kertjében gyűjtetett.
Cydnus fossor M. R. E délorszországi fajt Mayer Gusztáv a Rákos futóhomokján a vaspálya mellett gyűjtötte.
Eurygaster dilacticollis Dohrn. E déleuropai fajt a józsefvárosi temetőnél júliusban találtam.
Ochostethus nanus H. Sch. A pesti homoktalajon s a peszéri pusztán.
Menacarus arenicola Scholtz. Homokos gyepes helyeken a Városligetben, a palotai erdőnél s a peszéri pusztán.

- Sciocoris macrocephalus* Fieb. E délfranciaországi fajt Dr. Horváth Géza a Sashegyen találta.
— *distinctus* Fieb. E ritka fajt az ó-budai hegyeken egy példányban gyűjtöttem.
Doryderes marginatus F. E déleuropai szép faj Budapest körül ritka.
Staria lunata Hahn. A budai kopár hegyeken.
Onylia bipunctata F. A Svábhegyen s a Zugligetben,
Stenozygum stolidum H. Sch. E délkeleti faj a Gellért- és Sashegy lejtőin nem ritka.
Strachia picta H. Sch. Déleuropai faj; Budapest körül ritka.
— *decorata* H. Sch. A budai hegyeken s a Rákoson.
— *dominula* Harr. A budai kopár hegyeken s Visegrádnál.
Carpocoris Lyux F. E déleuropai faj van Budapest körül is.
Platynopus sanguinipes F. Szintén déli faj; a Svábhegyen gyűjtöttem.
Picromerus conformis H. Sch. A Gellért- és Svábhegyen.

Coreidae.

- Spathocera lobata* H. Sch. Őszkor a palotai erdőnél.
Ceraleptus gracilicornis H. Sch. E déleuropai faj nálunk is van.
Stenocephalus neglectus H. Sch. Déleuropai faj; a Gellérthegyen májusban.
Camptopus lateralis Germ. Szintén déleuropai faj; nálunk a Lipótvölgyben tenyészik.
Gonocerus luniperi Dahl. Tavaszkor a Gellérthegyen.
Corizus errans F. A Gellérthegyen májusban és őszkor.
— *conspersus* Fieb. Ugyanott.

Berytidae.

- Neides paralellus* Fieb. A palotai erdőnél novemberben.
Berytus montivagus Mey. A kincstári erdőnél júliusban.

Lygaeidae.

- Lygaeus apuans* Rossi. E délkeleteuropai faj a Gellérthegyen s a Farkasvölgyben fordult elő.
— *punctatoguttatus* F. Szintén délkeleti faj; a Sas- és Gellérthegyen ritka.
Lygaeosoma reticulatum H. Sch. A budai kopár hegyeken gyakori; a rákospataki erdőnél is előfordul.
Arocatus melanocephalus F. A Városligetben fakéreg alatt márcziusban (Biró).
Orsilus depressus M. K. E déli fajból szintén Biró Lajos egy pesti házban talált egy példányt, Mocsáry pedig Grebenácznál.
Nysius Helveticus H. Sch. A Sashegyen, s a Rákoson.
Dimorphopterus Spinolae Sign. E ritkább déleuropai fajt a budai hegyeken májusban találtam.

- Blissus Doriae* Ferr. E Felső-Olaszország és Dél-Franciaországban tenyésző faj tavaszkor kövek alatt a Gellérthegy déli oldalán fordul elő.
- Henestaris halophilus* Burm. A kincstári erdőnél s a Rákoson július és augusztusban, a n. muzeum falán pedig októberben.
- Piocoris erythrocephalus* St. Farg. et Serv. E délkeleti faj a Zugligetben fordult elő.
- Geocoris dispar* Vaga. E ritkább faj a peszéri pusztán egy példányban találtatott.
- *siculus* Fieb. E délkelet európai fajból Dr. Horváth Géza a Rákoson egy példányt talált; hazánk déli részében nem ritka (Horv.).
  - *albipennis* F. A Sashegyen s a Rákoson nem ritka.
- Camptotelus costalis* H. Sch. E ritkább fajból Pável János, a n. muzeum gyűjtője, a Sashegyen két példányt talált.
- Metopoplax ditomoides* Costa. Délkeleti faj; a kincstári s a rákospalotai erdőnél tenyészik.
- Oxycarenus collaris* Muls. A budai kopár hegyeken nem ritka.
- Macroplax fasciatus* H. Sch. E délkeleti faj a Sashegyen, Farkasvölgyben, kincstári erdőnél s az ó-budai hegyeken.
- *Preysslerei* Fieb. A Farkasvölgyben s az ó-budai hegyeken.
- Diplonotus fracticollis* Schill. Budapestnél s a peszéri pusztán.
- Tropistethus sabuleti* Hahn. A Gellérthegyen s az ó-budai hegyeken.
- Icus angularis* Fieb., var. *Hungaricus* Horv. A törzsfaj Olasz- és Délfranciaországban, a válfaj pedig a budai hegyeken tenyészik.
- Megalonotus hirsutus* Fieb. A kincstári erdőben dr. Horváth Géza talált egy példányt.
- *hungaricus* Horv. Ezen új fajt Budapest vidékén Dr. Horváth Géza fedezte föl.
- Lamprodema maurum* F. A Gellért- és Sashegyen, s a n. muzeum falán őszkor gyakori.
- Plinthisus pusillus* Scholtz. A Gellért- és Sashegyen.
- *convexus* Fieb. (*Hungaricus* Horv.) Délkeleti faj; a Gellérthegyen s a rákospalotai erdőnél.
- Trapezonotus nebulosus* Fall. Ez északi fajt Mayer G. a köztemető mellett júniusban gyűjtötte.
- *dispar* Stäl. A Rákoson s a pilis-szántói hegyeken.
- Pachymerus Rolandri* L. A Gellért- és Svábhegyen.
- *validus* Horv. E kitűnő fajt a budai kincstári erdőben Pável János fődözte fel.
  - *pineti* H. Sch. A rákospalotai és kincstári erdőnél s a Farkasvölgyben.
- Beosus erythropterus* Brullé. E délkeleti faj Budapest vidékén is észleltetett (Horv.).
- *luscus* F. A Gellérthegyen s a kincstári erdőnél.

Emblethis ciliatus Horv. Ezen az E. Verbascitól Dr. Horváth Géza által újabban elkülönzött, s hazánknak kizárólagos faja, a szerző szerint a pesti Rákoson és Kis-Szentmiklós mellett tenyészik.

Ischnocoris punctulatus Fieb. A budai Sashegyen.

Scolopostethus pilosus Reut. A Rákospatak körül fűzfák tövében gyűjtötte Dr. Horváth Géza.

Eremocoris Icaunensis Popul. E franciaországi faj a Zugligetben találtatott.

— *podagricus* F. Hazánkban s Pest körül is ritka.

Pyrrhocoris marginatus Kol. A Gellérthegyen, Farkasvölgyben s a Rákoson.

Platylax Salviae Schill. A budai hegyeken s a palotai erdőnél.

Tingidae.

Zosmenus Laportei Fieb. A budai hegyeken s a Rákoson.

— *porcatus* Horv. Hazánk kizárólagos faja, mely a Rákoson májusban fordul elő.

Agramma minutum Horv. E csupán hazánkban tenyésző fajt a Farkasvölgyben találtam.

Lacometopius Teucris Host. Az ó-budai hegyeken júniusban.

Monanthia grisea Germ. A Sashegyen május és júniusban.

— *crispata* H. Sch. A Nádorkert körül májusban.

— *sinuata* Fieb. Buda vidékén észleltetett.

— *stachydis* Fieb. E déleuropai faj a Rákoson tenyészik.

— *albida* H. Sch. A budai kopár hegyeken.

— *flavipes* Horv. E hazánk kizárólagos faja a budai kopár hegyeken s a Farkasvölgyben nem ritka.

— *platyoma* Fieb. A Rákoson tenyészik.

— *vesiculafera* Fieb. A Rákospatak körül májusban.

Tingis maculata H. Sch. A tabáni temetőben júniusban.

— — var. *subglobosa* H. Sch. A kincstári erdőnél májusban.

Campylostira brachycera Fieb. A Farkasvölgyben májusban.

Aradidae.

Aradus versicolor H. Sch. Fakéreg alatt a pilis-szántói hegyeken.

— *sordidus* Horv. E Buda vidékéről 1874-ben leírt fajt a tabáni temetőben áprilisban fakéreg alatt találtam.

Capsidae.

Deraeocoris bimaculatus Hoffm. Májusban a Rákospatak körül.

— *pilicornis* Pz. Budapest vidékén észleltetett.

— *vandalicus* Rossi. E déleuropai faj a Farkasvölgyben tenyészik.

Phytocoris ustulatus H. Sch. Szintén a Farkasvölgyben.

Poecilosectus cognatus Fieb. E hazánk faja a Gellérthegyen, a józsefvárosi temetőnél s a kincstári erdőnél el.

- Globiceps sordidus* Reut. Hazánk kizárólagos faja, mely az Ördögmalmánál s a budai hegyeken május és júniusban található.
- Plagiorhamma suturale* H. Sch. E csupán hazánkból ismert faj a Rákoson júniusban fordul elő.
- Hyoidea notaticeps* Reut. Ez új nemet és fajt a Rákoson, a palotai erdő és Ördögmalom közt május végén fődöztem fel; azonkívül csak Délországban Sareptánál találtatott.
- Heterocordylus unicolor* Hahn. A rákospalotai erdőnél júniusban.
- Orthocephalus vittipennis* H. Sch. A Sashegyen, Rákoson s a peszéri pusztán júniusban.
- Piezocranum simulans* Horv. Ez új nemet és fajt Dr. Horváth Géza a Farkasvölgyben egy példányban fődözte fel.
- Atractotomus tigrisipes* Muls. R. Júniusban a Sashegyen.
- Anoterops setulosus* Mey. Budapest vidékén gyűjtetett.
- Cylindrimelus setulosus* H. Sch. Augusztusban a Farkasvölgyben.
- Criocoris moestus* Reut. E csupán Buda vidékén élő fajt Dr. Horváth Géza a Gellérthegyen fődözte fel.
- Amblitilus Horváthi* Reut. Szintén Dr. Horváth Géza gyűjté a budai krisztinavárosi temető körül augusztusban; más helyről nem ismeretes.
- Macrocoleus dissimilis* Reut. A Sashegyen júniusban egy példányban fődözte fel Dr. Horváth Géza.

Saldidae.

- Salda melanoscela* Fieb. A tabáni kórháznál a főcsák körül.
— cineta H. Sch. Budapest vidékén találtatott.

Reduviidae.

- Nabis brevipennis* Hahn. A Zugligetben augusztusban.
- Prostemma guttula* Fieb. Ugyanott, s a Rákoson.
— sanguineum Rossi. E déleuropai faj a budai kopár hegyeken s a peszéri pusztán fordul elő.
- Harpactor niger* H. Sch. Hazánk jellemző faja, mely a budai hegyeken tenyészik.
— iracundus Poda. E déleuropai faj a Gellérthegyen fordult elő.
- Pirates hybridus* Scop. Szintén déleuropai faj; Budapest körül is.
- Pygolampis bifurcata* L. A n. muzeum épületében találtatott.

Hydrometridae.

- Limnoporus rufoscutellatus* Latr. A Városligetben a vizen.
- Limnotrechus odontogaster* Zett. Budapestnél a vizeken.
— argentatus Schum. Mint az előbbi.

Corisidae.

- Corisa distincta* Fieb. A tábori kórháznál a vizekben.

Corisa Frivaldszkyi Horv. Ez általam fölfedezett faj egy pest-belvárosi kertben este a gyertya körül röpködött augusztusban.

II. Homoptera.

Cicadea.

Tibicina haematodes Scop. A budai hegyeken bokrokon és fákon júniusban.

Tulgorida.

Dictyophora pannonica Creutz. Juliusban a Rákoson.

Mycterodus nasutus H. Sch. Ápril-májusban a budai hegyeken.

Ommatidiotus inconspicuus Stäl. Kizárólag hazánk saját faja, mely júniusban a palotai erdőnél fordul elő.

Euides basilinea Germ. Juliusban a kinestári erdőnél s a peszéri pusztán.

Iassida.

Idiocerus notatus F. Augusztusban a Zugligetben.

Agallia reticulata H. Sch. Májusban és novemberben a Svábhegyen.

Athysanus procerus H. Sch. Keleti faj; júliusban a Svábhegyen.

Deltocephalus varipennis H. Sch. Májusban a Rákoson; hazánkon kívül másutt még nem észleltetett.

Tamnotetix quadrum H. Sch. Áprilban ugyanott.

ARACHNOIDEA, Pankányok.

Araneae, Pókok.

[Herman Ottó után.]*

Orbitelariae.

Epeiroidea.

Argiope lobata Pall. A Zugligetben és a Rákoson.

— *Brünnichii* Scop. Pesten és Budán.

Epeira grossa C. K. Budán, az erdők, cserjések és bokrokban.

— *angulata* Cl. Buda környékén.

— *dromedaria* Walck. Pest és Buda vidékén.

— *diademata* Cl. Közönséges.

— *marmorea* Cl. Csepelsziget.

— *quadrata* Cl. Rákospalota.

— *cornuta* Cl. Pest és Buda vidékén.

— *sclopetaria* Cl. Budapesten, lakott helyeken, ereszek, palánkok és padlásokon.

— *patagiata* Cl. Pesten.

* E rendszeres jegyzéket Herman O. „Magyarország Pókfaunája“ című munkája után Dr. Örley L. szives volt összeállítani.

Epeira sollers Walck. Budapest vidékén.

— *Victoria* Thor. Sashegy és Rákospalotán.

— *cucurbitina* Cl. Buda vidékén.

— *acalypha* Walck. Sashegyen.

Cyrtophora conica Pall. Buda vidékén, kertek és bokrokban.

Singa hamata Cl. Pest vidéken, füvek és sáslevelek között.

Meta Menardii Latr. Budapest.

— *Merianae* Scop. Budapesten, nedves, sziklás helyeken.

— *segmentata* Cl. Pest körül, Csepelszigeten.

Tetragnatha extensa L. Pest vidékén.

Uloborus Walckenaerii Latr. A rákospalotai erdőben.

R e t i t e l a r i a e.

Theridioidae.

Pachygnatha De Geerii Sund. Buda vidékén füves helyeken, a kövek alatt

Episinus truncatus Walck. Budán a Farkasvölgyben.

Linyphia triangularis Cl. Buda vidékén.

Erigone dentipalpis Wid. Muzeumkertben.

— *fuscipalpis* C. K. Gellérthegyen (egyetlen példány).

Phyllonethis lineata Cl. Rákosmezőn.

Theridium denticulatum Walck. Pesti temetőekben.

Steatoda castanea Cl. Budapesten.

— *bipunctata* L. Budapest vidékén.

Scytodoidae.

Pholcus phalangoides Fuesl. Rákospalotán.

Scytodes thoracica Latr. Budapest.

T u b i t e l a r i a e.

Agalenoidae.

Dictyna arundinacea L. K. Nem ritka.

— *uncinata* Thor. Városliget; bokrokban.

— *variabilis* C. K. Rákospalotán.

Amaurobius ferox Walck. Budapesten, pinczékben és zugokban.

— *fenestralis* Str. Budapesten.

— *Erberi* Keys. Gellérthegyen.

Tegenaria domestica Cl. Közönséges; a házak- és istállóknban, padlásokon.

— *Derhamii* Scop. A házakban szintén gyakori.

— *campestris* C. K. Pest környékén.

Agalena labyrinthica Cl. Pest vidékén, Dabason.

Argyroneta aquatica Cl. Budapest vidékén, Budán a meleg források kifolyásaiban.

Drassoidae.

- Anyphaena accentuata* Walck. Budán a Csillagvölgyben, faleveleken.
Clubiona pallidula Cl. Budapest körül, kertek-, bokrok- és nádasokban.
— *lutescens* Westr. Budapest környékén, bokros helyeken; ritka.
— *frutetorum* L. K. Budapesten (?).
Chiracanthium italicum Canestr. Budapest környékén.
Drassus scutulatus L. K. Budapest körül.
— *lapidicola* Walck. Buda vidékén.
Prosthesima longipes L. K. A Gellérthegyen, egyetlen példányban.
— *calceolata* O. Herm. A Gellérthegyen egyetlen példányban, kövek alatt.
Gnaphosa soror O. Herm. Budapest vidékén egy példányban.

Dysderoidae.

- Dysdera Westringii* Cambr. A Rákoson.
Harpactes rubicundus C. K. Budapesten.

Territelariae.

Theraphosoidae.

- Atypus piceus* Sulzer. Budapest körül.
Nemesia Sauvagesii Dorthés. Buda környékén csak egy példányban.

Laterigradae.

Heteropodoidae.

- Micrommata virescens* Cl. Buda környékén.
Philodromus poecilus Thor. Margitszigeten.
— *aureolus* Cl. Pest körül.
Thanatus oblongus Walck. Buda vidékén.
— *formicinus* Cl. Buda körül.

Thomisoidae.

- Monaeses cuneolus* C. K. Buda körül.
Thomisus onustus Walck. Budán és Pesten.
Misumena truncata Pall. Buda vidékén.
— *villosa* Walck. Budán a Farkasvölgyben.
Diaea globosa Fabr. Budapest, Csillagvölgy.
— *tricuspidata* Fabr. Pest.
Xysticus impavidus Thor. Alsó-Dabason.
— *Kochii* Thor. Budán a Csillagvölgyben, Pest körül, Dabason.
— *marmoratus* Thor. Rákospalotán, két példányban, a fűben.
— *acerbus* Thor. Budán, bokros helyeken, a fűben.

Citigradae.

Lycosoidae.

- Lycosa amentata* Cl. Budapest körül.
— *exornata* O. Herm. A Rákoson.
Tarentula inquilina Cl. Budán, egy példány.
— *Cronebergii* Thor. Budán, egy példány.
— *Eichwaldii* Thor. A Gellérthegyen.
— *striatipes* Dol. Budán és Pesten a muzeumkertben.
— *pulverulenta* Cl. Buda.
— *cursor*. Hahn. Rákospalotán egy példány.
Trochosa ruricola De Geer. Budapest körül.
— *terricola* Thor. Csillag- és Farkasvölgyben.
— *infernalis* Motsch. Pesten a muzeumkertben és a Rákoson, s a budai oldalon is.
Ocyale mirabilis Cl. Budapest körül.

Saltigradae.

Eresoidae.

- Eresus ruficapillus* C. K. Buda környékén.

Attoidae.

- Salticus formicarius* De Geer. Budapest körül.
Leptorchestes formicaeformis Luc. Budán a Csillagvölgyben.
Epiblemum scenicum Cl. Budapest vidékén.
Heliophanus cupreus Walck. Budapest körül gyakori.
Ballus depressus Walck. Kövek s lehullott falevelek alatt.
Philaeus chrysops Poda. Budapest körül, Rákospalotán.
Attus crucigerus Walck. A Gellérthegyen, egy példányban.
— *Wagae* Sim. A Rákoson, egy példányban.
— *nidicolens* Walck. A muzeumkertben.

Acarina, Atkák.

Bdellidae, földi Atkák.

- Bdella vulgaris* H. Nedves földön az álló vizek közelében két ízben találtam.

Hydrachnidae, vízi Atkák.

- Hydrachna cruenta* O. Fr. Müll. Budapestén elég gyakori oly álló vizekben, hol sok rovarálcza van.

- Limnochaes holosericeus* Latr. (= *L. aquaticus* L.) Az álló vizek fenekén elég gyakori.

- Atax ypsilophorus* Bonz, van Ben. (= *Limnochaes Anodontae* Pfeiffer, = *Hydrachna Concharum* Vogt.) A tavi kagylók köpenye alatt igen gyakori.

Trombididae, növényi Atkák.

Trombidium holosericeum L. Nyáron a mezőkön.

Tetranychus telarius L. (= *Trombidium tiliarum* Herm.). A hársfa-levelek alsó felületén gyakran találtam.

Erythraeus parietinus Herm. Nyáron a falakon és kerítéseken.

Ixodidae, Kullancsok.

Ixodes ricinus L. Közönséges kullancs. A kutyákon található.

I. holsatus Fabr. Egy Budán talált *Miniopterus* Schreibersii-féle denevéren 3 példányban.

Argas reflexus Latr. (*Rhynchoprion columbae* Herm.) Galambokön és galambólakban olykor nagy számmal.

Oribatidae, tülkös Atkák.

Oribates alatus Herm. A moha között a Zugligetben.

Phyllerium vitis Fr. (= *Phytoptus vitis* Land.) A szőlőlevelek alsó lapján, hol gubacsokat képezett, 1873-ban nyáron Budán.

Gamasidae, Csipderfélék.

Gamasus coleopratorum L. Bogarakon (*Copris lunaris*, *Necrophorus*).
Uropoda vegetans Beg.

Dermanyssus avium Dug. Házi madarakon.

Pteroptus vespertilionis Herm. A *Plecotus auritus*on többször találtam.

Pt. Myoti Kol. A *Vespertilio murinus*on.

Myocoptes musculus Koch. A házi egerek bundájában.

Tyroglyphidae, Sajtatkafélék.

Tyroglyphus siro Gerv. A sajtban.

T. farinae Deg. A lisztben.

Glyziphagus prunorum Hev. Aszalt szilván.

Gl. fecularum Guér. Burgonyákon.

Sarcoptidae, Rühatkák.

Sarcoptes scabiei Deg. Emberi rühátka. Egy izben az egyetemi állattani intézetben észleltetett 1863-ban.

S. suis Gerl. Disznókon.

S. cati Herm. Macskákon s kutyákon.

Dermatodectes equi Herm. Egy parasztlovon 1864-ben.

Symbiotes equi Gerl. Ugyanazon lovon az előbbi atkafajjal együtt találtam.

Macrogasteridae, Tüszőatkák.

Macrogaster folliculorum Sim. Erichs. (= *Demodex* Owen = *Macrogaster* Miesch. = *Simonea* Gerv.) Az emberen a hajtüszőkkel összekötött faggyú mirigyekben találtatik. Budapesten nem egyszer észleltem.

Tardigrada.

Arctiscidae.

Macrobiotus Hufelandii S. Sch. Álló vizekben a moszatok között, esővíz kádakban és csatornáknban; némely években nem ritka, a Rotifer vulg. társaságában.

Arctiscon tardigradum Schrk. Régi háztetőkön, a moha között.

Linquatulina.

Pentastomidae.

Pentastomum taenioides Rud. Betokozott álczáját a nyulak májában, kifejlett példányokat a vadászkutyák orrüregében nem egyszer találtam. *)

MYRIAPODA, Soklábuak.

Chilopoda.

Lithobiidae.

Lithobius forficatus L. Nedves helyeken és házakban, pinczékben; ritkább faj.

Cermatiidae.

Cermatia aranaeoides Pall. Közönséges a házakban és kamarákban.

Geophilidae.

Geophilus ferrugineus Koch. Föld alatt egy városligeti kertben.

G. electricus L. Nedves helyeken, pinczékben s kövek alatt; ritkább faj. Az egyetemi állattani gyűjteményben van egy példány a Margitszigetről.

G. subterraneus L. Kertekben a föld alatt.

Chilognatha.

Iulidae.

Iulus sabulosus L. Homokos földben a Rákosmezőn nem ritka.

I. terrestris L. Egy városligeti kertből.

I. unilineatus Koch. — 1869-ben oly nagy mennyiségben találtattak Czinkota tájékán, hogy mindent elleptek. A budai oldalon kövek alatt elég gyakori.

Polydesmidae.

Polydesmus complanatus Deg. Kertekben, többnyire a lehullott levelek alatt, több ízben találtam.

*) A Kaszáspókok és az Álskorpiók Budapest körül még eddig tüzetesebben nem vizsgáltattak. Az előbbiekből felemlíthető csak az *Opilio parietinus* De Geer. és *Op. instratus* L. Koch; az utóbbiakból a könyv- és irattárakban előforduló *Chelifer cancrioides* L.

CRUSTACEA, Héjasok.

Decapoda, Macroura.

Astacidae.

Astacus fluviatilis Rond. Folyami Rák. A Rákospatakban és egyéb pestmegyei patakokban, különösen Gödöllő és Aszód között; a budapesti piacon elég gyakori.

A. leptodactylus Esch. Karcú-ollós Rák. A budapesti piacon nagy számmal található; Pestmegye déli részeiből, Mohácsról, de a Tisza vidékéről is hozzák.

Isopoda, Egyenlőlábúak.

Asellidae, Vizi Ászkák.

Asellus aquaticus L. Vizi Ászka. Budapest körül a lassan folyó vizekben, patakokban. A Rákospatak növényekkel benőtt részeiben s a Városerdő árkában közönséges.

Oniscidae, Földi Ászkák.

Oniscus murarius Cuv. Igen közönséges.

Porcellio scaber Leach. A pinczékben elég gyakori. Dr. Chyzer egyik értekezésében¹⁾ írja, hogy ő a *Porcellio scaber*t Budapesten nem, hanem Bártfán, még pedig a fák kérge alatt találta. Chyzer úgy látszik összetéveszti a *Porcellio scaber*t a *P. spinifrons*sal, mely utóbbi faj csakugyan található nálunk is hasonló viszonyok között.

P. laevis Leach. Ritkább faj.

P. dilatatus Leach. E fajt a budapesti pinczékben nem ritkán találtam a *Porcellio scaber* és *P. laevis* társaságában.

P. pictus Brandt. Ritkább.

P. granulatus M. Edw. Ritkább.

P. Ratzeburgii Brandt. Ritkább faj.

P. spinifrons Brandt. A fák kérge alatt a Városligetben két ízben találtam.

Armadillo vulgaris Latr. (= *Armadillium vulgare* Brandt.) Nedves helyeken kövek alatt, ritkán.

Amphipoda.

Gammaridae, Ugró Rákok.

Gammarus Roeselii Gervais, Heller (= *Squilla fluviatilis* Roesel; = *Gammarus pulex* L. var. *spinus* Chyzer). Buda körül lassan folyó mélyebb vizekben, de Pesten is a Rákospatak árnyékos helyein. (C. Heller²⁾, ki e

¹⁾ Dr. Chyzer O. Über die Crustaceenfauna Ungarns (Verhandlungen).

²⁾ C. Heller. Kleine Beiträge zur Kenntniss der Süßwasseramphipoden (Verhandl. der k. k. zool.-bot. Gesellschaft in Wien. Bd. XV. 1865. p. 979.)

fajt Bécsből és Innsbruckból is ismeri, határozottan megkülönbözteti ezen tövises Gammarus fajt a tövistelentől (*Gamm. pulex* Desmarest); az előbbiek mindig valamivel nagyobbak (15—18 m. m. h.) s a 3 első potrohgyűrű közepe táján egy-egy tövis nyulik hátra felé, míg ellenben a *G. pulex* Desm. fajnál a példányok kisebbek (12—15 m. m. h.) s a töviseket nélkülözik. — Chyzer¹⁾ a tövises példányokat csak a közönséges *G. pulex* válfajának tartotta.

G. pulex Desmarest, Heller (= *G. fluviatilis* M. Edw., Zadd. = *G. pulex* Chyzer). A Rákospatakban.

G. puteanus Koch. Caspary (= *Niphargus puteanus* C. Heller) Chyzer szerint e fajt Tóth S. találta egy forrásban az Orczykertben 1858.

G. fossarum Koch. Budán a puskapormalomnál Madarász E. úr találta 1862. áprilban.

Phyllopora. Levéllábuak.

Branchiopoda, Kopoltyuslábuak.

Branchipodidae.

Branchipus torvicernis Waga. A város éjszaki végén az Uj-épület mellett s a Valéro kaszárnya előtt fekvő tócsákban az *Apus caneriformis* és *Elstheriák* társaságában gyakran egész nyáron át található.

Br. stagnalis L. (= *Br. pisciformis* Schäffer). E faj, melynek nőstényei kék színű petezacsókokkal birnak, Pesten csekélyebb számmal van, mint az előbbi. A város déli és délkeleti határán levő árkok és tócsákban nyáron Brühl, Chyzer és én általam már több ízben találtatott. A felső dunaparton levő téglavetőhely mellett 1862-ben Madarász Ede talált néhányat.

Br. ferox M. Edw. (= *Br. ferox* Chyzer) Dr. Chyzer szerint Pestmegyében Tass határán tavasszal agyagos ágyu tócsákban kora tavasszal csak csekély számban. Nálunk úgy látszik igen ritka; Budapest körül eddig még nem találtatott.

Cheirocephalus diaphanus Prévost (= *Branchipus diaphanus* Brühl = *Br. hungaricus* Chyzer). Pesten a felső dunapart és a váczi töltés között fekvő agyagos fenekű tócsákban csak kora tavasszal több ízben találtatott. E faj, mely legelőször Prévost által Franciaországban észleltetett és leirtatott *Cheirocephalus diaphanus* név alatt (melynek hímjei jellemző szarvalaku hátsó csápokkal birnak), mindig csak kora tavasszal, néha még a jéggel fedett vízben fordul elő. Dr. Chyzer a pesti példányokat külön fajnak tartotta s *Branchipus hungaricus* név alatt írta le²⁾. Azonban a test roppant átlátszósága mindkettőnél, valamint hasonló előjövetei módja kora tavasszal, s azon megegyező képesség, mely szerint még a jég alatt is képesek

¹⁾ A f. i. munkában.

²⁾ Dr. Chyzer K. Crustacea Phyllopora Faunae pesthiensis. A pesti levéllábu héjanczokról, VII. tábl. Pesten 1861.

fejlődni, nézetem szerint bizonyossá teszik azt, hogy daczára a csekély eltérésnek, melyet Chyzer a pesti példányokon, jelesen a hímek hátsó csápjain s a nőtények petezacszkóin talált, a *Branchipus hungaricus* Chyzer teljesen azonos a *Cheirocephalus diaphanussal*.

Apusidae.

Apus cancriformis Schäffer. Iszapos fenekű, gyakran kiszáradó esővíztócsákban találatnak az *Estheriák* és *Branchipus torvicornis* társaságában a Valero kaszárnya előtt s a felső dunaparti régi téglavetőhely melletti tócsákban. Egy izben nagy záporosó után a Zrínyi-utcza és ehez közeli lipótvárosi utcákban tömérdek számmal találatott.

Lepidurus productus Bosc. Brauer (= *Apus productus* L.) Dr. Chyzer úr állítása szerint Madarász E. és Dr. Tóth S. urak Pesten a felső dunaparti régi téglavetőhely melletti tócsákban 1861. april havában egy példányt találtak e fajból. 1876-ban kora tavasszal Paszlavszky tanár számos példányt talált a Nádorkert melletti tócsákban, melyekből szives volt néhányat az egyetemi állattani muzeum részére átengedni.

Estheridae.

Estheria dahalacensis Rüppel (= *E. pestinensis* Brühl). E faj, mely Bécs környékén is előfordul, az Ujépület megetti iszapos fenekű kis tócsákban a *Branchipus torvicornis* társaságában némely évben nyáron át nagy számmal találatik.

E. cycladoides Joly. Madarász Ede úr saját kertjében találta e fajt 1858-ban csekély számmal és nagyobb tócsában, mint a milyenekben az *E. pestinensis* szokott előfordulni. Budapesten kívül eddig csak Toulouse és Boroszló környékéről, Sicília és éjszaki Afrikából ismeretes.

Lymnetis brachyurus O. Fr. Müller. (= *Hedessa Sieboldii* Liévin). E faj, mely Dorpát és Danczig környékéről ismeretes, Budapesten is már néhányszor találatott; 1858-ban először Madarász E. úr fedezte föl saját kertjében.

Cladocera, Ágascsapuak.

Lynceidae.

Lynceus sphaericus O. Fr. Müller (= *Clydorus sphaericus* Leach.) Ezen egész Európában elterjedt faj Budapest körül elég gyakori, kora tavasztól késő őszig.

L. trigonellus O. Fr. Müller. Ritkább az előbbinél.

L. quadrangularis O. Fr. Müll. (= *Alona quadrangularis* Baird.) Igen ritka, Tóth S. csak egy izben talált egy példányt a Dr. Pólya-féle kert árkában.

L. lamellatus O. Fr. Müll. (= *Euricercus lamellatus* Baird.). E faj több példányban a Dr. Pólya-féle kert árkában találta 1858-ban Madarász E. úr. Ugyan ebből a fajból magam is több példányt találtam Budán a Nádorkert mellett, tiszta, nem posványos vízben 1865. és 1870-ben.

L. leucocephalus Koch., Fischer. (= *Acroporus leucocephalus* Baird).
Pesten a tábori kórház melletti tócsákban.

L. affinis Leyd. Pesten a tábori kórház mellett.

L. rostratus Koch. E fajt Madarász E. úr a Rákoson a tábori kórház mellett, az előbbivel együtt találta.

L. globosus Baird. A Rákosmező délkeleti részében egy tócsában.

Daphnidae.

Daphnia pulex De Geer. Leydig. A Városligetben nagy számmal.

D. magna Leydig¹⁾ A Lechner-féle erdő mellett nagy bőségben. Mindkét faj igen gyakori álló vizeinkben.

D. longispina O. Fr. Müll. Leydig. A Budapest körüli tócsákban nagy számmal, kivált az országos szőlőkert mellett és a Madarász-féle kertben.

Ceriodaphnia (Dana) *reticulata* Jurine. (= *Daphnia reticulata* Leydig). Budapest körül tiszta vizekben nyáron rajonként található. Dr. Tóth S. előjveteli helyéül csak Tübingen és Budapest vidékét említi.²⁾

C. quadrangula O. Fr. Müller (= *Daphnia quadrangula* Leydig). Tiszta álló vizekben.

Moina (Baird) *brachiata* Jur. (= *Daphnia brachiata* Leyd.) Álló, szintegy tiszta mint mocsáros vizeinkben nagy számmal lelhető.

Simocephalus (Schödl) *vetulus* O. Fr. Müll. (= *Daphnia sima* Liév. = *D. vetula* Strauss) Álló vizeinkben egész nyáron át nagy számmal található; Európában nagyon el van terjedve.

Scapholeberis (Schödl) *mucronata* O. Fr. Müll. (= *Daphnia mucronata* Leydig, Liév. Baird). A legelterjedtebb fajok egyike Európában; Budapest álló vizeiben nagy számmal egész nyáron át a legkésőbb őszig lelhető.

Macrothrix rosea Jur. A Madarász-féle kert tavában és Budán, inkább egyenként mint társaságban.

M. laticornis Jur. Madarász úr által találtatott a tábori kórház mellett Pesten, csekély számmal.

Bosmina longirostris Leydig (= *Lynceus longirostris* O. Fr. Müll.). Dr. Tóth S. által egyetlen példányban találtatott a Madarászféle kert tavában.

Sididae.

Sida crystallina Leydig (= *Daphnia crystallina* O. Fr. Müll.). Pesten a Madarász-féle kert tavában, de a Városliget álló vizeiben is találtam. Ezen Európában nagyon elterjedt fajt Dr. Tóth csak a Madarász-féle kertből ismerte.

Daphnella (Baird) *brachyura* Liév. (= *Sida brachyura* Liév.). Csekély számmal a Madarász-féle kert tavában és a városligeti árkok árnyékos vizeiben.

¹⁾ Talán csak válfaja a *D. pulex*nek.

²⁾ Dr. Tóth Sándor: A budapesti Kandicsfélék 1861.

Ostracoda, Kagylós rákok.

Cypridae.

Cypris fuscata Jur. Budapest körüli vizekben igen közönséges. Pesten a fűvészkertben ; Budán a téglavetők mellett elég nagy számmal.

C. pubera O. Fr. Müll. Pesten a városerdő árkában s a felső dunapart melletti tócsákban ; Budán a téglavetők s az országos szőlőkert mellett nagy bőségben.

C. ornata O. Fr. Müll. A városligeti vizekben s az országos szőlőkert melletti tócsákban szintén nagy számmal.

C. Jurinii Zadd. Ritkább faj ; kora tavasszal a felső dunaparton a régi téglavetőhely melletti tócsákban.

C. punctata Jur. Budapest körül gyakori, kivált a városerdő árkában s az országos szőlőkert mellett.

C. vidua O. Fr. Müll. Néha igen gyakori a városerdő árkában.

C. ovum Jur. E faj Európában igen elterjedt ; a Budapest körüli vizekben is elég gyakori. Budán az országos szőlőkert mellett.

C. dispar Fischer. Ritkán található lassan folyó vizeinkben, 1858-ban a Dr. Pólya-féle kert árkában. Egyike a legnagyobb fajoknak.

C. Zenkeri Chyz. et Tóth. 1858-ban legelőször találta Chyzer a városligetben.

C. candida O. Fr. Müll. (= *Candona candida* Lillj). Budapesten közönséges ; az iszapban tartózkodik.

Cypris monacha O. Fr. Müll. (= *Cypris monacha* Zenker, *Notodromus monachus* Lillj). A városliget árkában a víz felületén ; a Madarászkertben nagy bőségben s az országos szőlőkert mellett Budán.

C. fasciata O. Fr. Müll. 1860-ban a Lukácsfürdő tavában 20°—24° R. mellett roppant nagy számmal találta Dr. Tóth S.¹⁾ ; később, midőn a tó uszodának használtatott fel, számuk évről évre csökkent.

C. biplicata Fisch. E ritka faj rendszeren a víz fenekén az iszapban leletű. Pesten a Madarászféle kert tavában június és július hónapokban Dr. Tóth S. és Madarász E. úr 1858-ban először észlelték. Hazánkön kívül még Nürnberg és Regensburg körül s Oroszthonban Zarszkoje Szelo mellett is találtatott Fischer által.

C. aurantia Jur. Fisch. Dr. Tóth S. és Madarász E. szerint iszapos vizekben, árkok- és tócsákban részint iszapban, részint szép napokon a víz felszínén uszkálva. 1861-ben Budapest vizeiben július- és augusztusban nagy számmal találtam.

¹⁾ Dr. Tóth S. A Pest-Budán újabban talált Kagylós rákok s bonczani viszonyok (a k. m. természettudományi társulat közlönyében 1862.).

C. virens Jur. A felső dunapart melletti tócsákban 1863-ban először fedeztetett fel általam és Madarász E. úr által.

C. hungarica nova sp. Ezen óriási nagyságu, $4\frac{1}{2}$ mm. h. és $2\frac{3}{4}$ m. m. sz. új Cypris faj Madarász E. úr által találtatott a városliget azon vizárkában, mely az állatkerten keresztülfoly. 1877-ben magamnak is sikerült fölfedeznem e szép fajt az Orczykert tavából meritett vízben, melyben nem nagy számmal voltak.

Copepoda, Sertelábuak.

Copepoda libera.

Cyclopidae.

Cyclops coronatus Claus (= *C. vulgaris* Leach; *C. quadricornis* var *fuscus* Jur.). Budapest állóvizeiben igen gyakori.

C. brevicornis Claus. Ritkább az előbbinél.

C. canthocarpoides Fisch. A budai vizekben és Pesten a városligeti árokban elég gyakori.

Harpactidae.

Canthocamptus staphylinus Jur. (= *Cyclops minutus* O. Fr. Müll.). A budapesti vizekben elég gyakori, kivált a város éjszaki határán, a régi téglavetők melletti tócsákban.

Diaptomidae Claus.

Diaptomus castor Jur. (= *Cyclopsina castor* M. Edw.). A Madarász-, Orczykert, s a városliget tavában. Nem oly gyakori, mint a *Cyclops* fajok.

Copepoda parasita.

Ergasilidae.

Ergasilus Sieboldii v. Nordm. A kárászok és potykák kopolyúin elősködnek; az egyet. állattani intézetben több példánya észleltetett.

Dichelestidae.

Dichelestium sturionis Herm. 1862-ben egy kecsége kopolyúin; az állattani intézetben.

Lernaeidae.

Lernaeocera cyprinacea L. A potykák kopolyúin 1864-ben találtatott az állattani intézetben.

L. esocina Burm. Egy csuka kopolyúin 1870-ben.

Lernaeopodidae.

Achtheres percarum v. Nordm. A sügérek torkában több ízben találtam.

Trachelia *polycolpos* v. Nordm. A potykák fark- és hátszonyára tapadva nem egy izben észleltetett az egyet. állattani intézetben.

Argulidae.

Argulus foliaceus L. 1863-ban potykákon találtam.

GASTEROPODA, Haslábu Puhányok.

Prosobranchia.

Neritidae.

Neritina danubialis Ziegl.

N. transversalis Ziegl.

Mindkettő a Dunában.

N. Prevostiana Perty, Fer. A Margitsziget melletti meleg forrásban. (Tatán is találtatott Frivaldszky Imre által.)

Melanidae.

Melanopsis Esperi Fér. Frivaldszky Imre a csepelszigeti homoktorlaton e csigát először fedezte fel. 1863-ban az újpesti sziget partján magam is találtam több példányban.

Paludinidae.

Paludina vivipara L. A Rákospatakban és egyéb vizekben elég nagy számmal.

P. achatina Brug. Az előbbinek talán csak fiatal példányai. Rákospatak, városligeti árok, Madarász-féle kert.

Pulmonata.

Limnaeidae.

Limnaea stagnalis O. Fr. Müller. Gyakori a Budapest körüli álló vizekben, kivált ott, hol buja a növényzet. A Városliget, fűvés- és Orczykert, Madarász-féle kert, s Rákosmalom tavaiban, nemkülönben a budai oldalon igen közönséges.

L. (= *Neritostoma* Klein) *auricularis* Drap. Hasonló helyeken, de sokkal ritkábban.

L. (= *Neritostoma* Kl.) *ovata* Drap. A városligeti tó éjszaki felében, s a Madarászkert tavában.

L. (= *Neritostoma* Kl.) *vulgaris* Pfeiffer. Ugyanott.

E két utóbbi faj valószínűleg nem egyéb, mint a *L. auricularis* fiatalabb példányai.

L. (= *Neritostoma*) *peregra* Drap. Visegrád közelében 1878.

L. (= *Limnophysa* Fitzinger) *palustris* L. 1878. a fűvészkert tavában nagyobb számmal.

Physa fontinalis L. Tócsákban, álló vizekben. Ritkább faj.

Planorbis corneus L. Igen gyakori álló vizeinkben, mocsáros helyeken s tavakban. Városerdő, Madarászkert.

Pl. marginatus Ziegl. (= *Anisus* Fitz). Álló vizeinkben, szintén elég nagy számmal.

Pl. contortus L. (= *Spirorbis* Swainson). Igen kicsiny és ritka; a városligeti tóban találtatott.

Pl. cristatus Drap. E csinos kis *Planorbis*-t Madarász Ede ur találta a városligeti kis tó árkában a Lémnák között 1858-ban, egyetlen példányban.

Pl. nitidus Rossm. A városligetben s a Madarászkertben 1870-ben.

Ancylus fluviatilis Blainv. Rákospatakban, Péczelen 1859.

A. lacustris O. Fr. Müller. (*Acroloxus* Beck.). Patakokban, többnyire a kövekre tapadva, a városerdei kis tó árkában, s a Madarászkertben 1850.

Helicidae.

Helix (*Pomatia* Beck) *pomatia* L. Éti Biga vagy szőlőkerti Biga. Kertek-, ligetek-, szőlőkben; a budai hegyeken, a várhegy oldalán, s a Gellérthegyen is; kevésbé a Rákosmezőn. Borsó nagyságu petéit nyáron a laza földben nem egyszer találtam.

H. adpersa O. Fr. Müller (= *Pomatia* Beck). Kertekben köveken, nagy számmal a kőbányai szőlőkben.

H. (= *Tachea*) *nemoralis* L. Ligeti Biga. Ligetek- és kertekben, a cserjék és bokrokban; főképen a Margitszigeten.

H. (= *Tachea*) *hortensis* O. Fr. Müller. Ritkább faj nálunk.

H. (= *Tachea*) *austriaca* Mhlf. Budapest körül elég nagy számmal, bokros és hegyes helyeken.

H. (*Arionta*) *Arbustorum* L. Nedves helyeken és bokrokban.

H. (*Fruticola* Held.) *carthusiana* O. Fr. Müller. A városligetben, de nem nagy számmal.

H. (*Xerophila* Held.) *ericetorum* O. Fr. Müller. Budapest körül, kivált homokos mezőkön nagy számmal, de erdős, bokros és sziklás helyeken is (Gellérthegy.).

H. (*Xerophila* Held.) *striata* Drap. Városligetben, kivált nedves mezőkön.

Bulimus radiatus Brug. Hegyes vidékeken, kövek alatt Budán.

B. fasciolatus Brug. Ugyanott, ritkább.

Succinea putris L. (= *Amphibia* Drap.). A parton és a part közelében levő vízi növényeken, a városligetben.

S. oblonga Drap. A Madarászkertben.

S. Pfeifferi Rossm. A Madarászkertben, s a városerdő árkában.

Pupa (*Torquilla* Studer) *frumentum* Drap. Fűves helyeken a kövek alatt (Gellérthegy.).

P. (*Pupila Pfeiffer*) *muscorum* L. Budán erdős helyeken.

Helicella (*Lamarck* = *Hyalina Fér.*) *nitidula* Drap. A zugligeti hegyekben száraz falevelek és mohok alatt, a *Clausiliák* társaságában 1878-ban.

Clausilia bidens Drap. Budán, erdőkben a nagy fák tövében, úgy szintén sziklákon; még a budai várhegyen is találtattak.

Limacidae.

Limax agrestis L. Szántóföldeken és művelt talajon. Petéit — körülbelül 20 darabot egy rakásban — kevés földdel betakarva, kövek és falak közelében gyakran találtam.

L. cinereus O. Fr. Müller. Budapest körül árnyékos, erdős helyeken, többnyire magányosan; eső után az erdei ösvényeken, utakon nem egyszer találtuk, sőt pinczékben is.

LAMELLIBRANCHIATA, Kagylósok.

Dreissenidae.

Dreissena polymorpha Pallas (= *Tichogonia Chemnitzii* Rossm. = *T. Wolgae* Chemn.). A Dunában ezölöpökön s hajókon, néha az Anodonták héjaihoz byssus által tapadva; nem ritka, kivált az ujbpesti kikötőben. Elterjedése igen nagy; különösen fellelhető a Kaszpi és Feketetengerben, de egész Európában is. Ez érdekes fajt már 1860 óta ismerem a Dunából. Legujabban 1878. áprilisben egy vízvezető cső belfalára tapadva találtatott Dr. Krenner J. tanár által.

Unionidae (Najades).

Anodonta cygnea L. A városligeti tóban, a Duna holt ágaiban; közönséges.

A. anatina Drap. Ugyanott.

A. cellensis Schr. 5—6" h. A Duna holt ágaiban; sokkal ritkább.

A. intermedia Lam. Az előbbinek valószínűleg csak fiatalabb példányai.

Unio batavus Lam. A Rákospatakban s egyéb kisebb patakokban; a Rákosmalom melletti tóban.

U. tumidus Retz. Ugyanott.

ANNULATA, Gyűrűsférgek.

Chaetopoda-Oligochaeta.

Lumbricidae.

Lumbricus terrestris L. (= *L. agricola* Hoffm.)

L. communis Hoffm. Mindkettő gyakori.

Lumbriculidae Claus.

Lumbriculus variegatus O. Fr. Müller. Budán a Disznófő melletti tóban, a Zugligetben; valószínűleg más vizekben is.

Tubificidae (*Saenuridae*).

Saenuris rivulorum Lam. A meleg forrásban Ó-Budán. A Rákospatak iszapjában több ízben.

S. variegata Hoffm. A dunapart budai oldalán a Sárosfürdő közelében, a sárban (1858-ban).

Enchytraeidae.

Enchytraeus vermicularis O. Fr. Müller. Álló vizekben a növények között; nem ritka.

Naididae.

Nais proboscidea O. Fr. Müller.

N. elinguis.

Mindkettő elég gyakori a főváros körüli vizekben, hol azokat 1853. óta gyakran találtam.

Chaetogaster vermicularis O. Fr. Müller. (= *Ch. diaphanus* Gruithl.). Elég gyakori.

Aeolosoma decorum Ehrbg. 1865-ben a Sz.-Endre melletti árokban.

Dero (*Proto*) *digitata* O. Fr. Müll. Egyszer több példányban a Császárfürdő melletti meleg vízben a Józsefhegy alatt; 1864-ben a Lukácsfürdő uszodájában az iszapban.

Discophora.

Branchiobdellidae.

Branchiobdella Astaci Odier. A folyami Rák kopoltyúin többször észleltem.

Ichthyobdellidae.

Piscicola geometra L. Az édesvízi halakon többször találtam; 1857-ben a városerdő árkában.

Clepsimidae.

Clepsine complanata Sav.

Cl. bioculata Sav.

Mind a két faj a Rákospatakban, s egyéb vizekben, hol vízi csigák élnek, elég gyakori.

Cl. marginata O. Fr. Müll. Ugyanott, ritkább, mint az előbbieik.

Hirudinidae.

Hirudo medicinalis L. Orvosi nadály. Budapest körüli vizekben nem oly gyakori, mint a következő válfaj.

H. officinalis Sav. Magyar nadály. Gyakori.

Haemopsis vorax Moqu. Tand. Nagy Lónadály.
Anlacostomum gulo Moqu. Tand. Kis Lónadály. Mindkettő elég gyakori.
Nephelis vulgaris Moqu. Tand. Gyakori álló vizekben és árkokban.

ROTATORIA, Sodróférgek.

Sessilia.

Floscularidae.

Lacinularia socialis Lin. Dr. Bartsch szerint Pestmegye déli részeiben június-október hónapokban vízi növényeken elég gyakoriak. Budapesti vizekben nem igen gyakori.

Melicerta ringens Ehrbg. 20 év óta majdnem minden évben találtam a budapesti vizekben, kivált *Ceratophyllum* s *Myriophyllum* leveleire tapadva.

Tubicolaria Najas Ehrbg. Pestmegye déli részeiben (Dr. Bartsch).

Floscularia longilobata Bartsch. Dr. Bartsch S. 1875-ben csak néhány példányban találta Pestmegye déli részeiben a Dunának holt ágaiban, vízi növényekre tapadva. Valószínűleg csak válfaja a *Flosc. ornatának*.

Stephanoceros Eichhornii Ehrbg. E szép és igen ritka fajt eddig csak egyszer egyetlen példányban találta Madarász E. ur saját kertje tavában 1853-ban.

Natatoria.

Philodinidae.

Philodina erythrophthalma Ehrbg. Igen gyakori.

Ph. roseola Ehrbg. Budapesten elég gyakori.

Ph. megalotrocha Ehrbg. Dr. Bartsch S. szerint a pestmegyei tócsákban gyakori.

Ph. aculeata Ehrbg. 1875-ben Dr. Bartsch S. Pestmegye legdélibb részeiben találta néhány példányban, a Duna egyik holt ágában. Budapest határán még eddig nem találtatott.

Rotifer vulgaris Ehrbg. Igen közönséges.

R. tardus Ehrbg. Dr. Bartsch által Pestmegye déli részeiben találtatott.

R. inflatus Ehrbg. E fajt Tóth S. a városligeti tóban fedezte föl 1859.

Actinurus neptunius Ehrbg. Csak egyes példányokban a Promontor melletti tócsákban. Dr. Tóth S. is fölemlíti.

Monolabis gracilis Ehrbg. A rákosi tócsákban egyes példányokban majdnem minden nyáron.

Hydatinidae.

Hydatina senta Ehrbg. Gyakori a Madarász-féle kertben.

Notommata tuba Ehrbg. Pestmegye legdélibb részében, a Duna melletti tócsákban (Dr. Bartsch).

N. hyptopus Ehrbg. Igen ritka faj. Dr. Bartsch Pestmegye déli részében találta 1875. augusztus hóban.

N. Petromyzon Ehrbg. Dr. Bartsch által egy izben találtatott.

N. aurita Ehrbg. Ritka. Pestmegyében Szent-István m. junius-juliusban találtatott 1875-ben. (Dr. Bartsch).

Diglena catellina Ehrbg. Budapest körül gyakori.

D. grandis Ehrbg. 1871-ben Promontor mellett egy tócsában találtam; ritka faj.

D. lacustris Ehrbg. Többször a promontori ut melletti árkokban nem nagy számmal. Tóth S. 1857—1858-ban a soroksári ut melletti mocsárookban találta.

Lindia torulosa Duj. E fajt több izben találtam Budapest körül, kivált a budai oldalon.

Scaridium longicaudum Ehrbg. Elég gyakori a rákosi tócsákban.

Microdon clavus Ehrbg. A felső rákosi tócsákban s más álló vizekben is találtam.

Monocerca Rattus Ehrbg. Több izben találtam.

Distemma setigerum Ehrbg. 1870 óta több izben a promontori ut melletti tócsákban.

Polyarthridae.

Triarthra longiseta Ehrbg. A városligeti vizekben többször észleltem. Tóth S. is fölemlíti.

Brachyonidae.

Salpina mucronata Ehrbg. 1860-ban találtam először a promontori ut melletti árokban; azóta több izben észleltük az egyetemi állattani intézetben.

S. redunca Ehrbg. E fajt Tóth S. 1858-ban találta legelőször, azóta általam is több izben észleltetett a Budapest körüli vizekben.

S. brevispina Ehrbg. A rákosi s a városligeti tócsákban.

Colurus caudatus Ehrbg.

C. deflexus Ehrbg. Mindkettőt a Rákoskeresztur s Promontor melletti tócsákban nem egy izben találtam.

Euchlanis triquetra Ehrbg. Tóth S. 1859-ben a városerdei tóban 50—60 példányban észlelte; azóta több álló vízben, de különösen az Orczykerti tóban találtatott, de mindig kevés számmal.

Eu. luna Ehrbg. Több izben Ó-Buda mellett egy árokban.

Lepadella emarginata Ehrbg.

L. ovalis Ehrbg. Mindkettő Budapest körül s egyebütt is igen gyakori.

Noteus quadricornis Ehrbg. Csak egyszer találtam a Sashegy alatti tócsában, s többször egyes példányokban Madarász ur tavából s a városligetből hozott vízben.

Brachionus urceolaris Ehrbg. Igen gyakori.

Br. Pala Ehrbg. A városligeti árokban több ízben.

Br. brevispinus Ehrbg. 1865-ben nagy számmal a budai álló vizekben.

Br. militaris Ehrbg. Az Orczykert tavában nem egyszer találtam.

Pterodina patina Ehrbg. A városligeti vizekben igen gyakori.

Anuraea curvicornis Ehrbg.

A. aculeata Ehrbg. Mindkettőt ritkán és csak néhány példányban találtam 1868 és 1870-ben Madarász ur tavában s a városligetben. Tóth S. az utóbbi fajt 1859-ben a nevezett helyeken kívül még a budai szőlőiskola közelében is szép számmal találta.

Asplanchnidae.

Asplanchna Sieboldii Leydig. Tóth S. 1859 és 1860-ban; ujabban kétszer a budai oldalon előforduló vizekben észleltem.

Rotatoria spuria.

Ichthydina.

Ichthydium podura Ehrbg.

Chaetonotus larus Duj.

Először 1868-ban találtam a budapesti álló vizekben a Lemnák és Confervák között; azóta többször észleltetett az állattani intézetben.

NEMATELMIA, Fonalférgek.

Nematoda.

Ascaridae.

Ascaris lumbricoides L. Az emberi vékonybélben elég gyakori.

A. megalcephala Cloquet. Lovak beleiben többször találtuk.

A. mystax Rud. Macskák vékony beleiben, az egyet. állattani intézetben nem egyszer észleltetett.

A. triquetra Schrank.

A. marginata Rud. Mindkettő kutyák és róka beleiben gyakran találtatott az állattani intézetben.

A. vesicularis Fröhlich. 1867-ben több példányban egy csirke vakbelében, az állattani intézetben.

A. inflexa Rud. 1865-ben egy tyúk vékonybelében találtam; egy másik érdekes példányt 1877-ben tisztelt barátom Dr. Balogh Kálmán egyet. tanártól kaptam, melyet ő egy tyuktojásban talált.

Oxyuris vermicularis Bremser. Az emberek vastagbelében; gyermekeknel elég gyakori.

O. curvula Rud. A ló vastagbelében.

O. ornata Duj. Békák és varangyok beleiben többször volt alkalmom találni.

O. ambigua Rud. A házi nyulak vastagbelében.

Filaridae.

Filaria medinensis Gmel. Nálunk csak egy ízben találtatott 1863-ban egy Ázsiából bevándorlott tatárnál (kit Vámbéry tanár hozott magával), egy börtályogban. E példány az egyet. állattani muzeumban van.

F. attenuata Rud. 1867-ben egy vetési varju testüregében.

Spiroptera megastoma Rud. Egy ló gyomorfalában az állattani intézetben.

S. strongylina Rud. Egy disznó gyomrában 1875-ben.

Strongylidae.

Strongylus filaria Rud. A juhok léghörgeiben gyakori.

S. paradoxus Mehlis. A disznó léghörgeiben 1862-ben több példányban.

S. auricularis Rud. A békák vékonybelében kétszer volt alkalmam találni.

Eustrongylus gigas Rud. Egy vidrának vesemedenczéjében 1865-ben.

Sclerostomum equinum Duj. Egy ló beleiben és bélüttereiben 1863-ban.

Physaloptera clausa Rud. Egy süin-disznó gyomrában 1859-ben.

Trichotrachelidae.

Trichocephalus dispar Rud. Egy majom vastagbelében 1868-ban; egy emberi hulla vakbelében 1857-ben.

T. affinis Rud. A juhok vastagbelében, az állattani intézetben.

Trichosomum muris Creplin. A házi cgercek vastagbelében nem egyszer találtam.

Trichina spiralis Owen. Betokozott állapotban izmokban, egy külföldről bejött betegnél.

Anguillulidae.

Anguillula aceti O. Fr. Müll. Az eczetben közönséges.

Tylenchus tritici Roffr. A kóros buzamagokban 1865-ben, melyeket a baranyamegyei Herczeg-Szöllösből kaptam, először találtam; azóta Budapest vidékén is volt alkalmam e káros férget észlelni.

Tylenchus fungorum Bütschli. Dr. Örley L. egyet. állattani tanársegéd 1878-ban fedezte föl e fajt elkorhadt gombákban, légyálczák társaságában.

Dorylaimus stagnalis Duj. Az állattani intézetben tenyésztett vízi menta gyökeréhez tapadva találtatott 1878-ban.

Aphelenchus parietinus Bastian. A budai hegyeken talált moha között. (Dr. Örley L.).

Rhabditis nigrovenosa Schn. (= *Anguillula Ranae temporariae* Perty). A vízben szabadon élő, különvaru ivadéka az *Ascaris nigrovenosa* Rud.-nak, mely utóbbit, mint elősdit többször találtam a békák (*Rana temporaria*) tüdejében.

Leptodera appendiculata Schn. Nedves földben többször.

Diplogaster rivalis Leydig. (= *Oncholaimus rivalis* Leyd. *Diplogaster*

tridentatus Mckff.). Álló vizekben, nedves földben, egyszer egy régi háztetőn. A városligeti esatornában algák között február hóban. (Dr. Örley.)

Diplogaster n. sp. (Örley.). Az előbbeni faj társaságában.

Monhystera stagnalis Bast. A disznóíji tóban 1878-ban Spongilla telepek közelében, algák között találta Dr. Örley László.

Mononchus truncatus Bast. 1878-ban a Madarász-féle kert tavából hozott vízben. (Dr. Örley.)

Plectus parietinus Bast. Mohok között a Madarász-féle kertben.

Plectus n. sp. (Örley.). Ugyanott.

Pl. acuminatus Bast.

Pl. granulatus Bast. Mindkettő fán tenyésző mohok között a Madarász-féle kertben, január hóban a Pl. parietinus társaságában. (Dr. Örley.)

Pl. communis Bütschli. A Sashegy keleti oldalán levő álló vízben, algák között február hóban 1879-ben. (Dr. Örley.)

Cephalobus oxyuroides De Man.

C. oxyuris Bütschli. Mindkettő találtatott Dr. Örley által fán tenyésző mohok között a Városligetben.

Pelodera Pellio Schn. Szerves anyagokban dus földben 1877-ben (Dr. Örley).

Gordiacea.

Mermitidae.

Mermis nigrescens Duj. 1869-ben cserebogarakban.

M. albicans v. Sieb. Az előbbivel társaságban.

Gordiidae.

Gordius seta L. A városerdő árkában 1858-ban; a dunavízben is találtatott 1868-ban egy példányban.

G. aquaticus v. Sieb. Álló vizekben a moszatok között gyakori.

Acanthocephala.

Echinorhynchus gigas. A disznók vékonybelében gyakori.

E. haeruca Rud. 1869-ben egyszer 6 példányban találtatott a Rana escul. vékonybelében.

E. major Bremser. A sün vékonybelében 1862-ben.

PLATYELMIA, Lapos-férgek.

Nemertina.

Tremacephalidae.

Prorhynchus stagnalis. 1865-ben május hóban a Nádorkert mellett; később Budapest körüli más tócsákban is.

Turbellaria.

Derostomidae.

Vortex truncatus Ehrbg.

V. viridis M. Schultze. (= *Hypostomum viride* Schm.). Mindkettő az álló vizekben elég gyakori. A Városerdő árkában, Budán a promontori ut melletti árokban.

V. griseus. Budán az országos szőlőkert mellett 1863-ban.

Prostomidae.

Prostomum lineare Oerst. A városerdő vizeiben.

Planariadae.

Dendrocoelum lacteum Oerst. (= *Planaria lactea* L.). Többször a város körüli tócsákban, kivált a városligeti vizekben találtam, s a Rákospatakban.

Planaria torva M. Sch. A Rákospatakban némely évben nagy számmal.

Pl. lugubris O. Schm. Rákospatakban.

Polycelis nigra O. Fr. Müll. Ritkább faj; vízi növények levelein; Dr. Pólya kerti árkában 1858-ban volt alkalmam először találni.

Geoplanidae.

Rhynchodesmus terrestris Dugés. (= *Planaria terrestris*). 1865-ben egy alkalommal Budakeszi közelében, a mohok között.

Trematoda.

Distomidae.

Distomum hepaticum L.

D. lanceolatum Mehlis. Ezen két mótelyfajt teljesen kifejlett állapotban többször volt alkalmam találni a juhok, s egyszer egy szarvas epehólyagában és májában; azoknak dajkái (*Rhedia*, *Sporocysta*) és álczái (*Cercaria*) vízi csigáinkban és álló vizeinkben, majdnem minden évben, nyáron találhatók.

D. cygnoides Rudolphi. Többször találtam a *Rana esculenta* húgyhólyagában.

Amphistomum subclavatum Nitsch. A békák vastagbélből, többször észleltem.

A. conicum Rud. Egy borju vékonybélből 1862-ben.

Polystomidae.

Polystomum integerrimum Rud. Az állattani intézetben történt boncolások alkalmával több ízben találtam a *Rana temporaria* húgyhólyagában.

Diplozoon paradoxum v. Nordm. 1869-ben egy potyka kopolyúira tapadva.

Aspidogaster conchycola v. Baer. Az Anodonták szivburkában, 1856 óta több ízben volt alkalmam észlelni.

Gyrodactylidae.

Gyrodactylus elegans v. Nordm. A potykák kopoltyúin 1870-ben.

Cestoda.

Bothriocephalidae.

Schistocephalus dimorphus Crepl. 1865-ben egy szárcsa (*Fulica atra*) gyomrában.

Ligulidae.

Ligula simplicissima Rud. A Potyka és Abramis belében több ízben találtam.

Taeniadae.

Taenia solium L. Az ember vékonybeléből; elég gyakori. Mint *Cysticercus cellulosae*, borsóka alakban, a disznóhusban szintén gyakran észleltetett.

T. mediocanellata Kühn. (= *T. saginata* Goeze). Az emberek vékonybelében; *Cysticercus* alakban a marhahusban. Ritkább faj. Az egyetemi állattani gyűjteményben van két budapesti példány.

T. echinococcus v. Sieb. A kutyák beleiben mint ivarérett galandféreg; mint burkonytömlő (*Echinococcus hominis*) elég gyakori az emberek májában, n. sz. a marhákban (*E. veterinorum*). Az egyet. állattani gyűjteményben több példányban látható.

T. cucumerina Bloch. 1868-ban egy eb vékonybelében 8 db. találtatott az állattani intézetben.

T. elliptica Batsch. Egy macska vékonybelében 1870-ben.

T. marginata Batsch. A kutyák vékonybelében. Borsóka alakban, mint *Cysticercus tenuicollis* egy disznóból, s egy öz bendőjéből.

T. coenurus v. Sieb. A juhász-kutyák vékonybelében; mint *Coenurus* hólyag kergekóros birkák agyában többször volt alkalmam találni.

T. crassicollis Rud. Egy macskának vékonybelében, mint *Cysticercus fasciolaris* a házi egérben 1869-ben találtatott.

T. serrata Goeze. Egy vadászkutya vékonybelében; mint *Cyst. pisiformis* a házi nyulak májában; néha nagy számmal (1868., 1870. 73–74-ben.)

T. perfoliata Goeze. Egy lónak vékonybelében, 1876-ban.

T. dispar Rud. A *Rana esculenta* belében két ízben találtam az állattani intézetben.

T. villosa Bloch. 1862-ben egy tuzok (*Otis tarda*) vékonybeléből, mely az állattani intézetben bonczoltatott.

T. plicata Rud. 1863-ban egy ló vékonybeléből.

- T. litterata Batsch. 1870-ben egy róka vékonybeléből.
T. sinuosa Rud. 1875-ben egy házi lud vékonybelében.
T. serpentulus Schrank. 1869-ben egy vetési Varju vékonybelében.

BRYOZOA, Moh-állatok.

Phylactolaemata.

Plumatellidae.

Plumatella repens L. 1854 óta többször volt alkalman találni, részint a Madarász-féle kert tavában, részint a városligeti vizekben; kivált a városligeti kis tó árkában.

Aleyonella fungosa Pallas (= *Plumatella fungosa* v. d. Hoev. = *Aleyonella stagnorum* Lam.). Az Anodonta-héjakhoz tapadva egész 6 cm. hosszú telepekben, az újpesti kikötőben 1865-ben; a városerdei kis tó árkában 1852-ben. Az előbbeninél sokkal közönségesebb.

HYDROMEDUSAE.

Hydridae Johnst., *Édesvízi Polypok.*

Hydra fusca L. A Madarász-féle kertben; az orsz. szőlőkert mellett; a városligeti vizekben a vízi növények között. Már 1853. óta ismerem.

H. grisea L. A budai oldalon az orsz. szőlőkert mellett; a Madarász-kert s a városliget tavában.

H. viridis L. Többnyire a budai vizekben, a promontori út, a Nádorkert s az orsz. szőlőkert mellett fekvő tócsákban, de a pesti álló vizekben is; többnyire Lemnák és egyéb vízi növények között. 1858-ban legelőször találtam.

SPONGIAE, Spongiák.

Spongillidae Bowerb. *Édesvízi Spongiák.*

Spongilla fluviatilis Johnst. Lbk. Régebben a Madarász-féle kert tavából, s a városligeti tóból ismertem; 1878-ban nagy mennyiségben fedeztem föl a disznófői tóban a Zugligetben, kövekre s rothadó fadarabokra tapadva. Az egyetemi állattani múzeumnak van több példánya.

INFUSORIA, Ázalagok.

Suctorina Clap. Lachm.

Acinetina Ehrbg.

Acineta mystacina Ehrbg. Álló vizekben a Lemnák gyökerein, a Vaginicólák társaságában elég gyakori,

Podophrya cyclopus Clap. Gyakran található kandicsokhoz tapadva.
P. quadripartita Clap. Lachm. Az Epistilis plicatilisekhez tapadva 1874.
Trichophrya epistilidis Clap. Lachm. Az Epistilis fajokhoz tapadva 1870.

Ciliata Stein.

Trachelina Stein.

Amphileptus fasciola Ehrbg.

A. meleagris Ehrbg.

Dileptus anser Duj.

Trachelius ovum Ehrbg.

E fajok csak egyes példányokban fordulnak elő a budapesti vizekben.

Tr. trichophorus Ehrbg. A városligeti vizekben, s a Pasgálmalom mellett egyes példányokban.

Lachrymarina J. V. Carus.

Lachrymaria olor Ehrbg. Néhányáron a városligeti vizekben.

Nassulina Stein.

Nassula elegans Ehrbg. Az Orczy- és Madarász-féle kertben.

N. ornata Ehrb. A városligeti árkok vizében nem egy ízben észleltem.

Enchelyina Stein.

Enchelys infuscata Ehrbg. A promontori út melletti tócsákban.

Prorodon teres Ehrbg. A városligeti árkokban.

Colepina Ehrbg.

Coleps hirtus Ehrbg. Budapest álló vizeiben elég gyakori.

Colpodina Ehrbg.

Colpoda cucullus Ehrbg.

C. Ren. Ehrbg.

E fajok álló vizekben, esővízbeu és öntelékbeu igen közönségesek.

Paramecium chrysalis Ehrbg. A városligeti vizekben s a Madarász-féle kert tavában.

P. Aurelia Ehrbg. Ugyanott.

P. caudatum Ehrbg. Télen is található, a városligeti vizekben.

P. Colpoda Ehrbg. Közönséges.

P. Bursaria Focke (= Loxodes bursaria Ehrbg.) a Madarász-féle kertben.

Cinetochilina Stein.

Cinetochilum margaritaceum Perty (= Cyclidium marg. Ehrb.) Ritkán a városliget árkaiban.

C. Anodontae (= Leucophris Anodontae Ehrbg.). Az Anodonták köpenye alatt,

Cyclidium glaucoma Ehrbg. Igen gyakori.
Glaucoma scintillans Ehrbg. Gyakori.
Pantotrichum lagenula Ehrbg. Igen ritka faj.
Trichoda carnum Clap. Lachm. (= *Leucophrys carnum* Ehrbg.) Oly vizben, melyben hullákat áztatnak, igen gyakori.

Opalina Stein.

Opalina ranarum Stein. A *Rana esculenta* végbelében közönséges.

Bursarina Ehrbg.

Bursaria vernalis Ehrbg. Tavasszal és nyáron igen gyakori.
B. lateritia Ehrbg.
B. vorax Ehrbg.
E két utóbbi faj gyakori a városligeti vizekben.
Balanthidium entozoon Clap. Lachm. (= *Bursaria ent.* Ehrbg.) A békák végbelében igen közönséges.
B. intestinale (= *Bursaria nucleus* Ehrbg.) A békák belében gyakori.
Leucophrys patula Ehrbg. (= *Trichoda patula* Müller). A városligeti tóban s egyéb álló vizekben.
Plagiotoma lumbrii Duj. A földi giliszták beleiben.
Pl. Blattarum Stein. A Csótánok belében gyakori.
Blepharisma lateritium Perty. A városligeti vizekben.
Spirostomum ambiguum Ehrbg. Többnyire télen, oly vizekben, melyben lehullott nyárfalevelek voltak.

Stentorina Bory.

Stentor polymorphus Ehrbg. Igen közönséges, egész éven át található.
St. Mülleri Ehrbg. Többnyire csak tavasszal és ősszel található a városligeti vizekben s a Madarász-féle kert tavában.
St. coeruleus Ehrbg. Télen is található.
St. Roeselii Ehrbg. A vácsi töltés melletti árokban többször találtam.

Loxodina J. V. Carus.

Loxodes rostrum Ehrbg. Nyáron elég gyakori.
L. plicatus Ehrbg. Tavasszal a Confervák között.

Chlamydoconta Stein.

Chilodon cucullulus Ehrbg. (= *Colpoda cucullulus* Müller Schrank). Majdnem az egész éven át található.

Aspidiscina Ehrbg.

Aspidisca Lynceus Ehrbg. Gyakori, de nem nagy számmal a városligeti tócsákban.
A. turrita Clap. Lachm. A Sashegy alatti tócsákban,

Euplotina Stein.

Euplotes patella Ehrbg. A Lemnák és Confervák között, egész éven át található.

E. Charon Ehrbg. Igen gyakori.

Oxytrichina Ehrbg.

Oxytricha platystoma Ehrbg. Álló vizekben, a Madarász-féle kertben.

O. affinis Stein. Posványos vizekben gyakori.

O. pellionella Ehrbg. Közönséges.

Stylonechia Mytilus Ehrbg. Tavaszkor és nyáron igen gyakori.

St. pustulosa Ehrbg. Majdnem minden álló vízben.

Kerona polyporum Ehrbg. A *Trichodina pediculussal* együtt nem egyszer találtam a *Hydra fusca* és *H. viridis* karjain.

Urostyla grandis Ehrbg. Budán a Nádorkert és a Sashegy melletti álló vizekben néha nagy számmal.

Onychodromus grandis Stein. Budán két ízben találtuk.

Vorticellina Ehrbg.

Vorticella microstoma Ehrbg. A városligetben és a Madarász-féle kertben elég gyakori.

V. convallaria Ehrbg. Ugyanott.

V. Campanula Ehrbg. Budán sokkal gyakoribb, mint Pesten.

V. nebulifera Ehrbg. Gyakran található vízi csigákon, a *Lemna gyökerein* s a *Ceratophyllum* leveleihez tapadva.

V. chlorostigma Ehrbg. Minden évszakban található a városligeti vizekben.

V. patellina Ehrbg. Ugyanott.

V. hamata Ehrbg. Igen ritka faj; 1858-ban találtam a promontori út melletti tócsákban.

Scyphidia limacina Lachm. Álló vizekben a csigákon és Naisokon.

Sc. rugosa Duj. A növénykerti tóban s a váczi töltés melletti árkokban kétszer észleltem.

Zoothamnium arbuscula Ehrbg. (= *Vorticella arbuscula* Duj.) A Promontor melletti tócsákban.

Carchesium polypinum Ehrbg. (= *Vorticella ramosissima* Duj.) A Sashegy alatti tócsákban vízi növényekre tapadva májusban; ritkább faj 1878. márczius 23-án az állattani intézetben egy edényben észleltem, melyben a Disznófej melletti kis tóból hozott Spongillák voltak; a vorticella telepek egy a víz felszínén uszó parafadugaszra tapadtak a fiatal Spongillákkal együtt.

Epistylis plicatilis Ehrbg. A kandicsokon és vízi csigákon, tapadva.

E. Botrytis Ehrbg.

E. flavicans Ehrbg.

E két fajt 1862-ben a *Ceratophyllum* levelein találtam; a budai oldalon ritkábban fordul elő.

E. articularis J. V. Carus (= *Opercularia articulata* Ehrbg.). A *Hydrophilus piceus* testére tapadva.

E. digitalis Ehrbg.

E. nutans Ehrbg.

Mindkét fajt növényeken oda tapadva találtuk.

Ophrydina Ehrbg.

Vaginicola chrySTALLINA Ehrbg. Növényekre tapadva nálunk elég gyakori.

V. tineta Ehrbg. Vizi moszatokhoz tapadva.

V. ovata Duj. Hasonlóan.

Cothurnia imberbis Ehrbg. A váczi töltés melletti árokban. Budán a promontori út melletti tócsákban a kandicsok testéhez tapadva.

C. Astaci Stein. Fiatal folyami rákokhoz tapadva.

Ophrydium versatile Ehrbg. A városerdő árkában; elég gyakori.

Trichodinina J. V. Carus.

Trichodina pediculus Ehrbg. Az álló vizekben gyakori; a Kerona polyporum-féle fajjal együtt a Hydrákon elősködnek. Az Anodonták köpenye alatt és ezek szilványlemezein és találtuk.

Ophryoscolecina Stein.

Ophryoscolex inermis Stein.

O. Purkinjei Stein.

Mindkét fajt 1863-ban egy az állattani intézetben bonczolt afrikai Juh bendőjében találtam.

Cyclotrichoda J. V. Carus.

Urocentrum turbo Ehrbg. Többször a Lemnák között.

Halteria grandinella Duj. Álló vizekben a Confervák között.

Flagellata, Ehrbg.

Monadina, Ehrbg.

Monas crepuseulum Ehrbg.

M. guttula Ehrbg.

Mindkét faj rothadó anyagok között.

Uvella glaucoma Ehrbg. Esővíz-kádakban.

U. uva Ehrbg. Büdös posványos vizekben.

U. virescens Ehrbg. A városligeti vizekben.

Chilomonas destruens Ehrbg. A Rotatoriák hulláiban.

Ch. paramecium Ehrbg. Majdnem minden álló vízben.

Cercomonas viridis Duj. Kisebb tócsákban.

Polystoma uvella Ehrbg. Rothadó vizekben.

- Bodo ranarum Ehrbg. A békák végbelében gyakori.
B. grandis Ehrbg. (= Heteromita ovata Duj.)
B. socialis Ehrbg. Mindkettő állott kút- és esővizben.

Hydromorina Ehrbg.

Hydromorum uvella Ehrbg. Néha roppant számmal a városligeti s a Madarász-féle kerti tóban.

Cryptomonadina Ehrbg.

- Cryptomonas ovata Ehrbg. A városligeti tóban a Pávasziget mögött.
Cr. curvata Ehrbg.
Cr. glauca Ehrbg. Gyakoriak az álló vizekben.
Trachelomonas volvocina Ehrbg. Nyáron a vízi moszatok között.
Lagenella euchlora Ehrbg. Nyáron elég gyakori.

Volvocina Ehrbg.

Volvox globator Ehrbg. Nem igen gyakori. Tavaszkor aprilis és május hónapokban találtam a Sashegy alatti tócsákban a moszatok között. 1858- és 1859-ben nagyobb számmal a városliget árkában.

Sphaerosira volvox Ehrbg. Álló vizekben.

Eudorina elegans Ehrbg. Nyáron elég gyakori.

Synura uvella Ehrbg. 1860-ban a városligeti árokban találtuk nagyobb számmal.

Pandorina morum Ehrbg. Nyáron gyakori.

Gonium pectorale Ehrbg. Vízi moszatok között.

Chlamidomonas pulvisculus Ehrbg. A. Braun. Az esőviz által keletkezett tócsákban.

Astasiaca Ehrbg.

Euglena viridis Ehrbg. Minden évszakban a vizek fölületén.

Eu. deses Ehrbg. Tócsákban és vízkádakban.

Eu. triquetra Ehrbg. Egyes példányokban a moszatok között.

Eu. spirogyra Ehrbg. Ritkább faj.

Eu. acus Ehrbg. Kis számmal a moszatok között.

Eu. pleuronectes Ehrbg. Ritkább faj; a Madarász-féle kertben.

Microglena monadina Ehrbg. Elég gyakori.

Peranema trichophora Duj. (= Trachelius trichophorus Ehrbg.). 1862-ben Budán november hóban egy tócsában nagy számmal találtam.

Colacium vesiculosum Ehrbg. Kandicsokhoz tapadva, elég gyakori.

Dinobryum sertularia Ehrbg. A promontori út melletti tócsában először 1863-ban találtam a moszatokhoz tapadva.

Peridinaea Ehrbg.

Peridinium fuscum Ehrbg.

P. cinctum Ehrbg.

Tavaszkor a moszatok között mindkettő elég gyakori.
Chaetoglena volvocina Ehrbg. A moszatok között.

GREGARINA, Falkások.

Gregarinaria.

Gregarina Blattarum v. Sieb. A Csótánok belében.
Stylorhynchus longicollis Stein. A Blaps mortisaga belében két ízben,
1870 és 1871.

Monocystidea.

Monocystis agilis Stein. A földi gilisztákban nem egyszer találtuk.

RHIZOPODA, Gyöklábuak.

Foraminifera.

Gromiidae.

Gromia fluviatilis Duj. A Rákospatakban vízi növényeken.

Heliozoa.

Actinophryidae.

Actinophrys sol Ehrbg. A városligetben és a Ludoviceum kertjében.
Actinosphaerium Eichhornii Ehrbg. A budai oldalon Promontor mellett egy árokban, a víz fölületén.

Amoebina.

Amoebidae.

Amoeba princeps Ehrbg. A városligeti vízben 1859-ben és 1874-ben; ritka.

A. diffuens Ehrbg. (= *Petalopus diff.* Clap., Lachm.). A városligetben s a budai tócsákban. Közönséges.

A. verrucosa Ehrbg. A Madarász-féle kert tavában 1864-ben az *A. diffuens*szel együtt.

A. radiosa Ehrbg. Az Oreczykert tavában, s egyéb álló vizekben.

Arcella vulgaris Ehrbg. Álló vizekben gyakori.

A. aculeata Ehrbg. (= *Echinopyxis aculeata* Clap. Lachm.). E fajt csak két ízben találtam a budai oldalon.

Diffugia globulosa Duj.

D. proteiformis Ehrbg.

Mindkettő a növénykert tavában, s a budai tócsákban.

Trinema acinus Duj. (= *Diffugia enchelys* Ehrbg.). Az álló vizekben élő növények leveleire tapadva.

TARTÁLOM.

	Oldal.
Bevezetés	3
A budapesti fauna általános jellemzése	5
A budapesti fauna rövid rendszeres átnézete	23
Mammalia, Emlősök	23
Aves, Madarak	29
Reptilia, Hüllők	38
Amphibia, Kétélelűek	39
Pisces, Halak	40
Insecta, Rovarok	45
Arachnoidea, Pankányok	111
Myriapoda, Soklábúak	116
Crustacea, Héjasok	117
Gasteropoda, Haslábu Puhányok	123
Lamellibranchiata, Kagylósok	125
Annulata, Gyűrűsférgék	125
Rotatoria, Sodrőférgék	127
Nematelmia, Fonalférgék	129
Platyelmia, Laposférgék	131
Bryozoa, Moh-állatok	}
Hydromedusae, Hydromedúzák	
Spongiae, Spongiák	
Infusoria, Ázalagok	
Gregarina, Falkások	
Rhizopoda, Gyöklábúak	140

